

«i hvert solglimt Gud er nær...»

- et tekststudie af diakoni som fag i det offentlige rum

Conny Hjelm

Diakonhjemmet Høgskole

Masteropgave

Master i diakoni

Veileder: Kjell Nordstokke

Antall ord: 24.792

Dato 15.05.2015

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Titlen på opgaven er hentet fra B.S. Ingemanns morgensang ”Lysets engel går med glans” strofe 6.

Os har og Vorherre kær:
ingen sjæl han glemmer.
I hvert solglimt Gud er nær
og vor glade morgensang fornemmer.
(Den Danske Salmebog nr. 747).

Ingemann så Guds nærvær i hvert eneste solglimt på vandet i Sorø sø, som han kiggede ud over, mens han digtede sin morgensang. Således, synes jeg, at diakoniens faglighed viser et glimt af Guds nærvær, hver eneste gang nogen bekræfter en ubetinget menneskelighed.

Tak til min arbejdsplads, Center for Diakoni og Ledelse, Filadelfia, for kollegial opbakning, økonomi og tiden til fordybelse i det fag, der har taget mit hjerte.

Tak til alle på mit studiested, Institutt for Diakoni og Ledelse, Diakonhjemmet Høgskole, for et meget kompetent og engageret fagmiljø. Pas godt på det.

Og til *dig!* Tak for medleven og en aldrig udtømt nysgerrighed – også på dette projekt.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Sammendrag: Masteropgavens udgangspunkt er den problematik, at mange diakonale institutioner i Danmark, der samarbejder med det offentlige i form af fx driftsaftale har svært ved at tydeliggøre det diakonale indhold. Dette har to årsager. Det skyldes dels en prægning fra politisk hold om, at religion skal ud af det offentlige rum, hvilket betyder at de trosbårne elementer i det diakonale arbejde ikke fuldt ud kan udfoldes i samarbejdet med offentlige aktører. Dels skyldes det at diakoni traditionelt formuleres i teologiske/kristne termer, og mangler en sproglig udtryksform, der kan anvendes i det offentlige rum. Hvis diakoni defineres som fag kan det blive den sprogform.

Problemstillingen lyder: Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Metoden er tekststudie og der arbejdes ud fra et hermeneutisk princip. Som en del af metodikken opdeles problemstillingen i delemner, som bidrager til analyse og drøftelse. De tre delemner er 'forståelse af begreberne faglighed, profession og videnskab', 'forholdet mellem religion og det offentlig rum' samt en definition og 'beskrivelse af diakoniens faglighed'.

Teorivalget er delt op, således at nogle anvendes gennemgående og andre fragmentarisk. De gennemgående teoretikere er Flyvbjerg, Gregersen, Grimen, Habermas, Hald, Hjelm og Nordstokke. Grimen bidrager til forståelse af begrebet fag og forhold til videnskab. Synspunkter fra Gregersen, Hald, Hjelm og Nordstokke bruges i forhold til diakoniens kristne værdigrundlag, mens Flyvbjerg og Habermas anvendes i forhold til offentlighed og videnskab.

Opgaven konkluderer, at det er muligt at definere diakoniens faglighed som en selvstændig faglighed, der kan operationaliseres i det offentlige rum. Fagligheden kan gradueres i forskellige niveauer fra nybegynder, hvor den er rollebåret til ekspertniveau, hvor den er personbåret. Det konkluderes at der udmøntes en ny diakonifaglig kompetencekategori og der genstår en opgave med at beskrive indholdet i denne yderligere, desuden at udvikle et egentligt fagsprog samt at gennemarbejde fagets forhold til videnskab.

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	6
2.	Præsentation af problemstilling og hypoteser	7
3.	Masteropgavens opbygning.....	8
4.	Baggrundskapitel.	9
4.1.	Diakonien har brug for et nyt udtryk.....	9
4.2.	Religion og offentlighed i en nutidig kontekst.	11
4.3.	Præcisering af problemstilling	13
5.	Præsentation af metode	16
5.1.	Delemner	16
5.2.	Tekststudie	16
5.3.	Paradigmer.....	17
5.4.	Hermeneutik	17
5.5.	Teorivalg.....	20
6.	Præsentation af teorier	21
6.1.	Teorier til første delemne.....	21
6.2.	Teorier til andet delemne.....	23
6.3.	Teorier til tredje delemne	25
6.4.	Kritik af teoriudvælgelse	27
7.	Første delemne - forståelse af faglighed, profession og videnskab.....	28
7.1.	Forholdet til faglighed og profession	28
7.2.	Forholdet til videnskab	29
7.2.1.	<i>En kritisk røst</i>	30
7.2.2.	<i>Offentlighed og demokrati</i>	31

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

7.2.3.	<i>Skøn og udøvereffekt</i>	32
7.2.4.	<i>Det konkrètes videnskab</i>	33
7.3.	Opsummering	35
8.	Andet delemne - forholdet mellem religion og det offentlige rum	37
8.1.	Religion og offentlighed i forhold til Habermas	38
8.2.	Religion og offentlighed i forhold til Luthers to-regimente-lære	40
8.3.	Opsummering.	43
9.	Tredje delemne - beskrivelse af diakoniens faglighed	44
9.1.	Definition af diakoniens faglighed.	44
9.1.1.	<i>Første komponent – kristendommens handlingsdimension</i>	46
9.1.2.	<i>Anden komponent – en ubetinget menneskelighed</i>	47
9.2.	Diakoniens faglighed og det kristne værdigrundlag	49
9.2.1.	<i>Det kristne menneskesyn</i>	49
9.2.2.	<i>Begrebet kirke.</i>	51
9.3.	Diakoniens faglighed i praksis	54
9.3.1.	<i>Forholdet mellem teori og praksis.</i>	54
9.3.2.	<i>Tværfaglighed</i>	56
9.4.	Kompetence i diakoniens faglighed.	57
9.4.1.	<i>Dreyfus og Dreyfus – menneskets læreproces</i>	57
9.4.2.	<i>3P-modellen</i>	59
9.4.3.	<i>Pierre Bordieu og Aadland – troens natur</i>	60
9.5.	Opsummering.	61
10.	Analyse og drøftelse	64
10.1.	Analyse	64
10.2.	Drøftelse	66

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

10.2.1.	<i>En fremstilling af kompetenceforståelse og udtryksformer i diakoniens faglighed</i>	68
10.2.2.	<i>En drøftelse af hvilke krav til tro der fordres for udøvelse af diakoniens faglighed</i>	76
10.2.3.	<i>Et indledende bud på, hvad det betyder, at bekræfte en ubetinget menneskelighed</i>	81
10.2.4.	<i>Hvorledes forståes videnskab i diakoniens faglighed</i>	84
11.	Konklusion	87
	Litteraturliste	90
	Bilag	96

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

1. Indledning

I denne masteropgave drøftes hvorledes diakoni med et kristent værdigrundlag kan operationaliseres som faglighed i det offentlige rum, som i en dansk sammenhæng anses for at fordre livssynsneutralitet.

Diakonien i Danmark har en lang tradition for at udøves i det offentlige rum, hvilket især de diakonale organisationer, men også diakonissehuse og kirker er repræsentanter for. Fra offentlig side er diakonien imidlertid blevet henlagt til at være en privat interesse, og ses ikke som en selvstændig faglighed.

I dag står de diakonale institutioner qua gældende dokumentationsregler i det offentlige over for at skulle beskrive diakonien i termer, der dels kan forstås af samarbejdspartnerne og dels kan anerkendes i en offentlig sfære. Det betyder at diakonien, der traditionelt er blevet formuleret ud fra kristne eller teologiske termer, hvilket ikke tæller i en offentlig sammenhæng, har brug for at kunne beskrives på en ny måde.

Masteropgaven er derfor optaget af spørgsmålet om hvordan diakoni ud over at være et alment kald til næstekærlighed og at være kirke *også* kan defineres som et fag, der uden at miste sit værdimæssige grundlag kan operationaliseres i det offentlige rum.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

2. Præsentation af problemstilling og hypoteser

Problemstillingen lyder ”Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?” med følgende to hypoteser:

- Diakonien har en egen faglighed, der kan operationaliseres i det offentlige rum
- Diakoniens faglighed i det offentlige rum er personbåret

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

3. Masteropgavens opbygning

Masteropgaven indledes med et kapitel (kapitel 1), som beskriver problemstillingen i korte træk. Derefter præsenteres problemstilling og hypoteser (kapitel 2). Baggrundskapitlet (kapitel 4) nuancerer problemstillingen og beskriver mere detaljeret den rådende uklarhed der er i det diakonale landskab hvad angår en faglig sprogliggørelse af diakoniens egenart og særkende samt den rådende uklarhed der er i det offentlige landskab, hvad angår forholdet mellem religion og offentlighed. Sidst i kapitlet illustreres problemstillingen ud fra tre diakonale projekter. I metodekapitlet (kapitel 5) præsenteres først opgavens tre delemner og derefter angives begrundelsen for valg af tekststudie, opgavens brug af paradigmer og videnskabelig metode. Her beskrives også hvilke afgrænsninger, der er foretaget, når det gælder brug af teoretikere og forståelse af begrebet rationalitet. I teorikapitlet (kapitel 6) præsenteres teorivalgene for de tre delemner, herunder også overvejelser om, hvilke andre valg man kunne have taget og kapitlet afsluttes med mere overordnede synspunkter på hvilke kritikpunkter, der er relevante for de teorivalg, der er gjort. De næste tre kapitler (kapitlerne 7, 8 og 9) behandler opgavens delemner teoretisk. Det første delemne drøfter hvorledes begreberne faglighed, profession og videnskab kan forstås, det andet ser nærmere på forholdet mellem religion og det offentlige rum og det tredje delemne indeholder en egentlig beskrivelse af diakoniens faglighed. Hvert delemne afsluttes med en opsummering, der tydeliggør de elementer, der danner udgangspunkt for analyse og drøftelse (kapitel 10). Opgaven afsluttes med en konklusion (kapitel 11) og en oversigt over anvendt litteratur.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

4. Baggrundskapitel.

For at nuancere problemstillingen gives i dette kapitel en uddybning af baggrunden for diakoniens behov for et nyt udtryk, herunder hvad der kendetegner den nutidige debat om religion og offentlighed i Danmark samt hvorledes den aktuelle situation på lovgivningsområdet ser ud.

4.1. Diakonien har brug for et nyt udtryk

Diakoni i Danmark udmønter sig i dag primært som organisationsdiakoni¹ og masteropgaven tager sit udgangspunkt i denne del af det diakonale arbejdsfelt. De diakonale institutioner drives typisk i samarbejde med det offentlige, enten i form af en driftsoverenskomst eller en samarbejdsaftale og det offentlige sætter derfor standarderne for hvilke styrings- og dokumentationskrav, der er gældende. New Public Management (NPM) er den model som anvendes i det offentlige og fokuserer på en styring på afstand, der kontrolleres gennem dokumentation ud fra givne kriterier og modeller. Det giver den enkelte institution rimelige frie muligheder i det daglige arbejde, dog med det forbehold at arbejdet skal kunne dokumenteres indenfor den form, der er fastlagt af det offentlige, og som hovedsageligt fokuserer på kvantitative målinger af ydelser og succesrater. De diakonale institutioner kommer her ganske ofte i klemme, dels fordi den offentlige dokumentationsform ikke tilgodeser de resultater, der blot kan dokumenteres kvalitativt og som er kendetegnende for langt det meste indhold i det diakonale arbejde, dels fordi de diakonale institutioner selv har svært ved at fremstille diakonien i termer, der ikke er kristent eller teologisk i sit udtryk, men som kan indgå i en offentlig livssynsneutral kontekst.

Det er denne dilemmafyldte virkelighed de diakonale organisationer udøver diakoni i, - en virkelighed hvor man så at sige både skal tjene Gud og mammon (Mat. 6:24). Og da det økonomiske fundament er forudsætningen for at der i det hele taget ér en institution, så får denne side af det daglige arbejde med effektivitets krav og produktions logik naturligt første prioritet, mens det professionsfaglige arbejde kommer på andenpladsen og diakonien på

¹ Typisk skelner man mellem organisationsdiakoni, som driver specialiseret diakonalt arbejde i eller ud fra institutioner og menighedsdiakoni, som driver diakoni i eller ud fra Folkekirken.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

sidstepladsen. Institutionens diakonale værdigrundlag er ikke glemt, men typisk prioriteres ikke tid eller ressourcer til at arbejde systematisk med den, fordi dette arbejde ikke er et absolut krav for institutionens økonomiske overlevelse. Samtidig opleves det som sagt svært at gøre diakonien konkret og håndgribelig. Der er en tendens til at samtale om diakoni ofte ender i polariseringer, således at den enten bliver almindeliggjort på en udvandende måde eller den bliver florumvunden på en ekskluderende måde. Det er svært at tydeliggøre, hvor diakonien adskiller sig fra almene og universelle værdier, som eksempelvis ligger til grund for det humanitære og menneskerettighedscentrerede arbejde. Diakonalt arbejde i dag er typisk knyttet enten til kirken på en måde hvor diakonifagligheden ikke bliver andet end ”practical considerations of organizing church activities” (Nordstokke 2011b:31) eller til organisations sammenhænge, hvor diakoniens faglighed, som et udtryk for kristen ansvarlighed, knyttes til samfundets sociale udfordringer, og hvor diakoniens faglighed oftest udfolder sig via etiske argumentationer. Her er det ganske svært at tydeliggøre, hvor den diakoni-etiske argumentation adskiller sig fra anden social-etisk argumentation, således at den fremstår som en efterrettelig faglig disciplin.

Når talen falder på diakoniens identitet og egenart, så indplaceres diakonien ofte alene ud fra ”a tradition of social praxis rooted in the church” eller det placeres ”as one of many topics within practical theology” (Nordstokke 2011b:29 og 30). De diakonale institutioner har et presserende behov for at kunne italesætte de velkendte interne diakonale taget-for-givet-værdier (Aadland 2009:85) i en form, som kan indgå i offentlige debatter og drøftelser, og ikke kun i institutionens festtaler og årsmøder. Der mangler derfor et udtryk, hvor diakoni kan være og vise sin egenart på en måde, hvor den kan implementeres i institutionens eksisterende dagligdag på de eksisterende (offentlige) præmisser. Her er fagliggørelsen af diakonien en sådan mulighed, fordi den gengiver diakonien i et ikke-religiøst sprog, der kan anvendes sammen med andre fagligheder i offentlige sammenhænge. Dette, at diakoni ud over kald, tro og tjeneste *også* kan være en faglighed, vil give diakonien røst og nye muligheder i en offentlig kontekst.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

4.2. Religion og offentlighed i en nutidig kontekst.

Det seneste årtis debat i Danmark om religionens plads i det offentlige rum blev senest aktualiseret af tidligere statsminister Anders Fog Rasmussens artikel i Politikken 2006 ”Hold religionen indendørs”. Her argumenter han for at religion skal ud af det offentlige rum, dog således at kulturkristendommen (den evangelisk-lutherske udgave vel at mærke) bevares som offentlig kulturbærer, fordi den understøtter samfundsmæssig sammenhængskraft (Brandt og Böwadt 2011:35) og arbejder for demokrati (sidstnævnte er min tilskrivning støttet af Sørlanders tanker om sammenhæng mellem demokrati og evangelisk-luthersk kristendom) (Brandt og Böwadt 2011:32). I 2010 kom nuværende statsminister Helle Thorning Schmidt i Berlingske Tidende med lignende forbehold for religion i det offentlige rum, men tilføjer dog med henvisning til det danske frisind, at samfundet både skal være multietnisk og multireligiøst (Brandt og Böwadt 2011:67). Og sidst har tidligere statsminister Lars Løkke Rasmussen også givet sin kommentar til debatten. Hans indlæg mod Helle Thorning Schmidt (og derved også indirekte mod Anders Fog Rasmussen) henviser til det grundtvigske begreb om hjertets frihed. For Lars Løkke Rasmussen giver det ikke mening at forlange religionen ud af det offentlige rum og henviser til alle de julestjerner og andre religiøse symboler, der findes i det offentlige rum i december måned. Han siger: ”Det giver for mig at se ingen mening at opfordre til, at det religiøse holdes indenfor hjemmets fire vægge. Det vil med Grundtvigs ord være at blande sig i ”hjertets frihed” (Brandt og Böwadt 2011:68). Går man videre til andre politikere, så er der både indlæg for at religion er en naturlig del af det offentlige samfundet, fordi religion og tro er en naturlig del af det levede liv og for det modsatte, at religion og tro med al selvfølgelighed er en privatsag og ikke en samfundssag. Der er med andre ord ikke en politisk entydighed om, hvad der egentlig menes, når man taler om religion i forhold til det offentlige rum (Brandt og Böwadt 2011:80).

Hermed kan det konstateres, at de diskussioner, som tre toneangivende kirkepolitiske hovedretninger førte om kirke og offentlighed forud for vedtagelsen af Grundloven i 1849, stadig danner bagtæppe for det nuværende forhold mellem religion og offentlighed i Danmark. Dengang præsenteredes synspunkterne ved biskop J.P. Mynsters forsvar for en statskirke, teologerne H.P. Clausen og D.G. Monrads tanker om en synodalforfatning og sidst teolog og salmedigter N.F.S. Grundtvigs ønske om en statskirke, hvor der på en anarkistisk facon også var plads til alle frikirkerne. Grundloven valgte imidlertid *ikke* at favorisere én af

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

disse tre synspunkter og derfor lever disse tre grundlæggende uforenelige synspunkter videre i den nutidige debat og fastholder stadig hinanden således at de er med til at hindre en egentlig udvikling og forankring på det lovmæssige område (Holm 2012:171-173).

Hvis vi ser på den danske religionsmodel i en lovmæssig kontekst, så er sagen overordnet set ganske enkelt, men heller ikke her på nogen måde entydig. Fra grundlovens begyndelse (§4) nævnes folkekirken, som én af de fire gennemgående kræfter, som er med til at skabe balance i samfundet (Christoffersen 2012:240), og derved indregnes religion som et vigtigt element for det danske samfund. Og når vi taler om den enkeltes ret til at udøve sin tro, så er grundloven også klar – alle har frihed til at udøve 'sin' tro, hvis det sker indenfor "sædeligheden og den offentlige orden" (Grl. § 67, jf Christoffersen 2012:242). Det betyder altså, at hvis religionen støder den offentlige orden, så har, som Lisbet Christoffersen siger det "retten forkørselsret", mens hvis det handler om kernen i trosudøvelsen, hvorledes form og indhold rundt selve gudsyndelsen ser ud, dér viger retten for friheden. Der er intet i loven, der forbyder gudsyndelse i det offentlige rum, og derfor må man gerne fx holde gadegudstjenester og Hare Krishna kan frit danse ned gennem gaderne i København, bare de holder sig indenfor lov og orden. Så overordnet set er den danske religionsfrihed temmelig vid, når vel og mærke det handler om selve gudsyndelsen, mens den er temmelig snæver, når det handler om begrebet religion i dansk ret (Christoffersen 2012:243).

Det sidste aktuelle forsøg på ændring på området skete i september 2012. Her blev der nedsat et udvalg der skulle fremkomme med forslag til en modernisering af styringsstrukturen for folkekirken. Derved blev det allerførste spadestik til en egentlig begyndende renovering af folkekirkens ledelsesordning taget. Udvalget fremsatte i april 2014 "et gennearbejdet og et for folkekirken historisk værk" (Jelved 2014: www.folkekirken.dk), som dog blev opgivet i oktober 2014, da det ikke opnåede bred politisk tilslutning. Og derved er man på det lovgivningsmæssige område igen tilbage ved udgangspunktet fra 1849.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

4.3. Præcisering af problemstilling

Opgavens tematik, hvordan diakonien ud over at være et alment kald til næstekærlighed og være kirke *også* kan være et eget fag², i en offentlig kontekst, indebærer at både menneskesyn, værdisyn og kundskabssyn tilsammen er en forankrings- og tolkningsramme for den faglige ageren (Fanuelen 2009:153-154). I det offentlige rum afskilles imidlertid den faglige ageren og den religiøst begrundede ageren og derved er det svært at tydeliggøre den faglige forskel på diakoniens omsorgshandlinger og andre omsorgshandlinger (Angell 1994:8-9). Diakoniens faglighed må med Fanuelens ord tage højde for både den ”faglig innsikten på fornuftens plan og den innsikten mennesket får gjennom den kristne åpenbaring” (Fanuelen 2009:154).

Jeg har fundet tre danske diakonale projekter, som her medtages for at illustrere ovenstående udfordring og derved opgavens problemstilling. Det første projekt er ”Med hånd og hjerte”, som er oprettet af en gruppe frivillige knyttet til Indre Mission, en forening i købstaden Skive. De beskriver det selv således ” Vi er en gruppe frivillige, som har tid og overskud til at række en hjælpende hånd til dig/jer, som har brug for det. Det er helt gratis og uden forpligtelse for modtageren og der er ingen faste kriterier for, hvem der kan få hjælp. Det finansieres af den enkelte troendes tid og overskud og rammerne for det diakonale udtryk afhænger også af den enkeltes tro og handlinger.”³ Det andet projekt er ”Babysalmesang” i Fredens kirke i storbyen Odense. Det er for nybagte forældre og beskrives således ”Babysalmesang er en sjov og utraditionel måde at bruge kirkerummet og udvide sit sang- og salmekundskab på, og samtidig være sammen med sit barn og andre forældre.”⁴ Indholdet er fællesskab, og her er det ikke enkeltpersoner, der sætter rammerne for diakoniens aktivitet, men kirkens væsen og virke. Det sidste projekt er ”Sundhedsrummet”⁵ i hovedstaden København, som drives af Mændenes Hjem under den diakonale organisation WeShelter (det tidligere Missionen blandt Hjemløse). Arbejdet består i at skabe hygiejniske rammer for heroinindtagelse samt

² Med fag menes en distinkt praksis med et tydeligt et teoretisk og værdibåret fundament.

³ Set på internettet den 15. august 2014 på <http://www.skiveim.dk/side.php?top=18&id=138>

⁴ Set på internettet den 15. august 2014 på <http://www.fredens-kirke.dk/babysalmesang-0>

⁵ Set på internettet den 15. august 2014 på <http://www.kk.dk/da/om-kommunen/indsatsomraader-og-politikker/socialt-udsatte/borgere-med-hjemloeshed/sundhedsrummet>

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

skadesreduktion for narkomanerne i bydelen Vesterbro. Dette projektet eksemplificerer masteropgavens hovedproblematik. WeShelter driver dette arbejde, som er etableret på opfordring af det offentlige og finansieres af stat og kommune, via en partnerskabsaftale. Diakonien er derved underlagt gældende regler og love i det offentlige samfund.

For at tydeliggøre, hvor snitfladerne mellem diakoni som alment kald til næstekærlighed, at være kirke og være et fag ligger, har jeg kategoriseret disse projekters forskellige former for diakoni i nedenstående figur. ”Med hånd og hjerte” projektet ses diakoni som privat omsorg og almen næstekærlighed, mens diakonien i ”Babysalmesang” udfoldes som kirkens omsorg og en måde at være kirke på, og sidst ses diakonien i projekt ”Sundhedsrummet” som samfundets omsorg og her kommer diakonien til udtryk som (diakoni) faglighed.

Skematisk har jeg opstillet det således:

PROJEKT	Med hånd og hjerte	Babysalmesang	Sundhedsrummet
INDHOLD	Praktisk hjælp	Fællesskab	Heroinindtagelse og skadesreduktion
REGI	Foreningsrammer	Kirkelige rammer	Offentlig/diakonal partnerskab
FINANSIERING	Enkeltpersoners tid og overskud	Folkekirke	Stat og kommune
Hvad sætter rammerne for diakonien	Den enkeltes tro og handling	Kirkens væsen og virke	Regler og love i det offentlige samfund
Hvad er diakoniens indhold	Privat omsorg Diakoni som almen næstekærlighed	Menighedens omsorg Diakoni som kirke	Samfundets omsorg Diakoni som fag

Figur 1: Illustration af forskelligt indhold i forskellige former for diakoni. (Bilag 1).

Indholdet i figur 1 har flere funktioner i opgaven. Her bruges det både til at illustrere, hvornår jeg mener, det er aktuelt at tale om diakoni som fag, samt et bud på at angive snitfladerne mellem diakoni som næstekærlighed, kirke og fag. I drøftelseskapitlet (10) anvender jeg figur

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

I på en anden måde, hvor indholdet i figuren indgår i beskrivelsen af forskellige niveauer og zoner i diakoniens faglighed.

Det gælder for masteropgaven som helhed at ordvalget 'det offentlige rum' i problemstillingens formulering ikke er et præcist udtryk, men spænder over begreber som offentlighed, samfund, verdslig, det politiske og lignende. Velvidende at både Folkekirken og foreninger som Indre Mission også er en del af samfundet og det offentlige rum, så inkluderes de i denne opgave ikke i det, der betegnes som 'det offentlige rum', men regnes for at være i 'kristne' eller 'kirkelige rum'. Ligeså er 'diakoni' heller ikke entydigt i sin fremstilling, da ord som religion, religiøs, tro, åndelige, kirke et cetera tilsvarende anvendes som forskellige udtryksmåder for begrebet 'diakoni' i problemformuleringen.

Som en sidste præcisering af problemstillingen pointeres at, problemstillingen alene tager udgangspunkt i diakonale aktører, det være sig organisationer, institutioner eller foreninger, der arbejder på offentlige præmisser eller i samspil med offentlige præmisser.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

5. Præsentation af metode

5.1. Delemner

Som en del af metodikken i opgaven er arbejdet med opgavens problemstilling delt op i tre delemner, som bidrager med hver sit materiale til den afsluttende analyse og drøftelse. De tre delemner relaterer henholdsvis til 'forståelse af begreberne faglighed, profession og videnskab', synspunkter på 'forholdet mellem religion og det offentlig rum' samt definition og 'beskrivelse af diakoniens faglighed'.

5.2. Tekststudie

For masteropgaven har jeg valgt tekststudie som metode, hvilket betyder, at jeg bevidst har analyseret tekster ud fra det bestemte udgangspunkt, som problemstillingen sætter.

Tekststudie⁶ som metode fordrer tekstnærhed, hvilket vil sige at andre også kan læse det samme i teksten som jeg. Dette er dog ikke er ensbetydende med at andre vil komme til de samme konklusioner, da mine subjektive prioriteringer i læsning af teksterne relaterer sig opgavens problemstilling, mens andre læsere med et andet sigte vil nå frem til andre konklusioner.

Det ville også have været muligt at vælge en empirisk tilgang, hvor informanterne både var udøvere og modtagere af diakoni og hvor fokus ville være hvorledes de oplevede diakoni som faglighed. Derved ville praksis være definerende for forståelse og definition af diakoni som fag. Ved at fravælge undersøgelse af den konkrete diakonale handling som metodisk udgangspunkt, fokuseres i stedet på de teoretiske overvejelser og begrundelser, der ligger bag og er med til at definere handlinger som diakonale. Min begrundelse for dette valg, skal ses ud fra, at skal diakoni som faglighed kunne operationaliseret i det offentlige rum, vil det kræve et teoretisk fundament, hvorudfra man indgå i faglige diskussioner, og som også vil kunne danne fælles grundlag for at analysere senere empiri ud fra.

⁶ <http://www.faktalink.dk/titelliste/tekstanalyse/hele-faktalinket-om-tekstanalyse> Set den 31.3.2015.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

5.3. Paradigmer

Som en del af metodevalget opereres i opgaven indenfor og i spændingen mellem tre paradigmer. Paradigmebegrebet er central for Kuhns videnskabsteoretiske arbejde. Han bruger udtrykket som betegnelse for et forskningsmæssigt teoretisk rammeværk, der beskriver den ontologiske virkelighed, indenfor hvilken forskningen opererer. I sit senere arbejde opererer Kuhn imidlertid både med en bred og en snæver forståelse af paradigmebegrebet. I daglig tale bruges paradigmebegrebet oftest i en bredere forståelse end Kuhn, hvor man fx kan tale om forskellige paradigmer indenfor ét fag og således anvendes det også i denne opgave. Til orientering er det nyttigt at vide, at nogle fag er enparadigmatiske, hvilket gælder for fx naturvidenskaberne, mens andre er flerparadigmatiske, som er tilfældet med diakoniens faglighed (Gilje og Grimen 2011:86-88).

De paradigmer jeg der anvendes i opgaven er henholdsvis det politiske paradigme med elementer som for eksempel lønsomhed, effektivitet, regelstyring, objektivitet; det diakonale paradigme med elementer som for eksempel kristendom, kirke, tro, værdier og menneskelighed og sidst det videnskabelige paradigme med elementer som for eksempel kvalitativ og kvantitativ, det partikulære og det generelle, kontekstafhængighed og kontekstuaafhængighed samt det narrative og den instrumentelle rationalitet.

Jeg anvender 'instrumentel rationalitet' som gennemgående udtryk for den rationalitet, der kendetegner den naturvidenskabelige tilgang til forskning med fokus på regelsæt og forklaringsmodeller. Man kan kritisere opgaven metodisk for ikke yderligere at nuancere anvendelsen af begrebet rationalitet. Jeg anser dog min afgrænsede bestemmelse af rationalitetsbegrebet for at være fyldestgørende for opgavens problemstilling, men en yderligere diskussion og præcisering af begrebet vil naturligvis være nødvendigt i et videre arbejde med diakoniens faglighed.

5.4. Hermeneutik

Som gennemgående videnskabelig metode anvendes det hermeneutiske princip. Det hermeneutiske princip skal ses som en fortolkningsproces, hvor mine forforståelser og

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

tolkninger indgår i samspil med teksterne med den hensigt at finde frem til det, der er meningsfyldt i forhold til temaerne i problemformuleringen. Jeg læner mig op af Giddens tanker om dobbelt hermeneutik, hvor han både integrerer Émile Durkheims synspunkt om at man må se ud over det konkrete menneskelige, fordi det "ligger som et slør mellem menneskene og tingene i den egentlige verden" (Gilje og Grimen 2011:145) og kun bruge forståelser, der findes indenfor videnskaberne med det modsatte synspunkt. I denne opgave anvender jeg i udarbejdelse af en generel definition af diakoniens faglighed Durkheims erfaringsfjerne tilgang, mens den erfaringsnære tilgang - om end i mindre omfang - også anvendes, fordi indholdet i definitionen af diakoniens faglighed knytter sig qua begrebet 'ubetinget menneskelighed' til de erfaringsnære begreber (Gilje og Grimen 2011:146-147). Flyvbjergs beskrivelse af dobbelthermeneutikken er mere enkel. Han siger: "*Objektet er subjekt* i studier af menneske og samfund" (Flyvbjerg 1992:49), hvilket i Giddens udlægning betyder at der er to slags fortolkninger. Der er fortolkninger knyttet til de menneskers livsverden og kontekst, som forskes, og der er fortolkninger knyttet til forskernes og forskningens systemverden og selvforståelse. Traditionelt afgøres, hvad der er relevant for forskningen både af forskernes tolkninger og tolkninger hos det, der forskes i. Det vil i forskning af mennesker give en ustabilitet, da menneskers selvfortolkninger aldrig er stabile, som fx fænomener indenfor naturvidenskab. Og her bryder ifølge Flyvbjerg tanken om en objektiv forskning af mennesker sammen (Flyvbjerg 1992:51) og han argumenterer med Giddens "tacit knowledge" (Flyvbjerg 1992:52) for at forskere på 'højt niveau' ifølge Dreyfus og Dreyfus netop ikke kun arbejder på grundlag af regler, men også ud fra en intuitiv og flydende beherskelse af faget. Dette synspunkt er afgørende i den senere drøftelse af diakoniens faglighed.

Ifølge Gilje og Grimen er enhver forforståelse sammensat af forskellige komponenter og han nævner specifikt tre, sprog og begreber, trosopfattelse og erfaringer. Disse tre komponenter er centrale for denne opgave og relateret til min forforståelse, så er min trosopfattelse, at kristendommen danner grundlag for det diakonale univers. Det betyder at jeg tager den kristne, teologiske og diakonale tankegang for givet og oplever ideologier og kontekster, som ikke kan indgå i dialog med disse som problematiske. I min forforståelse af diakoni som faglighed knytter jeg an til begrebet 'ubetinget menneskelighed', som i denne opgave er centralt i definitionen af diakoniens faglighed. Dette valg af sprogligt begreb betyder, at jeg i tekster, der ellers ikke nødvendigvis omhandler diakoniens faglighed kan "*se noe som noe*"

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

(Gilje og Grimen 2011:148), altså kan se synspunkter, overvejelser og elementer, der er relevante for begrundelsen eller udfoldelsen af dette begreb. Hvad erfaring angår, så er min tolkninger af hvad jeg anser for at være virkningsfuldt og meningsfuldt også knyttet op til de oplevelser jeg har fra mine år som underviser i diakoni (Gilje og Grimen 2011:148-151), hvor den grundlæggende præmis for faget diakoni har været at teori og praksis er knyttet sammen. Jeg læner mig her op af Nordstokke, der beskriver dette som en horisontal akse og en vertikal akse, der mødes i midten (Nordstokke 2011b:35-38). Den horisontale akse består af tre led, med ”diaconal praxis” til venstre, ”theory og diaconia” er det midterste og til højre ”new praxis”. Dette er den praksislogiske akse. Den vertikale akse har også tre led, hvor ”teological knowlegde” er den øverste, ”theory of diaconie” den midterste og nederst ”emperical knowledge”, og kaldes den epistemologiske akse. Hovedpointen er at disse to akser mødes i midterpunktet ”theory af diaconie” og tilkendegiver derved, at diakoniens faglighed ikke dannes ud fra teori alene og heller ikke ud fra praksis alene, men det *afgørende* er en kobling af disse.

Den meningssammenhæng, som jeg har valgt, er først og fremmest knyttet til et generelt diakonalt undervisningsmiljø, men også til min egen erfaring med undervisning i diakoni gennem 20 år. I undervisning har ønsket om en højnelse af faget været en vedholdende motivation. Det har for mig været vigtigt at kunne højne den enkelte diakoniudøvers kompetence til både at udføre de diakonale handlinger i praksis *og* at sætte ord på diakoniens faglige indhold og teoretiske fundament. Således har spørgsmålet om hvorledes man i en offentlig kontekst kan forklare hvad diakoni er fulgt mig som en aktuel problemstilling og førte til at jeg i 2007 skrev et lille hefte (Hjelm 2007), som et første bud på en respons. Og her opstod begrebet ´én ubetinget menneskelighed´ som centralt i definitionen af diakoniens faglighed. I denne masteropgave fastholder jeg dette grundlag, selvom jeg også går videre.

Da de fleste tekster, som indgår i denne opgave, ikke specifik er skrevet ind i en undervisningssammenhæng, er jeg i min udvælgelse både af tekster og synspunkter opmærksom på troskab mod teksternes ”indre sammenheng eller koherens” (Gilje og Grimen 2011:158) og ikke medtaget citater løsrevet fra tekstens helhed.

Min metodiske approach er for største del præget af formålsforklaringer, der baserer sig på ”*subjektivitetsprincipper*” (Gilje og Grimen 2011:164) med hensigter og fortolkning af meningsfulde fænomener og ikke af årsagsforklaringer, der baserer sig på principper om det

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

generelle, kontekstafhængighed og logisk rationale. De to forskellige forklaringstyper anvendes i en traditionel opdeling således at formålsforklaringerne relateres til det humanistiske og samfundsmæssige fagfelt, mens årsagsforklaringerne relateres til naturvidenskaben. Trods forskelligheden behøver de ikke at sættes op som modsætninger, der skal modsige hinanden. Man kan vel nærmere argumentere for at de viser spændinger i den faglige udøvelse ud fra hver sine sider af virkeligheden.

5.5. Teorivalg

Den metodiske præmis for udvælgelse af tekster er foretaget ud fra to tilgange. Forfatterne Flyvbjerg, Grimen, Habermas, Hald, Hjelm, Luther og Nordstokke anvendes som gennemgående og danner det teoretiske grundlag for diskussionen af problemstillingen. Andre forfattere anvendes med enkeltstående citater knyttet op til forskellige delemner i opgaven, det være sig fx Fanuelsen, Frankl, Gregersen, Henriksen, Korslien, Nissen, Torborg Leenders og andre. I udvælgelsen af tekster er der lagt vægt på størst mulig nutidighed, dog er ældre udgivelser medtaget grundet deres relevans for problemstillingen.

Når det gælder forståelsen af diakoni, så anvendes det både i en Collinsk og en præ-Collinsk forståelse. Med det Collinske paradigmeskifte (Nordstokke 2011a:61) går diakoniforståelsen går fra en pietistisk prægning med det karitative i centrum til en forståelse, hvor diakoni ses som en opgave eller en mission på vegne af en *anden*, Gud. Hvor den karitative forståelse af diakoni ofte har været set som en ydmyg tjeneste bliver diakonien i den Collinske udgave nærmere opfattet som et ærefuldt og betydningsfuldt hverv, fordi opgavestilleren er betydningsfuld. Denne diakonale forståelse kan have mange forskellige udtryk og udgaver, der dog alle har det til fælles, at de indeholder en bevægelse som at være sendt fra én til en anden – at være brobygger eller go-between. Det er i dette perspektiv, at diakoni som faglighed bliver meningsfuldt og operationel ind i en tværfaglig og offentlig sammenhæng.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

6. Præsentation af teorier

Denne præsentation af teorivalg har til hensigt at tydeliggøre, kvalificere og begrunde de kriterier ud fra hvilke de teoretiske indspil er valgt. Jeg vil beskrive, hvordan de forskellige teorier er anvendt i opgaven og hvorledes de teoretiske valg er med til at danne rammerne for indholdet i opgaven, herunder om de virker udfordrende eller underbyggende samt hvordan de i sidste ende er med til at udforme de sammenhænge og synspunkter, som kommer frem i den endelige analyse og drøftelse.

6.1. Teorier til første delemne

Det første delemne 'forståelse af begreberne faglighed, profession og videnskab' reflekterer indenfor det videnskabelige paradigme og omhandler hvilke udfordringer relationsbårne professioner og fagligheder generelt skal forholde sig til, når videnskabs- og forskningssyn ensidigt bygger på en positivistisk forståelse af rationalitet, videnskab og evidens.

Her bliver med Harald Grimen⁷ som teoretiker spørgsmålet om syn på videnskab også et spørgsmål om syn på offentlighed og demokrati, fordi videnskabelighed er blevet normativt for hvordan faglighed opfattes som professionelt og kompetent og derved skaber anerkendelse, lydhørhed og indflydelse i offentlighed og samfund. Derfor bliver denne drøftelse af faglighed, profession og videnskab også et indlæg om, hvorledes vi forstår begrebet offentlighed, hvorledes vi ønsker den udmønter sig, og derved også, hvordan vi ønsker et demokrati.

Her diskuteres også ud fra hvilke præmisser det er muligt i en videnskabelig kontekst at kvalificere en trosbåret faglighed, således at den også er forskningsbar, hvilket ikke er specifikt for diakonien. Begreber som skøn og udøvereffekt er centrale i alle praksisnære fag, hvor bløde værdier, som fx omsorg, nærhed og empati, er primære i udøvelsen af fagligheden.

Grimen er en central teoretiker i problematiseringen af en ensidig positivistisk tilgang til videnskab og evidens. Han påpeger, at det offentlige samfund står i fare for at standardisere

⁷ Harald Grimen var toneangivende norsk filosof og professionsforsker. Han var ved sin død i 2011 ansat ved "Senter for profesjonsstudier" ved Høgskolen i Oslo.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

faglige metoder, sproglige udtryk og handlemåder, der på uheldig vis kommer til at udelukke væsentlige sider i relationsbårne fagligheder så som skøn og udøvereffekt. Denne påpegnings er med til at skabe plads for diakoniens faglighed i det offentlige rum, både hvad angår begrebet 'ubetinget menneskelighed' og for de faglige skøn og udøvereffekter, der begrundes i og udspringer af det kristne værdigrundlag. Grimens synspunkter indeholder et kritisk syn på den positivistiske tilgang, som eneste forståelsesramme for fag, profession og praksis og er et vægtigt indspil i debatten om relationsbårne professioners mulighed for at fremstå med videnskabelig evidens ud fra sine egne præmisser, der opererer ud fra værdibårne og ikke ud fra instrumentelle rationelle tilgange.

Flyvbjerg er valgt som teoretisk ramme fordi han præsenterer det nyeste bud på en videnskab, der står i modsætning til den traditionelle videnskabsforståelse, hvor det generelle, kontekstafhængige og rationelle danner grundlag for videnskaben. Og hans "Det konkrete videnskab" indbefatter kontekst, normative værdier, interesser og nærhed til det menneskelige, både forstået som skøn (overvejelser), valg og erfaring (praksis) og han benævner de elementer, der danner grundlag for denne videnskab som det partikulære, kontekstafhængige og narrative. Desuden anvendes et centralt element i Flyvbjergs teori, Dreyfus og Dreyfus' model for menneskets læreproces, i forhold til at beskrive kompetence i diakoniens faglighed.

Flyvbjerg og Grimen er fælles i deres kritik af den positivistiske tilgang til rationalitet og evidens som eneste norm for forskning og videnskabsforståelse. Flyvbjergs opgør med en offentlighedsforståelse, der er diskursiv orienteret og bygger på distance og konsensusafhængighed og hans fortale for et offentlighedssyn, der er praktisk engageret, kan rumme forskellighed og inddrager konteksten (Flyvbjerg 2009:129) bruges her som endnu et understøttende element i kvalificeringen af diakoniens faglighed. Dette vælges velvidende at Flyvbjerg i sin fremstilling af "Det konkrete videnskab" med Foucault argumenterer imod Habermas' konsensusøgning⁸ fordi det ikke forholder sig til magtbegrebet. Da magt ikke er et centralt element i denne opgave, har jeg valgt at fastholde både anvendelsen af Flyvbjerg

⁸ Flyvbjerg mener, at Habermas ikke tager højde for hvorledes magt indgår i Habermas rationelle, dominansfrie kommunikation. Flyvbjerg siger: "Det grundlæggende spørgsmål, som rejses her, er, om man meningsfuldt kan skelne mellem rationalitet og magt i kommunikationen, som Habermas gør" (Flyvbjerg 2009:114).

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

og Habermas. Desuden benyttes Habermas kun som teoretiker i forhold til delemnet 'forholdet mellem religion og det offentlige' og ikke i forhold til dette delemne' forståelse af begreberne faglighed, profession og videnskab'.

Grimen bidrager ikke kun understøttende, men også definerende i og med han fremsætter den vigtige skelnen mellem profession og fag, der får betydning for at diakoniens faglighed netop *ikke* i denne opgave fremstår som en profession, men som et fag.

6.2. Teorier til andet delemne

Det andet delemne om 'forholdet mellem religion og det offentlige rum' omhandler hvilke muligheder det danske offentlige rum giver for en værdi- og trosbåret faglighed, og hvorledes platformen for religion i det offentlige rum ser ud. Her, hvor der reflekteres indenfor et politisk paradigme, er det gennemgående spørgsmål hvorledes diakoniens faglighed, som er værdi- og trosbåret kan integreres og operationaliseres i et offentligt rum, der forudsætter livssynsneutralitet. Er det muligt at finde en platform for et fagligt møde mellem det trosbaserede⁹ og det offentlige livssynsneutrale rum?

Som tidligere nævnt har jeg valgt Habermas og Gregersen som teoretikere til at belyse 'forholdet mellem religion og det offentlige rum'. Sidstnævnte i egenskab af talsperson for den lutherske tradition, der i denne opgave både danner et teologisk grundlag og kan fremstå som politisk legitimering i en dansk offentlighed. Det er bevidst at jeg ikke medtager sekulariseringsteorier, da fokus for masteropgavens problemstilling ikke specifik er rettet mod en kristen-sekular problematik, men hvorledes diakoni mere generelt kan udfoldes i det offentlige rum.

⁹ Hans Morten Haugen benævner for eksempel organisationerne som kirkebaserede, trosbaserede og værdibaserede (Haugen 2012:193). Jeg har i denne opgave valgt at anvende trosbaseret som gennemgående, da det i en dansk kontekst tydeligst vil signalere relationen til kristendom som fundament. Begrebet kirkebaseret kendes ikke i en dansk kontekst og udtrykket værdibaseret er i Danmark ikke entydigt knyttet til kristne værdier, men kan være udtryk for alle slags bevidste værdier. Således kan offentlige livssynsneutrale arbejdspladser også have et formuleret værdigrundlag.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Habermas er valgt som teoretisk reference, fordi han i sin tænkning og syn på samfund og offentlighed taler om både en systemverden, der blandt andet kendetegnes ved ”økonomi, administrative systemer og andre objektive markedsmekanismer og magthierakier” og en livsverden, der blandt andet kendetegnes ved ”den subjektive verden, vi lever i, rummer kulturen...og vor personlige identitet”¹⁰. Habermas mener, at begge verdener er lige nødvendige. Hans teori indregner derved at både religiøse og ikke-religiøse elementer kan indgå i kommunikationen i det offentlige rum og samfund, dog således forstået at den logiske/fornufts-mæssige argumentation er kommunikationsformen, hvor det mytiske og en egentlig trosdimensionen ikke indgår. Habermas ønsker et demokratisk samfund, som er fri for dominans, og hvor man kan tale sig frem til konsensus, og derfor er hans tanker om hvilke kognitive forudsætninger der stilles til både religiøse og ikke-religiøse borgere for brug af fornuften i det offentlige rum relevant som teoretisk referenceramme for denne opgave.

Luthers to-regimente-lære medtages som teoretisk referenceramme af to årsager. For det første benyttes hans to-regimente-lære som en tolkningsposition i den danske offentlighed, når det gælder spørgsmålet om religion i det offentlige rum og for det andet bibringer han et andet fokus, idet tyngdepunktet ikke ligger på adskillelse mellem det private og den offentlige arena, men forholdet mellem det verdslige og åndelige liv, da hans teologiske tænkning medregner troen og det mytiske.

Jeg anser ikke disse teorier for hverken helt at supplere hinanden eller være direkte kontrasterende, men de belyser spændingen i dansk offentlighed mellem religion og samfund. Habermas med en nutidig teori, der stadig er under udvikling og tilpasning og Luthers tænkning, der står som en grundlæggende præmis i en luthersk forståelse af forholdet mellem religion og offentlighed. Med lidt god vilje kan nogle af forudsætningerne for disse teorier måske opfattes som modsætninger, fx Habermas´ rationelle og Luthers religiøse forforståelse, mens de på andre punkter kommer til at supplere hinanden, fx tager Habermas afsæt i fornuften som det, der kan formulere både religiøse og ikke-religiøse argumenter, og Luther tager afsæt i en skelnen mellem det åndelige og verdslige, der danner grundlag for

¹⁰ http://www.denstordanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/Filosofi_og_filosoffer_-_1900-t./Filosoffer_1900-t._-_Tyskland_-_%C3%98strig_-_Schweiz_-_biografier/J%C3%BCrgen_Habermas
Set den 31.3.2015.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

formuleringen af fornuftige argumenter. Min hensigt med at anvende disse to teorier er at kunne drøfte samspillet mellem ´religion og det offentlige´ og ´diakoniens faglighed´ ud fra teoretiske grundlag, der tilgodeser egenarten indenfor begge delemner.

Jeg er klar over, at jeg også her kunne have valgt Max Weber som teoretiker, fordi han har givet vigtige præmisser især i forhold til begrebet rationalitet. Han fremsatte i 1905 sine tanker om mål - og værdirationalitet, som sit forsøg på at gøre opmærksom på en fare og et samfundsproblem i den ensidige instrumentelle rationelle tilgang. Hans synspunkt er, at hvis samfundet udelukkende forudsætter ren instrumentel rationel tilgang til videnskab og legitimitet i en debat, så bliver resultatet et ”rationalitetens jernbur”, hvor mennesker lever uden ånd (Weber 1995:121). Med målrationalitet mener Weber, at en handling ikke er et mål i sig selv, men er et middel, for at opnå et andet mål, mens det værdirationelle kendetegnes ved ”at handlingen også er et mål i sig selv” (Nissen 2008:142). Problemet med Webers teori er dog, at han forudsætter en værdifrihed, fordi han forsøger at generalisere sit synspunkt. Da diakonien altid er kontekstafhængig (både af situationen og af sit grundlag) og derved ikke værdifri, kommer Webers tanker ikke helt til sin udfoldelse indenfor diakoniens faglighed.

6.3. Teorier til tredje delemne

Det tredje delemne ´beskrivelse af diakoniens faglighed´ består af fire temaer, som for det første giver en definition af diakoniens faglighed, som derefter (andet tema) sammenholdes med det kristne værdigrundlag. I tredje og fjerde tema belyses forholdet til praksis samt kompetence og kvalitet. I dette delemne reflekteres indenfor både det diakonale og videnskabelige paradigme, og hovedsigtet er at beskrives hvorledes diakoniens faglighed kan fremstå i faglige termer, der kan begrundes teoretisk.

Teorier til belysning af dette delemne har et eklektisk præg, der kan virke fragmentært. Det vil sige, at det teoretiske indhold ikke er kendetegnet ved én eller flere gennemgående teoretikere, men ved udvælgelse af forskellige teoretiske elementer, der tilsammen kan virke dannende og samlende for et egentligt teoretisk grundlag for diakoni som faglighed i det offentlige rum.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Dog er en enkelt præmis lagt til grund for det teoretiske grundlag. Det gælder for en egentlig definition af diakoniens faglighed, hvor der tages afsæt i min definition (Hjelm 2007:2), som også danner udgangspunkt for hypotesen om at diakonien *har* en egen faglighed, der både *kan* defineres samt *operationaliseres* i det offentlige rum. De øvrige teoretiske indlæg har til hensigt at understøtte dette. Der er ikke medtaget teori, der direkte problematiserer denne definition.

Nordstokke er i hele opgaven den gennemgående teoretiker, når det gælder tolkninger ud fra diakoniens kristendomsunivers samt det synspunkt, at diakoniens faglighed fordrer kobling af teori og praksis. Nordstokke danner sammen med Halds refleksioner over forholdet mellem kirkelig kontekst og praksis, - hvad er konstituerende for hvad der er kirke og deraf også for *hvor* diakoniens praksis finder sted, samt Helge Kjær Nielsens perspektiver på det kristne næstekærlighedsperspektiv, opgavens teologiske og kristne fundamentet.

Når det gælder diakoniens praksis består den teoretiske base af bidrag fra Grimen, Hjelm, Nordstokke, Sløk og la Cour, som bidrager med hver sine indspil. Grimen med det synspunkt at omsættelse til praksis influeres af den faglige kontekst, Nordstokke med det bibelske inversionsprincip, Hjelm om forholdet mellem værens- teknisk- og videnskompetence og sidst er Sløk og La Cour er medtaget, fordi de bidrager til hypotesen om, at diakoniens faglighed i det offentlige rum er personbåret.

Teorier til det sidste tema om kompetence og kvalitet i diakoniens faglighed bringer indspil af Dreyfus og Dreyfus med synspunkter, der kvalificerer diskussionen om forståelse af faglig kompetence, Susanne Mørch med 3P-modellen for hvorledes man i det relationsbårne fagfelt kan indgå i mødet med mennesker ud fra forskellige zoner og sidst Pierre Bordieu og Aadlands beskrivelse af troens natur.

Man kunne måske med fordel have valgt at lade Bordieus teori få mere plads, fordi han i sin tænkning også forholder sig til det religiøse felt i det offentlige samfund. Skønt hans tilgang til religion i samfundet er gennemgående kritisk ”Religion er for Bourdieu sindbilledet på den symbolske magt, som et symbolsystem kan udøve i forhold til alle verdens aspekter” (Kühle 2009:12) har jeg vurderet at hans synspunkter på troens natur uafhængig af denne negative tilgang kan indgå som ”begreber fra Bordieus værktøjskasse” (Kühle 2009:8), fordi de

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

tydeliggør, at det trosbaserede kan have forskellige udtryk i den praktiske udøvelse af diakoniens faglighed.

6.4. Kritik af teoriudvælgelse

Overordnet kan man kritisere min måde at udvælge teori på og mene at synspunkterne og teorierne er for ensidigt støttende og for lidt problematiserende. Imidlertid er hensigten i dette kapitel at samle og sammenstykke synspunkter og teoretiske tilgange, der kan danne grundlag for en egentlig selvstændig teoretisk antagelse, der begrundes, defineres og beskriver diakoni som fag og faglighed. Et videre arbejde vil være at udfordre denne teori om diakoniens faglighed både fra akademisk og empirisk hold.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

7. Første delemne - forståelse af faglighed, profession og videnskab

7.1. Forholdet til faglighed og profession

Hvilke kriterier kan lægges til grund for diakoni kan være en faglighed?

Leenderts er optaget af faglighedsbegrebet og fremhæver især tre sider ved drøftelsen af en diakonal faglighed. Det første er det problematiske i at vi med arven efter positivismen i almindelighed let antager faglighedsbegrebet for at være en entydig størrelse. Det betyder at praksisnære fagligheder, som eksempelvis diakoni, i daglig tale ikke bliver betragtet som en faglighed på linje med fx jura eller fysik. Her har diakonien som andre omsorgs- og relationsbårne fagfelter en hurdle at komme forbi. Den anden pointe sætter fokus på, at fagindholdet i diakonien må være ”knyttet til hva slags kunnskap en mener er egnet til å ivareta de ulike arbeidsoppgavene” (Leenderts 1995:76) og derved mener hun at standarderne for fagligheden i diakonien egentlig ikke kommer inde fra diakonien selv, men udefra næstens fordring og behov. Det tredje synspunkt gælder at balancen i omsorgs og relationsbårne professioner må rette opmærksomhed mod forholdet mellem videnskabsbaseret og erfaringsbaseret kundskab (Leenderts 1995:78-79), fordi en overvægt til den videnskabsbaserede side ikke automatisk giver bedre praksis og modsat en overvægt til den praktiske side risikerer at blive alt for selvbekræftende og ikke udvikle sig.

Ud fra Harald Grimens tænkning om fag og profession generelt, kan for diakoniens faglighed siges, at den i lighed med andre fag indenfor andre omsorgs- og relationsbårne professioner ikke er en homogen faglighed med én kundskabsbase og hvor alle elementer til fagligheden stammer fra samme videnskabelige disciplin eller fagfelt, som det fx er gældende for disciplinen fysik og teologi. Diakoniens faglighed er en heterogen faglighed, der indeholder elementer fra flere videnskaber og kundskabsfelter. Dette, at fagligheden er bygget op af mange forskellige elementer og sammensat af teoridele fra flere forskellige kundskabsfelter, gør at faget er teoretisk fragmenteret og har til følge at det kan være svært at definere den eksakte faglighed (Grimen 2008:72-73).

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Da heterogene fag oftest er teoretiske fragmentere, fordi kundskabsbasen består ”av elementer fra forskellige kunnskapsfelter” (Grimen 2008:73) og fordi de heterogene fag oftest er praksisfagligheder, kan det være svært at se, hvorledes det kan fremstå som ét fag. Hvad der er definerende for en faglighed dannes imidlertid ikke kun via teoretisk viden, men kan også dannes af de faglige ”meningsfulde sammenhænger” som skabes via praktiske synteser hvor ”forskjellige brokker av kunnskap er satt sammen på en bestemt måte fordi de utgjør meningsfulle deler i yrkesutøvelsen forstått som en praktisk helhet eller enhet” (Grimen 2008:74). Grimens pointe er her at det meningsfulde ikke er styret af et teoretisk afsæt, men er styret af det formål, som faget ønsker at opfylde. Faget står så at sige ”i visse verdiers tjeneste” og har formål, der går ud over sig selv, og at det er opfyldelsen af disse formål, der er bestemmende for den måde, som kundskaberne i faget er sat sammen på (Grimen 2008:72 og 74). Derved bliver formålet for diakoniens faglighed også det, der er med til at definere faget, og kaldes med et fagligt udtryk heterotelisk (Grimen 2008:72 og 74).

7.2. Forholdet til videnskab

Hvorledes forholder diakoniens faglighed sig til et forskning og videnskabssyn, der overvejende præges af positivistisk tankegang og metodik?

Den gængse videnskabelige forståelse arbejder ud fra principper om generalisering, kontekstafhængighed og instrumentel rationalitet med en kvantitativ forsknings tilgang, hvor der kan tælles og måles. Diakoniens faglighed er imidlertid knyttet til en trosbåret/værdibåret tilgang. Spørgsmålet bliver derfor hvorledes diakoniens faglighed kan forholde sig til videnskab og forskning, når det bærende i diakoniens faglighed ikke er knyttet til målbare enheder i instrumentel rationel forstand? Ud fra denne traditionelle videnskabsforståelse vil de essentielle dele af diakoniens faglighed blive svært at videnskabeliggøre gennem forskning. Her befinder diakoniens faglighed sig i samme vanskelige situation som andre praksisfagligheder (fx socialpædagogik). Det vil være relevant at begynde en drøftelse af, hvorledes diakoniens faglighed kan forholde sig til det traditionelle videnskabsbegreb.

Siden rationalismen har begreber som generalisering, kontekstafhængighed og rationalitet mere og mere præget den almene forståelse af, hvad der er videnskabeligt og dermed også været toneangivende for hvad der ikke anses for videnskabelighed. Dette synspunkt har, trods

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

væsentlige kritiske røster betydet at forudsætningen for om noget blev godtaget som videnskab alene var spørgsmål om denne instrumentelle rationelle tilgang.

I en dansk sammenhæng indførtes i 1983 (Henrichsen 2013:24) New Public Management (NPM) som *den* videnskabelige dokumentationsmetode i det offentlige. Det startede primært som et økonomisk styringssystem, - en slags styring på afstand, hvor styringen foretages via dokumentation ud fra målbare og instrumentelle rationelle resultater. NPM er siden 1983 udbredt til samtlige områder af det offentlige, også det diakonale/socialle område. Set i forhold til en styring af den offentlige økonomi, som var begrundelsen for indførelsen (Henrichsen 2013:2), er det vel et givtigt instrument, som både er informativt og operationelt. Set i forhold til tros- og værdibaserede ydelser, som ikke kan tælles eller vejes, og som er en stor del af 'produktionen' i de diakonale organisationer, institutioner eller foreninger, så kan man i bedste fald sige at herved overses vigtige elementer. Mere kritisk kan man hævde, at her ikke bare negligeres en væsentlig side af 'produktionen', men også af ressourcerne. Set i forhold til dokumentation risikerer det i sidste ende at give et misvisende billede af produktion og virksomhed og er derved ikke reelt kvalificerende som beslutningsgrundlag for styring. Dette taler for, at hvis man ønsker at kunne dokumentere *hele* produktionen og virksomheden, så er der både brug for en kvantitativ, generel, kontekstafhængig, rationel forskningstilgang *og* en kvalitativ, kontekstafhængig, partikulær og narrativ forskningstilgang – på lige fod, vel at mærke.

7.2.1. En kritisk røst

Dette afsnits (mod)argumentation til det traditionelle videnskabssyn og forskningsforståelse risikerer at fremstilles således at den instrumentelle rationelle videnskabstilgang underkendes, hvilket imidlertid ikke er hensigten. Ærindet er komme med en kritisk røst til positivistisk rationalitet som eneste udgangspunkt for videnskab og at kvalificere debatten om behovet for at evidensbegrebet kan knyttes ligeligt til både rationel og ikke-rationel forskning.

Den diakonale fagligheds problematiske forhold til videnskab føjer sig ind i rækken af andre fagligheder og professioner (fx socialpædagogik), hvor det er svært – for ikke at sige umuligt

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

fyldstgørende at dokumentere udelukkende ved kvantitative metoder, jævnfør evidenshierakiet¹¹.

En væsentlig kritisk røst i forhold til den ensidige fokusering på den instrumentelle rationelle evidensstænkning findes hos Harald Grimen. Hans ærinde er for det første at finde ud af hvordan man sætter grænserne for, hvor den traditionelle evidensstænkning er brugbar, og for det andet at finde de argumenter, der er gangbare i debatten derom (Grimen 2009:193). En af grundene til at det er svært at debattere evidensbegrebet er, at man oftest automatisk kobler evidens sammen med et rationelt positivistisk syn på videnskab. Det er der egentlig ikke noget belæg for, da evidensbegrebet dækker bredere og ”først og fremmest [er] opptatt av hvordan den forskningen som er bedst dokumentert, kan nyttiggjøres i profesjonell praksis” (Grimen 2009:196-197).

Derfor er spørgsmålene, om der for det første findes andre måder at debattere evidensstænkning på end at være for eller imod positivisme, og for det andet om der kan være andre måder at anvende evidensbegrebet på, som så at sige strækker sig ud over den instrumentelle rationelle tilgang og derved udvider området for videnskab.

7.2.2. *Offentlighed og demokrati*

”Videnskaben fortæller os, hvad der sker, men ikke hvad vi skal gøre”, således udtalte professor emeritus i teoretisk højenergifysik Holger Bech Nielsen sig¹².

Så enkelt kan det siges, at den rationelle tilgang til mennesker og samfund har den force, at fortælle os, hvad der faktisk finder sted (Dahler-Larsen 2012:47). Den er et middel til at vi kan blive dygtigere til at gøre det, der virker instrumentel rationelt, men det er ikke beregnet til at sige noget om den side af samfundet eller faglighed, hvor vi taler om, hvad vi burde gøre. Uden opmærksomhed på, at den rationelle videnskab alene giver *sit* billede af samfund og offentlighed og at der findes andre lige så vægtige videnskabelige og dokumenterbare sider af samfund og offentlighed, så står vi i fare for at skabe et samfund og et demokrati, hvor kun

¹¹ Se fx: <http://www.srab.dk/forskning/hvad+er+evidens-c7->. Set 21. april 2015.

¹² Kristeligt Dagblad den 19. oktober 2013.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

nogle sider af tilværelsen og virkeligheden tilgodeses. Derved bliver det bare disse sider og ikke alle sider af virkeligheden, der er medskabere af vort samfund og demokrati.

Ud fra et overordnet perspektiv er der derfor i videnskabsdebatten også brug for en kvalificeret dialog om, hvordan vi forstår begrebet offentlighed og hvorledes vi ønsker at vores demokrati skal udfoldes, når det gælder videnskabelige dogmer.

Bent Flyvbjerg er en nutidig kritiker af den ensidige rationelle tilgang til videnskabsbegrebet. Han siger om demokrati og samfund at ”en offentlighed, der er praktisk, engageret og forberedt på konflikt, er et bedre paradigme for demokratisk borgerdyd end en form for offentligt liv, der er diskursivt, distanceret og konsensusafhængigt.” (Flyvbjerg 2009:130). Med dette synspunkt argumenteres for at det er nødvendigt ikke bare for medmenneskets, men også for samfundets skyld at man gør sig til talsmand for et samfund og en offentlighed, som på det videnskabelige felt ikke er konsensusafhængig i synet på videnskab som rationalitet, fordi det ikke er det demokrati, vi ønsker, fordi det overser væsentlige sider af virkeligheden, som er afgørende for et demokrati.

Grimens forbehold går ud på, at når den traditionelle evidenstænkning indføres som norm i den offentlige sektor, da vil en sådan ensretning, når det gælder metode, sproglige udtryk og tænke- og handlemåde, have indbygget den fare at magtforholdet mellem det offentlige og de forskellige professioner, organisationer og institutioner forandres. Det sker fordi den enkelte institution ofte, grundet økonomi, ikke har andet valg end at indgå under denne norm. Derved sker en tilpasning, som bringer institutionen i fare, fordi evidenstænkningen ikke kun påvirker institutionens rammebetingelser for samarbejdet med det offentlige, men også vil ”gribe inn i utformingen av praksis” (Grimen 2009:192). Her tænkes blandt andet på ”uheldige former for standardisering” som noget der kan ”forringe skjønnsutøvelsen” (Grimen 2009:194 og 195) og her tænkes på om de komplekse problemstillinger, der bliver ivaretaget især i de tros- og værdibaserede arbejdsfelter, vil indsnævres i en sådan grad at det går ud over kvaliteten.

7.2.3. Skøn og udøvereffekt

Det andet forbehold gælder begreberne udøvereffekt og skønsudøvelse. Udøvereffekt er udtryk for den betydning, som relationen mellem udøver og modtager har for effekten at

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

ydelsen. Eksempelvis kan den traditionelle evidensbaserede forskning vise at én bestemt metode er bedst til indlæring af matematik, men hvis underviseren i matematik ikke er komfortabel med metoden og derfor benytter en anden, som hun er fortrolig med, så vil eleven profitere bedst af den sidste. Ligeledes er der for eksempel ”liten forskjell i dokumenterte virkninger mellom ulike terapiformer, men stor forskjell mellom terapeuter” (Grimen 2009:206). Grimen konkluderer at den traditionelle evidensbaserede forskning vil have ”mest å tilby der utøvereffektene er minst” (Grimen 2009:210).

Skønsspørgsmålet drejer sig om, hvad der i traditionel evidensbaserede tænkning sker med det professionelle skøn, hvis grundlag er ”faglig kompetanse, verdigrunnlag samt praktisk erfaring” (Utdanningsforbundet 2008:7). Grimen definerer skøn som ”en form for resonnering under ubestemthed” og hvor ”skjønnsutøverens akkumulerte erfaringer nødvendigvis er vigtige” (Grimen 2009:215).

I den måde man i den traditionelle evidens-tænkning rangerer videnskab på findes de rationelle designs øverst og skønnet nederst i evidenshierakiet¹³. Dette udfordrer fag og professioner, hvor skøn og udøvereffekt er vigtige, ja måske endda definerende kendetegn på god faglighed. Det er nødvendigt at ’forstyrre’ den traditionelle opfattelse af evidensbegrebet – og samtidig angive hvorledes skønsudøvelse kan kvalificeres, hvis ikke det skal stå i risiko for at falde udenfor videnskabsbegrebet.

7.2.4. *Det konkrete videnskab*

Nogle vil mene, at diakonifaglighed og empirisk videnskab er et ikke-muligt projekt, fordi diakoniens daglige praksis i sin kerne har et ikke-empirisk udgangspunkt begrundet i at ”menneskeværdet hverken kan observeres eller måles kvantitativ” (Mellomkirkelig råd for Den norske Kirke 2014:25). Dog vil jeg alligevel qua Flyvbjerg gøre et forsøg.

Flyvbjergs ærinde er et opgør med det traditionelle syn på videnskab. Det er et opgør med en lang tradition som tog sin begyndelse i oplysningstiden og opstod som en protest mod middelalderens religiøst begrundede videnskabssyn. Den fremstod med mistro og tvivl til de

¹³ Se fx: <http://www.srab.dk/forskning/hvad+er+evidens-c7->. Set 21. april 2015.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

umiddelbare sansninger og fysikken blev model for videnskaben. Man vendte sig fra middelalderens mystik og mundtlige tradition mod rationalitet og skriftlighed som videnskabens kendetegn. Kort kan man sige at positivismebegrebet (i årene 1920-1950) spidsformulerede det som havde præget videnskabsdebatten i de forudgående 300 år og derfor har den positivistiske rationelle opfattelse stadig en kolossal stor betydning for den kollektive forståelse af begrebet videnskab.

Der har fra mange praksisnære professioner lydt væsentlig kritik over for positivismen (eksempelvis Hans Skjervheim¹⁴), men Flyvbjerg er mere konkret i sit bud på en anden videnskabsteori, der er lige så evidens- og emperibaseret som den positivistiske, og han er derfor banebrydende. Flyvbjerg siger selv at det ”drejer sig om at udvikle en videnskab for det partikulære, det kontekstafhængige og narrative” (Flyvbjerg 1992:20) som kontrast til grundelementerne i det instrumentelle rationelle videnskabssyn, nemlig det universelle, kontekstafhængige og det forklarende. Han kalder den det konkrete videnskab (Flyvbjerg 1992:20).

Flyvbjerg udfordrer ”at vitenskap er forankret i épisteme som kunnskapsforståelse” (Kleiven 2014:47) og introducerer phronesis som alternativ forståelse. Begge udtryk er hentet fra Aristoteles, hvor épisteme kort sagt forstås som traditionel videnskabelig viden baseret på analytisk rationalitet, og hvor phronesis er baseret på praktisk rationalitet, der kræver erfaring, skøn og valg ud fra værdier og interesser (Flyvbjerg 1992:73). Det afgørende i Flyvbjergs tænkning er bevisførelsen af at ”handlingskompetent livsvisdom” (Kleiven 2014:48) kan inkluderes i videnskabelig forskning ud fra det partikulære, kontekstafhængige og narrative. Uden at gå nærmere ind i det gives her en fornemmelse af, hvad dette betyder i praksis. Flyvbjergs hovedpunkterne i retningslinier for phronetisk forskning er: værdier (bl.a. Hvad bør der gøres?), magt (hvem vinder og hvem taber?), nærhed (forskning-på-kroppen), minutiae (stille små spørgsmål), praksis (praktisk aktivitet og viden i dagligdagssituationer), konkrete cases (praktisk rationalitet, skøn), hvordan (har fokus på hvordan frem for hvorfor, fortolkes i forhold til proces), aktør/struktør (pointerer forholdet mellem de to niveauer og

¹⁴ Skjervheim var filosof og den person, der startede positivismestriden i Norge. Se for eksempel artiklen ”Deltakar og tilskodar”, hvor han argumenterer for at når værdier og det etiske elimineres i samfund og videnskab, sker der en objektivisering og depersonalisering af mennesket, som indebærer at væsentlige dele af livet som smerte og krise forsvinder (Skjervheim 2002:33-34).

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

ikke dualismen mellem disse), dialog (centralt som socialbetinget intersubjektiv dialog med de, der studeres, forskerne, beslutningstagere, andre centrale aktører og ikke mindst den generelle offentlighed) (Flyvbjerg 1992:83-86).

Det tros- og værdibårne forskningsfelt har egne præmisser og dets indhold lægger sig op af Flyvbjerg, når han mener at det handler om ”at fremstille input til den konstante sociale dialog og sociale praksis snarere end definitivt, empirisk verificerbare viden” (Flyvbjerg 2009:137). Den bygger ikke på kumulative principper og dokumentationens opgave er derfor ikke er at opsamle viden, der kan generaliseres, men om at opsamle ”mere eller mindre koordinerede klynger af relationer” (Flyvbjerg 2009:141) der sagtens kan beskrives, men ikke gentages på samme måde, som den rationelle forskning kræver, da tid, sted, og mennesker er anderledes fra gang til gang. Den kvalitative forskning handler således mere om ”at etablere et analysenet, som muliggør en analyse” af disse relationer (Flyvbjerg 2009:141).

7.3. Opsummering

De elementer der fra dette kapitel bidrager til analyse og drøftelse er følgende:

- Forståelsen af diakoniens faglighed som en heterogen faglighed giver mulighed for, at den kan udøves indenfor mange forskellig fagfelter.
- At diakoniens faglighed defineres ud fra det formål, der ønskes opfyldt, giver mulighed for at den kan varieres i uendelighed og tilpasses det enkelte unikke møde med det enkelte unikke menneske og er derfor kontekstafhængig.
- Skal diakoniens faglighed være med til at beskrive virkeligheden i en videnskabelig forståelse og derved indgå i beslutningsgrundlag *må* den forholde sig til den traditionelle videnskabsforståelse. Den *må* udfordre anvendelsen af evidensbegrebet for derved at udvide området for videnskab, således at alle sider af tilværelse og virkeligheder tilgodeses. Diakoniens faglighed er her i samme båd som andre praksisfagligheder og professioner (fx de socialpædagogiske), hvor den kvantitative forskning ikke er fyldestgørende for fagets virkefelt.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

- Diakoniens faglighed indregner begreberne skøn og udøvereffekt. Skøn fordi det giver rum for en faglig kompetence, hvor værdigrundlag og praktisk erfaring er essentiel, og udøvereffekt, fordi her muliggøres en faglig synsvinkel på den med-menneskelige påvirkning.
- Flyvbjergs bud på en ny videnskab, der er baseret på praktisk rationalitet og handlingsvisdom, angiver en videnskabelig ramme, hvor diakoniens faglighed har mulighed for at integrere erfaring, skøn, intuition, tro/værdier og interesse/formål.
- Der genstår en stor udfordring for diakoniens faglighed om at etablere et analysetil brug for forskning.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

8. Andet delemne - forholdet mellem religion og det offentlige rum

Når man ser på hvorledes religionen har relateret sig til det offentlige samfund i Danmark har der i moderniseringsprocesserne været en generel tendens til at religion skilles ”ut som en egen sfære i samfunnet” (Henriksen og Schmidt 2010:133). Det betyder at den indhegnes til at være en privatsag og derfor isoleres fra indflydelse på at være autoritet i andre dele af livet som fx ”politiske preferanser, samfunnsengagement, yrkesvalg og så videre” (Henriksen og Schmidt 2010:133).

Meget groft skitseret kan man sige at indtil 1980 var vores samfund mere eller mindre opdelt i to. Der var staten, som var offentlig – og her var mennesket i det offentlige rum og her gjaldt de offentlige retningslinier og bestemmelser og der var det private, hvor mennesket var udenfor det offentlige rum, og her skabte hver person eller gruppe selv sine bestemmelser og retningslinier. På sin vis var det enkelt at skelne mellem de to, og set ud fra diakoniens faglighed var der en nogenlunde klar skelnen mellem de to rum, som betød at diakoniens faglighed blev udfoldet i den private del af samfundet, sådan som personer eller institutioner ønskede at lægge tilrette for det, eksempelvis diakonissehusene.

I dag er offentlighedsbegrebet ændret og vi har fået et civilsamfund, der ligger mellem stat og privathed, som er kendetegnet af pluralisme og mangfold i livssyn. Man kan spørge om ikke netop pluralismen og mangfoldet af livssyn i det offentlige rum er med til at give diakonien potentiale til at være en faglig medspiller, fordi diakoni i det offentlige rum skal netop ikke kommunikeres som en privatsag, men som en professionel faglighed, der er undergivet samme præmisser og har samme status og operationalitet som andre fagligheder og som samtidig står på sin lange tradition.

Spørgsmål bliver da, hvilken plads der er i det danske offentlige rum for en værdi- og trosbåret faglighed, og hvorledes platformen for religion i det offentlige rum kan se ud?

Dette kapitel omhandler, hvorledes diakoniens faglighed, som er værdi- og trosbåret kan integreres og operere i et offentligt rum, der i en dansk sammenhæng forudsætter livssynsneutralitet.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

8.1. Religion og offentlighed i forhold til Habermas

Hvorledes forholder Habermas sig til religion og offentlighed?

Habermas er kendt for at diskutere forholdet mellem religion og politik. Han mener at vi lever i en postsekulær verden, hvor det kun er Vesteuropa, der ikke anerkender religion som en del af det offentlige liv, og derfor mener han også at det er nødvendigt at gennemtænke forholdet mellem religion og politik¹⁵.

Gennemgående for Habermas' tænkning er forestillingen om konsensus som skaber af den nødvendige sammenhængskraft i samfundet, som religionen tidligere stod for. I sin tænkning agerer han på det intersubjektive niveau med den tilgang at alle mennesker har trang fælles (universel) forståelse, som opstår via dialog og argumentation. Konsensus eller den fælles forståelse opstår, fordi det bedste argument vinder. Det er ikke entydigt hvilke typer argumenter der "fortjener at blive *taget alvorligt* i offentlige debatter" (Jakobsen 2009:12), dog nævner Flyvbjerg at det, der defineres som validt i Habermas forståelse er det, der skabes gennem "konsensus uden tvang" (Flyvbjerg 2009:109).

Habermas opererer med en systemverden og en livsverden. De udgør tilsammen det moderne samfund og begge er i spil i samfundet. Livsverdenen er karakteriseret ved mellemmenneskelig kommunikation hvor rationalitet og handling skal ses i et forståelsesorienteret lys, mens systemverdenens handling skal forstås ud fra en strategisk og instrumentel målrationelitet. Disse to verdener er lige vigtige for vort samfund, men Habermas ser en tendens til at systemverdenens argumentation koloniserer livsverdenen, således at også de områder (herunder også fagområder), som opererer indenfor livsverdenen underlægges systemverdens handlings- og rationalitetslogik – nogle gange skjult bag argumenter, der henter sin begrundelse fra livsverdenen. Habermas tanke er, at der må skabes et herredømmefrit dialogrum, hvor alle argumenter kommer til orde på lige vilkår.

Han mener derfor, at meninger baseret på tro og religion, skal oversættes til almindelige almene kommunikative rationelle argumenter, som afmytologiserer religionen eller

¹⁵ Se eksempelvis: http://da.wikipedia.org/wiki/J%C3%BCrgen_Habermas. Set 12. maj 2015.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

afsakraliserer det hellige (Gregersen 2008:770), for at kunne indgå i offentlige demokratiske debatter.

Imidlertid antyder Gregersen, at der er nye toner fra Habermas, som anerkender at der ikke bare findes én universel fælles menneskelig konsensusforståelse eller ”homogen bagvedliggende horisont”, men der eksisterer ”en konfliktfyldt flerhed af stemmer, nogle religiøse andre ikke-religiøse” (Gregersen 2008:770) og at disse stemmer skal alle høres. Yderligere tilføres det nye at *alle* mennesker yderligere har spørgsmål om virkelighedsforståelse og tilværelsesorientering til fælles, og derfor må diskussionerne om dette også kunne foretages i det åbne politiske rum ”hvor alle borgere har adgang, vel at mærke med deres religiøse eller sekulære tilværelsesopfattelse” (Gregersen 2008:770).

Jakobsen opsummerer Habermas således, at troende borgere i samfundet har ret til at anvende argumenter inspireret af deres religion samt til at kunne bruge religiøse termer i sin argumentation, men pointerer dog at siden ”statens love og institutioner udelukkende anvender sekulære grunde og argumenter, gør religiøse borgere imidlertid *klogt i* at oversætte til et alment tilgængeligt sprog, så deres synspunkter kan indoptages i den offentlige viljesdannelse” (Jakobsen 2009:13-14).

Ud fra Habermas forståelse af forholdet mellem religion og offentlighed (politik) synes der altså ikke at være noget til hinder for, at diakoniens faglighed, som har et religiøst udspring og hvor argumentationen sker ud fra tro, der oversættes til almen rationel argumentation, kan operationaliseres i det offentlige rum. Spørgsmålet er dog hvorvidt den er rationel i samme forståelse som Habermas´ kommunikativ rationalitet (Flyvbjerg 2009:109) samt hvorvidt der sker en afmytologiseres eller afsakraliseres af trosperspektivet, når diakoniens faglighed udfoldes.

Og her er vi fremme ved overvejelser om hvilken sprogform, der giver diakonien det bedste udtryk i det offentlige rum. Leirvik taler om at samtale i det offentlige rum må foregå på præmisser, som er kendetegnet ved at hverken religioner eller autoritetspersoner har eneret eller et overherredømme, men ”må dele påverknadskraft og samfunnsmyndighed med andre tankeretninger og institutioner” (Leirvik 2012:10). Dette er argumentet for at der skabes et offentligt rum, der netop ikke er specifik religionsfrit, men herredømmefrit, og hvor der er et pluralistisk mangfold af partikularitet.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Her er det afgørende, at diakoni som fag så at sige 'kan holde til' at føres på et sprogniveau på linje med andre fagligheder uden at miste sin kerne og sin egenart. Når vi kan være tilbageholdende over for at udfolde diakoni som fag, kan det skyldes frygten for at diakoniens egenart kan smittes eller udvandes af at blive udtalt i en offentlig – ikke kristen sprogform. Inspireret af Leirvik kan man spørge om tanken om diakoni som faglig udfoldelse er præget af en ikke frugtbar konfliktskyhed, og om en åben faglig dialog med diakoniens faglighed som én part netop vil styrke diakoniens position i det offentlige rum, hvilket vil betyde at man bliver mindre optaget af at forsvare og forklare forskelle, der ofte skaber konfrontationer, og blive mere optaget af at deltage i en pluralistisk dialog (Leirvik 2012:13-14).

Når diakoni defineres som faglighed oversættes hjerteanliggenet til et sprog, som kan føres i det offentlige rum (Leirvik 2012:15) og som derved har langt større mulighed for indflydelse og udbredelse end hvis det forbliver i sin egen kristne sprogdragt og derved set fra offentlig hold henvises til en særlig del af livet, som kun berører privatheden .

Diakoniens faglighed tager derved det udgangspunkt at fokusere på menneskers fælles liv i verden og ikke "religiøse eller livssynsmæssige særinteresser" (Leirvik 2012:23) og teologisk er dette ifølge Leirvik, at omsætte det religiøst værdibaserede til et almindeligt sprog i tråd med en luthersk tradition (Leirvik 2012:15).

8.2. Religion og offentlighed i forhold til Luthers to-regimente-lære

Den evangelisk-lutherske kristendom er med Luthers to-regimente-lære i hånden taget til indtægt for argumenterne for at "Politik og religion skal holdes adskilt" (Brandt og Böwadt 2011:35). Nu er spørgsmålet imidlertid, om denne lære mener at man skal skille eller skelne mellem de to regimenter. Kan læren med lige stor ret danne grundlag for synspunktet om, at adskille politik og religion (adskillelsesmodellen) som for synspunktet om at "religiøse grupper kan forstås som statens naturlige samarbejdspartnere indenfor et komplekst civilsamfund... der går på tværs af alle opdelinger mellem det private og det offentlige rum" (anerkendelsesmodellen) (Gregersen 2008:739)? For Luther var det essentielle ikke kampen

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

mellem det offentlige og det private rum, men mellem Guds rige og Djævelens rige. Og denne kamp er lige aktuel i den verdslige som i den åndelige sfære.

Luthers tanke med to-regimente-læren handler om at beskytte den enkeltes trosfrihed, således at staten ikke kan påtvinge nogen en tro eller en religiøs tilhørighed. Dog er det ikke kun den enkelte, der er beskyttet for ”samtidig beskytter Gud også den offentlige orden gennem retssystemer og politi” (Gregersen 2008:740). Gregersen opdeler det således, at med to-regimente-læren handler beskyttelse for den enkelte om, at man frivilligt kan tage imod troen, mens beskyttelse i det offentlige rum nødvendigvis kan være forbundet med tvang, fordi samfundets opgave er at være en offentlig orden ”der holder ondskaben nede” (Gregersen 2008:740).

Samfundet har siden Luthers levetid udviklet sig og de to regimer forandres kontinuerligt gennem gensidig påvirkning og gennemtrængning, eksempelvis flyttede undervisning, retssystem og samfundets omsorg for de svage ud fra kirkens regi til samfundets (Gregersen 2008:742). Det betyder i det lange perspektiv at det offentlige rum – og derved vores samfund fra udgangspunktet er dannet ud fra et religiøst betydningsunivers.

Hvad skete der efterfølgende med religionen? Gregersen mener, at troslivet også blev påvirket af samfundslivet, på den måde at både i det religiøse liv og i samfundslivet blev subjektet mere og mere autonom end det havde været tilfældet i den mere heteronome katolske kirketradition. Samfundsudviklingen går fra et religiøst motiveret værdirationalitet, der kendetegnes af visdom til en ”profan hensigtsrationalitet”, der kendetegnes af ekspertise, bureaukrati og rentabilitet (Gregersen 2008: 744). Gregersen påstår, at religionen netop ikke med to-regimente-læren privatiseres, men governmentaliseres, fordi autonomiseringen af subjektet både i tros- og samfundsliv førte til moralsk selv-ledelse. De krav samfundet stiller til den enkelte om selv-ledelse ses ikke kun i de målbare krav, men også i de krav, der fx stilles til almindelig socialisering, uddannelse og selv-refleksion. I det religiøse liv vises kravene til selv-ledelse sig i den inderliggørelse, som fx brugen af religiøse ’opskrifter’ som katekismer o.lign (Gregersen 2008:745).

Man kan sige, at to-regimente-læren lægger op til en verdslig offentlighed (øvrighed), der kan begrænse ondskab, etablere en retsorden og give næstekærligheden plads, men hverken gøre ”borgerne hverken lykkelige eller salige” (Gregersen 2008:743). Historisk førte tiden efter

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Luther ikke til at de to regimenter blev adskilt, men at de påvirkede hinanden gensidigt, således at både kirkens tradition med undervisning, retssystem og omsorg fik stor indflydelse på samfundet (det verdslige) og at udviklingen i den politiske ledelseskunst mht til autonomi og selv-ledelse også smittede af på hvorledes man i en kirkelig og religiøs kontekst kom til at vægte inderliggørelsen af troen og derved ”en selvforankret ledelse af selvet” (Gregersen 2008:745). Denne selvbemestring af livet er fortsat i dag et krav ikke bare i en privat kontekst, men også gennem den offentlige meningsdannelse (Gregersen 2008:767), og nyere forskning indenfor religionssociologi (José Casanova¹⁶) går skridtet videre og mener, at på verdensplan, så er religion netop ikke kommet ud af det offentlige rum, men tværtimod i en pluralistisk udgave ”blevet en fast bestandel i den offentlige debat og diskurs” (Gregersen 2008:768). Gregersen slutter af med at spørge, om det i det hele taget giver noget mening skarpt at adskille det politiske liv fra det private liv, og om man ikke hellere kan tale om en interferens mellem individ og samfund, og lisom de private livsanskuelser danner bagtæppe for de offentlige politiske på individplan, således kan man også på samfundsplan sige, at de historiske bagvedliggende kulturer (implicit de religiøse elementer) danner bagtæppe for det offentlighed, vi har i dag. Snarere giver det mening at tale om, at der mellem de private, individuelle livssyn og det almene politiske og offentlige ligger et ”vidtstrakt domæne, som har at gøre med samfundets præferencer og prioriteringer i forhold til det fælles liv” (Gregersen 2008:769 og 770), og som hos Luther bliver til ’kald og stand’ begrebet.

Den lutherske kald og standsforståelse er formuleret ud fra et skabelsesteologisk syn, hvor budskabet er at ’verden’ ses som Guds verden, som ”Guds arbetsfält, där han skapar även utan att kyrkan är på platsen” (Wingren 1970:75). For Luther udgør de ganske almindelige dagligdags handlinger, som mennesket udfører i det ganske almindelige hverdagsliv og arbejde den kristnes næstekærlighedshandlinger, som vi er kaldede til. Og når mennesket udfører disse handlinger over for andre formes vi selv ”efter Kristi bild, genom död och uppståndelse till evigt liv” (Wingren 1970:70). I en luthersk forståelse bliver derved livet i det offentlige rum ikke sekundært til klosterlivet, som en livsform, hvor mennesket tjener Gud,

¹⁶ ”Religion always transcends any privatistic, autistic reality, serving to integrate the individual into an intersubjective, public, and communal ”world”. Simultaneously, however, religion always transcends any particular community cult, serving to free the individual from any particular “world” and to integrate that same individual into a transsocial, cosmic reality” (Casanova 1994:216).

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

men et radikalt alternativ dertil. Det offentlige rum er efter luthersk forståelse det sekulære rum, hvor Kristus selv levede og døde, og hvis ikke vi også lever dér er vi langt fra livet i NT (Wingren 1970:70).

8.3. Opsummering.

De elementer der fra dette kapitel bidrager til analyse og drøftelse er følgende:

- Ud fra både Habermas og Luther syn på religion i det offentlige rum er der ikke noget, der principielt forhindrer at diakoniens faglighed, som en trosbaseret faglighed, kan udbredes i det offentlige rum. Spørgsmålet er snarere hvilken form det udfoldes i.
- Både Habermas og Luther taler for kobling af religion og samfund. Habermas med synspunktet om, at trosbaserede meninger skal oversættes til almene kommunikative argumenter og Luther med kald-og-standforståelsen, der anser almindelige dagligdags handlinger for troshandlinger.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

9. Tredje delemne - beskrivelse af diakoniens faglighed

For at kunne tale om og operationalisere diakoniens faglighed, må den defineres. Det fordrer en beskrivelse af fagets specifikke indhold, herunder forholdet til det kristne værdigrundlag, betydning for praksis og hvorledes kompetence forstås.

Nogle lande har en officiel beskrivelse af diakoni, som er retningsgivende for det diakonale arbejde. Eksempelvis vedtog Kirkerådet i Den norske Kirke i 2007 den seneste ”Plan for diakoni i Den norske kirke” (Kirkerådet 2008). Trods dette er en specifik definition af diakoniens faglighed i nogen grad stadig er et åbent spørgsmål (Fanuelson 2009:152). I Norge er man kommet om ved denne åbne fortolkning ved at det er Den norske Kirke, der definerer ansættelsesvilkårene for diakoner og det er uddannelsesstederne, der fastsætter det faglige niveau, men altså uden at nogen af parterne har en egentlig definition af den diakonale faglighed.

Jeg er ikke blind for at en specifik definition rummer en fare for at diakonibegrebet bliver indsnævret og underlagt kontrol. Derfor må definitionen på en gang være tilpas vid og tilpas konkret.

9.1. Definition af diakoniens faglighed.

En definition af diakoniens faglighed må på en gang være så generel at den favner alle diakoniens udtryk, som traditionelt benævnes som karitativ, kateketisk og profetisk, og samtidig så specifik, at det diakonale fingeraftryk er tydeligt i den enkelte situation.

Når talen falder på diakoni som faglighed kommer polariteter ofte i spil, hvor den ene pol anser diakoni som en egentlig professionsbetegnelse, hvor diakonien lever indenfor en egen professionsramme med egne diakonale institutioner, mens den anden pol anser diakoni som værende ’en særlig måde’ at møde mennesker på - en måde der har udgangspunkt i en personlig kristen livsanskuelse eller tro, men ikke kan defineres nærmere. Begge poler kan problematiseres. Hvis diakonien kun blev opfattet som en professionsbetegnelse vil det kræve særlige arbejdspladser, der alene udøvede denne profession. Det var nok hvad

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Diakonissehusene, i al fald i deres første år, tilstræbte at fungere som – og nogle steder med succes. Hvis diakonien på den anden side kun blev opfattet 'som en særlig måde', synes det oplagt at spørge, hvem der har definitionsretten. Og hvis ikke der er noget eller nogen, udover én selv, der kan legitimere 'denne særlige måde' så står diakonien i fare for at individualiseres i en sådan grad, at den ikke længere er synlig, undtagen for den enkelte udøver.

I de senere år har man overordnet arbejdet med at sætte ord på, hvad det særlige i diakonien er – forstået som noget ud over eller noget ekstra i forhold til andet værdibåret (socialt) arbejde. Her er begreberne 'added value' – og senest "asset" (Nordstokke 2014:215) vundet frem, som en generel måde at italesætte diakoniens særlige indhold på. Man kan imidlertid spørge, om diakonien har adgang til særlige værdier, som ingen andre har eller om det snarere forholder sig således, at diakonien har adgang til de samme værdier, som alle andre også har, men at det kristne udgangspunkt i særlig grad influerer på anvendelsen af de prioriterede værdier. Ved at antage det sidste synspunkt kan den tendens undgås, at der kan komme en opdeling mellem 'dem-og-os' eller 'bedre-og dårligere.', hvor man undgår at den diakonale faglighed opretholder et syn på sig selv som en merværdi i forhold til andre fagligheder, men fremstår som en ganske almindelig faglighed på linje med andre fagligheder.

Situationen i Danmark er at langt de fleste diakonale organisationer og institutioner (med)finansieres af det offentlige enten via puljer, driftsoverenskomster eller samarbejdsaftaler. Nogle anser dette som et tilbageslag, som begrænser udfoldelse af diakoniens særkende, mens andre ser en mulighed for at beskrive en ny side af diakonien, hvor den også kan defineres som en faglighed, der indgår i det daglige arbejde på lige fod med andre fagligheder. At definere diakoni som faglighed kan derfor ses som en alternativ mulighed for at tale om diakoni ind i det offentlige rum, hvor diakoni ikke regnes som en individuel kristen livsanskuelse eller tro, der må holdes privat, men som en faglig (sprog)form, der umiddelbart accepteres i en offentlig kontekst.

Det giver anledning til at spørge hvilke komponenter der indgår i diakoniens faglighed og hvorledes en definition af diakoniens faglighed ser ud.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Jeg har valgt at tage udgangspunkt i den definitionen¹⁷, der er fremkommet på baggrund af faglige refleksioner gennem de mange år, jeg har undervist i diakoni, og som lyder således: ”Diakoniens faglighed hører hjemme i kristendommens handlingsdimension og har (alene) til opgave at bekræfte en ubetinget menneskelighed” (Hjelm 2007:4).

9.1.1. Første komponent – kristendommens handlingsdimension

Den første kernekomponent i diakoniens faglighed er udtrykket ’kristendommens handlingsdimension’. Her tydeliggøres kristendommen som diakoniens værdimæssige udgangspunkt. Diakonien angiver derved en teoretisk differens i forholdet til andre sociale arbejdsfelter. Det gælder det humanitære arbejde, der tager udgangspunkt i de universelle/generelle værdier, og det gælder det menneskerettighedsbaserede hvis udgangspunkt er de juridiske værdier. Diakonien har sit udspring i kristendom og det betyder at tro og den kristne spiritualitet ligger implicit i diakoniens ressourcefelt, mens grundlaget for diakoniens faglighed findes udenfor faget og fagudøverne selv – i Guds kærlighed. Sagt med Johannes betyder det at alene fordi Gud har elsket os først er vi i stand til at elske og komme et andet menneske i møde (1. Johannes brev 4:19).

Diakoniens faglighed er knyttet til kristendommens imperativ, at *Gud elsker* og at vi skal elske vores næste som os selv (Nielsen1994:29) og være en næste. Næsten forstås ikke som nogle særlige udvalgte, men næstebegrebet omfatter alle mennesker (Nielsen1994:31) og særligt den, der har behov for en næste.

Definitionen markerer, at det er kristendommens handlingsdimension, der er afsættet, og derved består diakoniens faglighed *ikke* af ord, men af handling. Den er slet og ret kristendom i handling, og dette betyder, at den diakonale væren og handlen er faglighed ’i sig selv’ og fordrer ikke ord, for at være faglighed, snarere tvært imod. Handlingen i sig selv er konstituerende.

¹⁷ En definition er ”kendetegnet ved at være *sande ved overenskomst*”. Den kan derved godt være forudsætning for videnskabelig aktivitet uden dog selv at være videnskabelige. Set den 2.1.2015 på: <http://da.wikipedia.org/wiki/Videnskab>.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Atle Sommerfeldt kalder i en teologisk uddannelsesmæssig sammenhæng denne side af kristendommen for ”handlingsteologi” (Sommerfeldt 2010:65) og i Den norske kirkes Plan for diakoni bruges udtrykket ”evangeliet i handling” (Kirkerådet 2008:7), mens denne definition anvender udtrykket ”kristendommens handlingsdimension” (Hjelm 2007:8).

Imidlertid udøves diakoni ofte i samtalens form og man kan spørge hvor snitfladen til det teologiske fagfelt ligger. På et teoretiske plan kan man adskille ud fra fagenes sigte, således forstået at mens den teologiske faglighed traditionelt tager sigte på tankemæssig erkendelse og mental aktivitet med det formål at tolke tekster (Nordstokke 1994:71 og 90), så retter den diakonale tradition fokus mod en praksishandlinger ind i en kompliceret hverdag på en måde, som konkret giver mulighed for at ændre på en situation” (Nordstokke 1994:89 og 90).

Nordstokke beskriver det som en bevægelse af at leve sit liv i retning af andre ud fra tre impulser: en kristen impuls, forankret i troen på Gud, - en Gud der elsker mennesket og bryder sig om mennesker, der har det ondt og som kalder mennesker til også at bekymre sig om; en sociologisk impuls, kendetegnet ved konteksten og det konkrete møde med den sociale virkelighed og nød, der også udfordrer til engagement og en tredje impuls en forvisning, der tager sit udgangspunkt i en faglig metodik, hvor handling i sig selv giver mening¹⁸.

9.1.2. *Anden komponent – en ubetinget menneskelighed*

Den anden kernekomponent i diakoniens faglighed er bekræftelsen af en ’ubetinget menneskelighed’. Hvad menes med *menneskelighed*?

Hermed menes, at uanset hvordan et menneske fremstår, handler eller agerer, så stiller diakoniens faglighed sig i den position, at der i mødet med næsten indregnes alt det, som det kristne værdigrundlag tilregner et menneske (Det kristne menneskesyn udfoldes i afsnit 9.2.1). Denne ubetingede menneskelighed betyder ud fra et diakonifagligt perspektiv, at man ikke møder en klient, borger, patient, tigger misbruger osv, - men først møder et menneske. Et

¹⁸ Noter fra Kjell Nordstokkes undervisning i faget ’Bibelteologi, bibeltolkning og formidling’ (MADIA440) den 19.11.2014.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

menneske, der kan være prostitueret, klient, tigger osv. Og dette ubetingede møde mellem mennesker frem for et møde mellem roller eller etiketten *er* fagligheden.

I forståelsen af menneskelighed i et kristent perspektiv indregnes, at vi lever i spændingen mellem kræfter der fører til det gode, Gud og kræfter der fører os til det onde, Djævelen (Nordstokke/Stubkjær 2005:25-26). Som menneske og menneskelig lever vi midt i denne spænding, - ikke *enten* i det gode *eller* det onde. Livet i denne spænding er udfordrende og opleves slet ikke altid menneske-værdigt. Stående midt i spændinger mellem ”kærlighed-had, tro-tvivl, mening-meningsløshed, lys-mørke” (Olivius 2003:40) er vi et helt og fuldt menneske(lig), og at det er et menneskeligt vilkår at sådan er det, også selv om vi ikke bryder os om livet der. ”Man kan sige at diakoniens faglighed har til opgave at bekræfte mennesket stående dér, midt mellem kræfter der fører til døden og kræfter, der fører til livet. Og med baggrund i denne ubetingede bekræftelse af, at sådan *er* det at være menneske(lig), er det diakoniens faglige handling at hjælpe medmennesket til at tage del i kampen” (Hjelm 2007: 4).

Hvad menes med en *ubetinget* menneskelighed?

”Det ubetingede i mødet med et menneske er knyttet til kærlighed. Det er knyttet til den relation, hvor man holder af uanset hvad!” (Hjelm 2007:11). Den ubetingede kærlighed er til stede i mennesket som en længsel efter at være elsket helt og aldeles, ubetinget af opførsel, udseende, ressourcer osv. Ud fra en psykologisk faglighed fortolkes denne længsel ud fra en forståelse om et tab af selvet i barndommen (Davidsen-Nielsen og Leick 1992:27 ff) og har den virkning at et menneske på én og samme tid længes efter og ikke helt tør overgive sig til nære relationer, fordi det er risikabelt og man oplever sig for sårbar. Men selvom det er svært at indgå i nære relationer, så eksisterer længslen efter den betingelsesløse kærlighed imidlertid stedse. Denne dybe længsel efter ubetinget kærlighed får mennesket til at hige efter mening og sammenhæng i livet. Kobles dertil Frankls beskrivelse af mennesket, som ubevidst drages mod et en transcendent relation – et gudsforhold (Frankl1980:48), så er den kristne gudsrelation netop karakteriseret af betingelsesløs kærlighed. Derved er menneskets længsel efter ubetinget kærlighed anknytningspunktet for diakoniens faglighed og opgaven bliver at styrke og nære denne længsel, hvor andre fagligheder vil fokusere på lindring eller behandling.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Fortrolighed med en åndelig dimension er et særligt kendetegn ved diakoniens faglighed og betyder ”at den tør følge mennesket i dets længsel, uden at bortforklare eller mætte den.

Diakonien er i stand til at udholde det svære og næsten ubærlige i længslen, fordi den kender den menneskelige grundlængsel” (Hjelm 2007:12).

Med bekræftelsen af en ubetinget menneskelighed – altså menneskets længsel efter gensidighed, hengivenhed og ubetinget kærlighed, kan udfoldelsen af diakoniens faglighed også indeholde en vandring sammen med medmennesket længere ind i en gudslængsel og en nærmere søgen efter Gud.

Og denne længsel skal i diakoniens faglighed ikke forskydes til en kirkelig eller ”liturgisk ramme, men må inngå i den faglige diskurs” (Fanuelen 2009:153), og derfor må diakoniens faglighed også forholde sig til tro som faglig kundskab og ressource.

9.2. Diakoniens faglighed og det kristne værdigrundlag

Hvorledes forholder diakoniens faglighed sig til det kristne værdigrundlag?

9.2.1. *Det kristne menneskesyn*

Det kristne menneskesyn benytter i denne opgave to vinkler, hvor den første knytter an til første trosartikel og et skabelsesteologisk udgangspunkt og den anden til forståelsen af den almene åbenbaring (Rom. 2:14). Den almene åbenbaring antager at religion i bred forstand er et grundlæggende element i ethvert menneskes identitet, fordi mennesket til enhver tid har stillet de store livsspørgsmål om hvordan livet kan forklares og hvordan verden hænger sammen. Ud fra en skabelsesteologisk betragtning er mennesket både en del af den skabte verden og selv medskaber af den nuværende verden.

I teologisk forstand har det kristne menneskesyn, der danner grundlag for diakoniens faglighed, sit udgangspunkt i gudbilledligheden ”Og Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem” (1. Mos.1:17) med to fokuspunkter. Det ene fokuserer på menneskets evne til kommunikation og til at være relateret med al vor forskellighed. Det indbefatter relation til Gud, andre mennesker og til

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

naturen, og hvor disse relationer er præget af tiltale og (an)svar, og hvor syndsbegrebet forstås som den situation, at relationer brydes. Det andet fokuserer på at mennesket er skabt værdig, kompetent og ressourcefuld. Der skal ikke tilføjes værdighed, den er allerede til stede og hører til det, at være menneskelig (Nordstokke/Stubkjær 2005:25-27).

Rüegger og Sigrist argumenterer ud fra den skabelsesteologiske tilgang for at diakoniens næstekærlighedsperspektiv netop ikke kan begrundes hverken kristologisk eller pneumatologisk, men at kristen "Helfen und Hilfsbereitschaft etwas Allgemein-Menschliches, etwas schöpfungsmässig Gegebenes sind" (Rüegger og Sigrist 2011:118-119). Ud fra en skabelsesteologisk position mener de, at næstekærlighed ikke er en særlig kristen specialitet, der kræver en tro på Gud, men et alment fænomen, der er en "intuitiv wirksamen Reflex" (Rüegger og Sigrist 2011:118-119). Denne refleks beskrives som hjælpens primære niveau, mens den bevidste hensigtsmæssige reaktion ud fra en kristen livsanskuelse beskrives som hjælpens sekundære niveau. Hvis man er enig i dette synspunkt kan diakoniens faglighed altså ud fra en skabelsesteologisk position operere både på det primære og det sekundære niveau. Det skal endnu engang pointeres, at beskrivelsen af diakoniens faglighed i denne opgave ikke har det sigte at påstå at diakonien har en særlig merværdi, men det alene er hensigten at beskrive *den* faglighed, der nu ligger i diakonien.

I diakoniens faglighed influerer det kristne menneskesyn på, hvorledes jeg møder min næste – og på hvem, der er min næste. Kjær Nielsen mener at "begrebet næste skal forstås i den universelle betydning, det fik ved skabelsen, d.v.s. uden enhver form for indsnævring" (Kjær Nielsen 1994:30). Kristus sprænger næstekærlighedsbegrebet (fx i Lukas 7, 36-50 i fortællingen om synderinden) sådan som det var defineret af datidens opfattelse, og i fortællingen står det klart at alle er omfattet af næstebegrebet og "Intet menneske er uden for det område, hvor budet om at elske sin næste som sig selv og dermed budet om at tjene har gyldighed" (Kjær Nielsen 1994:31). Kristus vender også i fortællingen om den barmhjertige samaritaner op ned på hvem, der er næste for hvem (Lukas 10.25-37). Dette gælder altså også for en diakonal faglighed i den offentlige kontekst.

Man kan spørge, hvorfra næstekærligheden opstår? I 1. Johannes 4 tales om Guds kærlighed og mennesker indbyrdes kærlighed. Kjær Nielsen forklarer i epilogen til bogen "Han elskede os først" (Kjær Nielsen 1994:201) hvordan næstekærligheden dannes. Ud fra 1. Joh.1,19 "Vi elsker, fordi han elskede os først" igangsættes en kædereaktion, som kan beskrives således:

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Fundamentet i kristendommen er at Gud er kærlighed og derfor handler Gud kærligt. Fordi Gud handler kærligt overfor mennesker *kan* vi elske og handle kærligt over for andre mennesker. Kjær Nielsens vigtige pointe er, at Gud elskede os *først*, og kun derfor kan vi elske, og denne pointe gælder uanset om diakonien begrundes skabelsesteologisk, kristologisk, pneumatologisk eller ekklesiologisk (Kjær Nielsen 1994:73 og 108).

9.2.2. Begrebet kirke.

Hvorledes forholder diakoniens faglighed sig til det at være kirke?

Den svenske professor Sven-Erik Brodd beskriver diakoni som kirkens sociale ansvar. Et ansvar der både kan rette sig indad mod kirken (oikodome) og udad mod samfundet (oikoumene). Med diakonien defineret som kirkens sociale ansvar bliver forståelsen af begrebet kirke definerende for hvad diakoni er. Brodd mener, at når diakoni defineres som *kirkens* sociale ansvar betyder det at kirken ”ställa själv i centrum som subjekt för diakonin” (Brodd 1997:11), og derved bliver kirkesynet en afgørende faktor.

Der er ingen tvivl om, at diakoni og kirke hører sammen, men der er flere forskellige bud på, *hvordan* de hører sammen.

Eksempelvis tilkendegiver Trygve Wyller med sine tanker om heterotopisk diakoni (Wyller 2006:311) at diakoni opstår, når den udenfor kirken kommer ind i kirkens rum. Wyllers anvendelse af begrebet kirke og 'kirkens rum' er ikke entydig, men det betyder eksempelvis, at den aktivitet, der finder sted i en kirkebygning eller en anden bygning, hvor en præst deltager, er en diakonal aktivitet. Det afgørende her er ikke hvilken hvem der udfører aktiviteten, og heller ikke om vedkommende har et forhold til kristendom, men det afgørende er at aktiviteten i en eller anden form konkret er knyttet til den etablerede kirke, som forudsætning for at aktiviteten eller handlingen er diakonal.

Man kan også spørge, om kirkerummet ejer en hellighed, der kan umuliggøre diakoniens mødet med det offentlige rum? Hegstad mener, at kirkens hellighed alene er bundet til *Guds* nærvær og handlinger (Hegstad 2009:35), og når det i trosbekendelsen lyder at vi tror på den 'hellige almindelige kirke', så udtrykkes her ikke en tilknytning til en fysisk enhed, men til Guds Rige. Hegstad finder, at ”kirken må representere det almene menneskeliv i sin sociale

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

legemlighed” og derfor diakonien med lige god ret bevæge sig fra den traditionelle tænkning, at folk skal have et tilhørighedsforhold til kirkens diakonale arbejde til at kirkens diakonale arbejde skal have et tilhørighedsforhold til befolkningen i samfundet (Hegstad 2009:69).

I den diakonale version af at være kirke er ordene fra Mattæus 18:20 ”For hvor to eller tre er forsamlet i mit navn, dér er jeg midt iblandt dem” et tegn på kirken. Her resoneres, at det er Guds nærvær, der konstituerer kirken og kirkebegrebet er derfor diffust, fordi ingen kan vide hvor og hvornår Gud er til stede, og hvornår noget sker i Jesu navn, altså ”skjer på Jesu vegne eller idet man bekjenner sig til Jesus” (Hegstad 2009:20).

Den danske teolog og chef for Kirkens Korshær i Danmark (1946-64) Haldor Hald står central i en dansk diakonal sammenhæng. Han udgave bogen ”Kirken der forarger”, som blev toneangivende for dannelse af en teologi i Kirkens Korshærs og nævnes i daglig tale som ”korshærsteologien”.

Halds definition af kirke er ikke knyttet til en fysisk kirkebygning, en bestemt organisering eller ansatte i kirken, men alene knyttet til, at hvor Kristus er i centrum, dér er kirke (Hald 1982:79). Kirken er en åben favn og ikke en institution, og kræver derfor ikke en bestemt form for konstituering. ”Kirken er mennesker – alle mennesker – og ikke embeder, stillinger eller strukturer. Kirken er de mennesker, der hører Kristus til” (Lodberg 2010:26).

Det betyder at tro og relation til kristendom ikke handler om menneskelige moralsk kvalitet, men om ”at være indenfor Guds høre- og handlevidde” (Hald 1982:27). Hald pointerer, at hvis troen kun lever indenfor kirkelige kredse og ikke får et møde med den mange facetterede virkelighed, så mister den muligheden for at tydeliggøre sin egenart og kraft og den ”bliver et legetøj og ikke den magt, der overvinder verden.” (Hald 1982:27).

Hald er derfor fortaler for, at det ikke er muligt at udpege, hvem kirken tilhører eller ej, fordi ”Den kristne kirke har ikke synlige grænser, således at man i hvert tilfælde kan træffe en klar afgørelse af, hvem der hører med, og hvem der ikke hører med” (Hald 1982:89), hvilket vil sige, at den kan findes og kan være tilstede alle steder, også i det offentlige rum.

Hald ser en force i diakoniens ageren på udebane eller ude af sin velkendte (kristne) ramme, og han mener, at det ikke er i *talen* om omsorg eller social uretfærdighed, men i *nærheden* og den levede praksis til mennesker, der befinder sig udenfor en normal kirkelig kontekst, at

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

diakoniens kraft gennem forkyndelsen af Kristus (med Halds udtryk) får liv. Hald ser sakramenterne og især nadveren som "kirkens tungeste virkemiddel" (Hald 1982:75) fordi al kvalitet i sakramentet ikke afhænger af menneskets kvalitet eller mangel på sammen, men af Guds gøren og laden.

Man kan med Hald måske gå så langt og sige at udøvelse af en diakonal faglighed i en offentlig kontekst, kan ses som en vækkelsesdiakoni, hvor evangeliet forkyndes på en måde og er ikklædt en sprogform, der er almindelig accepteret i det offentlige rum og derfor opnår en ny lydhørhed og gennemslag, der både vækker diakoniudøvere og diakonimodtagere til live. Dette taler for at diakoni som faglighed i det offentlige rum må slippe den traditionelle tænkning at diakoni kun sker i en fysisk kirkelig ramme og i stedet se at diakoniens hjemmebane lige naturlig i en offentlig samfundsmæssig kontekst.

I det offentlige rum vil diakoniens grundlag stadig udspringe fra kristendom og udøveren af diakoni som faglighed må i en eller anden form have et individuelt forhold til det kristne trosgrundlag, uden at dette kan gøres normativt. Diakonien må samtidigt ligefuldt kunne udøves af en privat kristen troende, en kulturkristen eller en person, der handler i loyalitet over for de kristne værdier.

Et eksempel på hvorledes en etableret kirke virkeliggør diakonien i en offentlig kontekst kan hentes hvorledes Den norske Kirke forholder sig til arbejdet med menneskerettigheder. Her mødes kirken med et kristent udgangspunkt og menneskerettighedsarbejdet, der har et universelt værdimæssigt udgangspunkt. Ud fra en kristen kontekst betragtes menneskerettighederne som minimumsstandarder, hvor både det offentlige samfund og diakonien kan tale samme sprog. Derved kan det i en offentlig kontekst bruges som en "kvalitetssikring af det diakonale arbejde", selvom diakoniens fulde vision for mennesket strækker sig videre end menneskerettighederne (Mellomkirkelig råd for Den norske Kirke 2014:36).

Hvis man anvender denne tilgang i forhold til diakoniens faglighed i det offentlige rum kan den fra en markant kirkelig kontekst ses som en minimumsstandard, der sikrer at diakonien overhovedet kan finde et udtryk i det offentlige rum, der er dækkende og som i lighed med menneskerettighederne både kan bruges af kirkelige og ikke-kirkelige medarbejdere.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

9.3. Diakoniens faglighed i praksis

9.3.1. *Forholdet mellem teori og praksis.*

Sammenhæng mellem teori og praksis er afgørende for diakoni som faglighed.

Når vi taler om denne sammenhæng i forhold til fag generelt, så kan bevægelsen mellem de to gå to veje. Den kan gå fra teori til praksis, hvor praksis bliver anvendt teori, hvilket er den mest almindelige og den kan gå fra praksis til teori, hvor teorien tager afsæt i praksis og bliver en artikulering af praksis. Begge veje har sine grøfter, som man kan falde i. For den første gælder at teorier ikke kan forklare eller begrunde alt hvad vi gør og for den anden gælder det at man kan idyllisere praksis så meget at den bliver immun overfor kritik (Grimen 2008:75).

Grimen siger at omsættelse til praksis influeres af hvilken faglig kontekst der opereres i (Grimen 2008:74). Med reference til Habermas pointeres, at der til forskellige typer videnskab hører forskellige typer praksisbegreber (Grimen 2008:76), således at indenfor en instrumentel rationel videnskab opstår forbindelses mellem teori og praksis gennem ”omforming av naturlove til handlingsregler”, mens den indenfor den hermeneutiske videnskab opstår som fælles kommunikation mellem mennesker, mens praksisudtrykket indenfor de frigørende videnskaber (som kritisk teori og kritisk samfundsvidenskab) bliver ”ulike former for (frigørende) selvrefleksjon” (Grimen 2008:76).

Som sagt er en grundlæggende præmis i diakoniens faglighed sammenknytning af teori og praksis, fordi diakoni *er* praksis. Denne præmis ses også i den værdimæssige tilknytning, hvor det præciseres at fagligheden springer ud fra ”handlingsdimensionen” i kristendommen (Hjelm 2007:4)

Fra teologisk hold understøttes også denne sammenknytning, dog således forstået, at bevægelsen går fra praksis til teori. I diakonien er det altid praksis, der er udgangspunktet. Det bibelske inversionsprincip, som vender op og ned på forståelsen af hvad der er vigtig, viser ud fra det bibelske materiale at det vigtigste altid begynder nedefra. Det begynder i det konkrete, i periferien og ikke i det ideologiske eller teoretiske (eksempelvis inkarnationen i Lukas 2.). Jesu virke udtrykker dette princip mange gange. Her kan nævnes fortællingen om Zebedæussønnerne, hvor Nordstokke formulerer det således ”Jesus however, puts their way of

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

thinking upside down and concludes: "For even the Son of Man did not come to be served ("deaconed"); he came to serve (to "deacon") and to give his life to redeem many people" (Mark 10:45)" (Nordstokke 2011b:19).

Dette forhold mellem teori og praksis udfordrer spørgsmålet om syn på og forståelse af faglig kompetence. Hjelm mener, at en personlig kompetence, forstået som "evnen til nærvær og indføling" (Hjelm 2007:5) er forudsætningen for udøvelse af diakonal faglighed. Hvis ikke diakoniudøveren kan være nær det andet menneske, så er betingelserne for diakonifaglighed ikke tilstede. Når dette nærvær eller møde er etableret, så kan de to næste kompetence komme i spil som støttekompetencer. Den ene beskrives som en teknisk kompetence, forstået som "evne til etisk handling" (Hjelm 2007:5) og den anden som en videns kompetence, forstået som "evne til refleksion over erfarings- og vidensgrundlag" (Hjelm 2007:5). Denne rækkefølge, hvor den personlige kompetence er overordnet den tekniske- og den videnskabsmæssige kompetence lægger sig op af det bibelske inversionsprincip og antyder samtidigt at diakonien er båret af den person, der indgår i mødet. Derved bliver diakoni som faglighed personbåret frem for rollebåret (Sløk og la Cour 2005:40)

I den praktiske kundskab er ophav (hvor den kommer fra), anvendelsessituation (hvad den bruges til) og udøver (kundskabsbæreren) ikke udskiftbar, som det er tilfældet i den teoretiske kundskab, der bygger på de gængse naturvidenskabelige principper (Grimen 2008:76).

Grimen mener, at den praktiske kundskab teoretisk kan beskrives ud fra kategorier episteme, techne og phronesis, hvilket bringer ham i samklang med Flyvbjerg. Jeg har her opsat de tre kategorier inspireret af Grimens beskrivelse (Grimen 2008:78).

EPISTEME som kundskab	TECHNE som kundskab	PRONESIS som kundskab
demonstrerer noget	hvordan lave/gøre noget	handle klogt
er uforanderligt og evig gyldigt	kan varierer afhængig af produktet	er partikulært, individuelt og erfaringspræget
målet er objektive sande (første)principper	målet er et produkt	målet er handlingen

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

sikrer modeller og metoder	bringer noget (nyt) ind i verden	sikrer målene for et godt liv
betegner (natur)videnskabelig kundskab	betegner praktisk kundskab	betegner handlingskundskab

Figur 2: Oversigt over kundskab i forhold til episteme, techne og pronesis.

Figuren viser forskellen på de tre slags kundskaber, som episteme, techne og pronesis er udtryk for. Kundskaben i episteme svarer til det vi kender fra det naturvidenskabelige fagfelt, mens indholdet i techne beskrives som praktisk kundskab, hvor man fremstiller et produkt. I pronesis er kundskaben hverken knyttet til at finde eviggyldige førsteprincipper (episteme) eller at bringe et nyt produkt til verden (techne), men er en handlingskundskab, som er erfaringspræget og som tager sigte på at være og skabe et godt liv. Disse tre kundskabskategorier vil senere indgå i drøftelsen.

9.3.2. Tværfaglighed

En ikke uvæsentlig pointe i diakoniens faglighed er dens tværfaglighed. Tværfaglighed skal her forstås således at diakonien ikke har en egen professionsramme, men agerer indenfor vidt forskellige relationsbårne professioner, og fordi kontekster, praksis og mennesker er tværfaglige er diakoniens faglighed tværfaglig på det operationelle niveau. Korslien og Notland taler med et poetisk udtryk om ”diakoniens polyfoniske udtryk” (Korslien og Notland 2010:249).

For at tydeliggøre, hvad der menes med tværfaglighed kan man som modstykke tale om begrebet flerfaglighed. Når fag skal samarbejde ind i en fælles problematik eller situation, betyder fagets egen identitetsopfattelse meget. De homogene fagligheder med en egen kernefaglighed forstår umiddelbart samarbejder som et fælles forum, hvor hver faglighed bidrager med hver sine faglige kompetencer, således at man i sidste ende er ansvarlig for hver sin lille del af produktet. Dette er ikke tværfaglighed, men flerfagligt samarbejde. Det

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

tværfaglige samarbejde kendetegnes af, at alle bidrager med at åbne og udvikle en fælles problematik eller situation, hvor det i sidste ende ikke er muligt at se, hvilke fagligheder der tilførte hvad. I et tværfagligt samarbejde er man ud fra hver sit fagkendskab fælles om situationen, processen og resultatet.

Når diakoniens faglighed ikke er afhængig af en bestemt professionsramme og agerer tværfagligt har den et bredt spænd for sit virke og kan derfor også anvendes i fagsammenhænge, som ikke traditionelt anses for at være diakonale. Man kan sige, at diakoniens faglighed har sin berettigede anvendelse i situationer, hvor man indgår i et møde med et andet menneske ud fra en personlig relation frem for en defineret rolle, og fordi diakoniens faglighed således er personbåret frem for rollebåret er det også muligt at anvende den indenfor andre fagområder, der ikke er udtalt kristne i sin rammesætning.

9.4. Kompetence i diakoniens faglighed.

I dette afsnit fokuseres på hvorledes kompetencebegrebet i diakoniens faglighed kan opfattes. Hvad er diakonifaglig kompetence og hvordan beskrives det?

9.4.1. *Dreyfus og Dreyfus – menneskets læreproces*

Med det udgangspunkt at kompetence og kvalitet i den rationelle forskningstilgang med sin universalitet, kontekstafhængighed og forklaringsaspektet i en offentlig sammenhæng er indiskutabel, bliver det her nødvendigt at påvise, hvorledes kompetence og kvalitet knyttes til det konkrete videnskab (afsnit 7.2.4), der forsker indenfor det partikulære, kontekstafhængige og narrative (Flyvbjerg 1992:20) og som diakoniens faglighed ser sig selv indenfor.

Flyvbjerg skriver med udgangspunkt i Dreyfus, at menneskets læreproces har 5 trin fra nybegynder til ekspert, hvor kompetence og kvalitet forsøges med i hvor høj grad man frigør sig fra at fokusere på regler og instruktion og øger af implementeringen af sine egne erfaringer for at ende med at basere sin ekspertise på skøn og intuition. (Flyvbjerg 1999:35-36).

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Skematisk har jeg opsat det således:

Menneskets læreproces ifølge Dreyfus og Dreyfus modellen

TRIN	KARAKTERISTIKA
1. Nybegyndere	Kontekstafhængige elementer og regler som grundlag for handling
2. Avanceret begynder	Erfaringsbaserede, kontekstafhængige elementer supplerer kontekstafhængige elementer og regler
3. Kompetent udøver	Mål og plan vælges bevidst og nøje overvejet med henblik på at reducere kompleksitet. Valget er ikke-objektiv og nødvendigt. Udøveren er involveret i resultater med sin egen person.
SPRING	Der er et kvalitativt spring fra de tre første til det fjerde og femte trin. Springet består i, at regeltænkningen opgives som vigtigste basis for handling, og kontekst og intuition sættes i stedet. Logikbaseret handling afløses af erfaringsbaseret
4. Kyndig udøver	Intuitiv problemløsning og intuitivt valg af mål og plan ud fra erfaringsbaseret perspektiv. Intuitive valg vurderes analytisk.
5. Ekspert	Intuitiv, holistisk og synkron identifikation af problem, mål, plan, beslutning og handling. Flydende, utvungen præstation, som ikke afbrydes af analytiske overvejelser.

Figur 3: Menneskets læreproces ifølge Dreyfus og Dreyfus. (Bilag 2).

Denne oversigt over udviklingen i menneskets læreproces danner den teoretiske forståelsesramme, når jeg senere drøfter kompetenceforståelse i diakoniens faglighed. Opsætningen viser, at når mennesket er nybegynder i sin læreproces, er afhængighed af faste regler og normer stor. Jo mere kompetent man bliver (trin 2-3) jo mere mindskes afhængigheden af faste regler og jo mere fremmes det erfaringsbaserede, og man indgår mere og mere i fagudøvelsen med sin egen person(lighed). Det store kvalitative spring ses i de to sidste niveauer (4-5). Her er udgangspunktet for den konkrete handling ikke længere logisk rationel begrundet, men intuitiv begrundet. Det vil sige, at her leves fagligheden først og fremmest ud som identitet og livsstil, fordi den mest sidder i kroppen og mindre i hovedet. Den kritiske refleksion er stadig til stede, men det intuitive handler først og refleksionen kommer bagefter.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

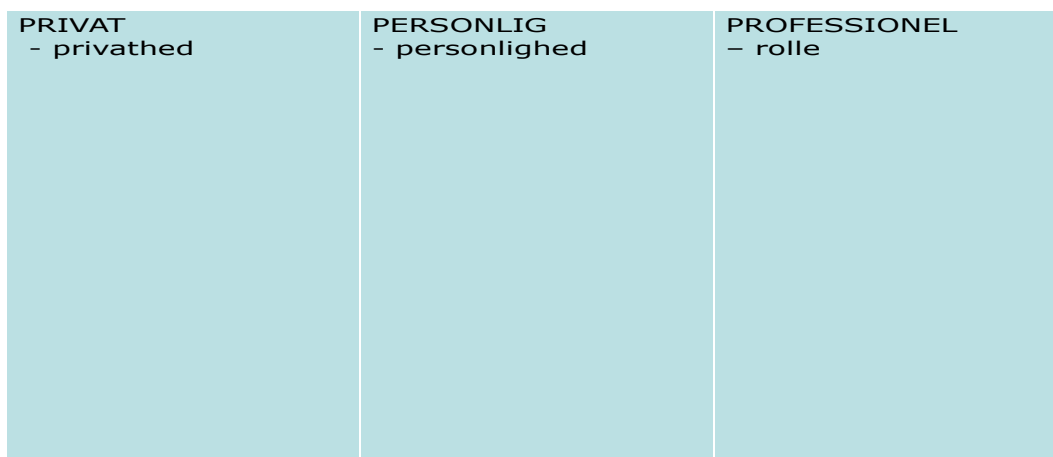
9.4.2. 3P-modellen

3P modellen er en metode som opdeler kontakten til andre i tre zoner, den private, den personlige og den professionelle. Modellen anvendes indenfor professioner, hvor den fagprofessionelle udfører sin kompetence i menneskelige relationer, og hvor det er vigtigt at kunne skelne mellem professionel, personlig og privat kontakt (Mørch 2009:157)

Modellen viser ud fra hvilken del af sig selv udøveren indgår i mødet med et andet menneske. Jeg kan lade mig møde fra min private zone, som er knyttet til kontakt i familien, blandt venner og nært relaterede, og derfor ikke er aktiv i en faglig sammenhæng. De to andre zoner, den personlige og den professionelle del er knyttet til arbejds- og fagrelationer. Den personlige er udtryk for min personlige væremåde og den professionelle til den rolle, jeg udfører. Typisk anses den professionelle zone, som udtryk for den højeste faglighed, den personlige som lidt mindre faglig, men mere menneskelig og den private som ufaglig. Der refereres også til denne zoneopdeling i forståelse af faglig dygtighed, således forstået at den fagperson, der arbejder rent professionelt er dygtigst, og jo mere fra den personlige og private zone, der tilsættes, jo mere ufagligt og udygtigt bliver arbejdet.

Her har jeg opsat den som skema.

3P-modellen

Figur 4: 3P-modellen.

Jeg har valgt at medtage denne model, fordi det ud fra den er muligt at knytte de teoretiske refleksioner over diakoniens faglighed tydeligere til den daglige praksis. Modellen indgår i

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

drøftelsen og bliver den ramme, som danner grundlag for, hvorledes kompetencerne i diakoniens faglighed fremstår i det den konkrete hverdag i mødet med vore medmennesker.

9.4.3. *Pierre Bordieu og Aadland – troens natur*¹⁹

Da tro er en del af ressourcegrundlaget (afsnit 9.1.1) i diakoniens faglighed giver det anledning til at beskæftige sig med, hvorledes troen kan udtrykke sig på en nutidig måde i diakoniens faglighed.

Aadland skriver, med afsæt i Bordieus tænkning, at tro ikke primært er tankemæssige overbevisninger, men natur. Disse overbevisningers natur er så grundlæggende at de ”avleirer sig i kropslige holdninger og handlinger” (Aadland 2012:47) og kan derfor ikke indeslutes i bestemte religiøse anledninger, situationer eller steder, men medindtages i *alle* former for praksis. Forståelsen af tro anses derved ikke som bestemte handlinger eller overbevisninger, men som en måde at være i verden på, som en måde at leve på.

Aadlands skriver ”Tro er derfor på denne måten langt mere omfattende og bestemmende for handling enn den bevisste tanken og den rasjonelle fornuften” (Aadland 2012:49). For en trosbåret faglighed, der operationaliseres i et offentligt rum betyder det, at det tromæssige element ikke er afhængig af (forsvar for) bestemte formuleringer eller tankegange, men ses i handlingen og optræder som tavs kundskab. Hermed lægges afstand til den gængse opdeling mellem subjektiv tro (jeg tror på) og objektiv tro (jeg tror at).

Bordieu taler om at det religiøses fremtræden ikke er statisk, men vil ændre sig, når samfundet ændrer sig og derfor er troens udtryk i et moderne samfund forskellig fra tidligere tider (Kühle 2009:14).

Velvidende at Bordieu kritiserer den mere traditionelle opdeling af tro i subjektiv og objektiv tro og taler om den mere grundlæggende opfattelse af tro som en kropslig praksis, vælger jeg alligevel at anvende de tre begreber samlet, fordi de hver især giver et perspektiv på begrebet tro, som kan tydeliggøre forskelle i anvendelse af tro i diakoniens faglighed. For en god ordens skyld skal siges, at denne skelnen ikke er hovedanliggenet for Aadland. Hans pointe er

¹⁹ Udtrykket er hentet fra Aadland (Aadland 2012:47)

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

at tale for en udvidelse af trosbegrebet til også at omfatte kropslig tro, således at også etik og moral kan ses som udfoldelse af tro.

I nedenstående tabel har jeg kategoriseret og et enkelt sted fortolket (markeret med kursiv) Aadlands skelnen mellem de forskellige trosbeskrivelser (Aadland 2012:47-51).

Fortolkningen indebærer også, at jeg kun har medtaget de udtryk, som jeg anser for relevante og følger derfor ikke Aadland stringent.

KROPSLIG TRO	SUBJEKTIV TRO	OBJEKTIV TRO
Praktisk tro	Etos	Habitus
Erfarbar tro, der kommer indefra	Faith, tror på	Belief, tror at
<i>Livsstil</i> (hel tro)	Etik	Moral
Tavs kundskab	Opfattelser om ret og galt	Optaget af handle- og spilleregler

Figur 5: Tre forskellige beskrivelser af tro.

Opsummeringen i figuren, som er materiale til den senere drøftelse, angiver tre forskellige måder på, hvorledes tro som ressource i diakoniens faglighed kan komme til konkret udtryk. Det ses, at den objektive tro kendetegnes af en moralsk tilgang, som udføres gennem rette handlinger. Troen forstås her som bevist loyalitet over for fx arbejdsstedets værdigrundlag og tolkninger af dette til fælles spilleregler. Den subjektive tro kendetegnes ud fra skemaet af en personlig tro på fx kristendommen eller Gud, som har konsekvenser for opfattelsen af, hvad den enkelte anser for at være rigtig eller forkert. Og det er denne etiske refleksion, der afgør hvorledes personen argumenterer og handler i de forskellige arbejdssituationer. I tro som kropslige aflejringer udfolder troen sig som en måde at være i verden og livet på, - som en livsstil. Troen er dannet og båret af erfaringer ud fra en levet relation med Gud. Den er praktisk i sin ageren og har primært kundskaben indlejret i kroppen og sjældnere i ord.

9.5. Opsummering.

De elementer der bidrager til analyse og drøftelse er følgende:

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

- Diakoniens faglighed defineres ikke ud fra en forståelse om added value eller asset, men som en egen faglighed helt på linje med andre fagligheder.
- Kernen i den her anvendte definition af diakoniens faglighed knytter sig til begrebet ”en ubetinget menneskelighed”.
- Synet på mennesker følger i diakoniens faglighed det kristne menneskesyn, som især pointerer at mennesket er skabt med en iboende værdi og med evne både til kommunikation og relation.
- Den diakonale handling er konstituerende i sig selv og er ikke afhængig af ord. Det gælder både i forhold til den faglige- og den kristne dimension.
- Diakoniens faglighed må forholde sig til tro som faglig kundskab og ressource.
- Næstekærlighedsbegrebet i diakoniens faglighed dannes ud fra den forståelse, at mennesker kan elske og handle kærligt, fordi Gud først elskede og handlede kærligt.
- Udøveren af diakoniens faglighed fordrer i en eller anden form et individuelt afklaret forhold til det kristne trosgrundlag.
- I diakoniens faglighed er tegnet på den kristne kirke ikke en bygning eller bestemte personer, men som dér, hvor Kristus er centrum. Den kan findes og være til stede alle steder, også i en offentlig kontekst.
- Diakoniens faglighed er personbåret.
- Diakoniens faglighed er en tværfaglig faglighed.
- Diakoniens faglighed kan som anden praktisk kundskab beskrives ud fra kategorierne episteme, techne og pronesis, hvilket kan være med til at tydeliggøre diakonifaglighedens forskellige udtryksformer.
- Fordi kompetenceforståelsen i Dreyfus og Dreyfus beskrivelse af menneskets læreproces tager udgangspunkt i menneskelighed og *også* inkluderer praksishandlinger, er den operationel i beskrivelse af kompetenceforståelsen i diakoniens faglighed.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

- I 3P-modellen angives en metode der kan danne grundlag for kompetenceforståelse i diakoniens faglighed, herunder også hvorledes tro som en faglig ressource har forskellige udtryk.
- Bordieus fremstilling af troens forskellige udtryk kan danne baggrund for en forståelse af det trosfaglige udtryk i diakoniens faglighed.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

10. Analyse og drøftelse

10.1. Analyse

Det mønster, som jeg mener at analyse af opsummeringerne i kapitel 6,7 og 8 tydeliggør, samler sig i følgende 6 spor. Sporene angiver de retninger jeg anser for væsentlige at forfølge i besvarelsen af problemstilling og hypoteser.

1: Diakoni har en egen distinkt faglighed.

Diakonien faglighed beskrives ikke ud fra en forståelse om added value eller assets, men ud fra, hvorledes den kan være en egen faglighed på linje med andre fagligheder. Den er en heterogen faglighed, der dannes af elementer fra andre fagligheder og defineres derved ikke ud fra en egen kerneforståelse, som skal udledes, men ud fra *det*, som den ønsker at opnå eller frembringe. Den hører hjemme i kredsen af praksisfagligheder, hvor en klar forbindelse mellem teori og konkret praksis er afgørende for udøvelsen af fagligheden.

2: Diakonien faglighed kan kommunikeres og udøves i det offentlige rum.

Med udgangspunkt i både Habermas og Luther forudsættes det, at diakonien faglighed *er* operationel i det offentlige rum. Ud fra Luthers kald og stand tænkning ses den almindelige daglige gerning som et naturligt trosudtryk, og er en integreret del af det åndelige regimente, der udledes i det verdslige. Med Habermas seneste opfordring til i det offentlige rum også at kommunikere med afsæt fra et religiøst udgangspunkt, så er der heller ikke fra en samfundsmæssig forståelse noget til hinder for at diakoni som fag kan kommunikeres i det offentlige rum. Det konkluderes derfor, at det både fra en kristen forståelse og fra en samfundsvidenskabelig er en entydig fælles forståelse af at diakoni som fag kan operationaliseres og kommunikeres i det offentlige rum. Denne konklusion vil indgå i drøftelsen som en præmis.

3: De overordnede rammer for egenskaberne i diakonien faglighed dannes ud fra indhold i kristendom og (det konkrete) videnskab.

Både det kristne grundlag og forholdet til videnskab er med til at sætte de overordnede rammer op for diakonien faglighed. Menneskesynet i kristendommen sætter en værdimæssig

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

ramme og er afgørende for hvorledes mennesket forstås, og betyder for diakoniens faglighed at den har det syn på mennesket, at det er værdifuldt og at det har evne til både kommunikation og relation. Derved ligger forståelse af fællesskab implicit. Fællesskabsforståelsen knyttes imidlertid ikke nødvendigvis til et synligt kristent fællesskab fx i en kirkelig kontekst, fordi det kristne fællesskab ikke er konstitueres i tilknytningen til en bestemt bygning eller professioner, men dér, hvor Kristus er centrum. Det konkrete videnskab, der er baseret på praktisk rationalitet og handlingsvisdom, sætter en videnskabelig ramme, som giver mulighed for at integrere erfaring, skøn, intuition, udøvereffekt, tro/værdier og interesse/formål. Denne videnskabsforståelse bygger på det kontekstafhængige, partikulære og narrative og angiver og viser en anden videnskabelig måde at forstå evidensbegrebet på end i den traditionelle kvantitative forskning, hvilket er afgørende for at diakoniens faglighed kan udføre videnskabelig forskning med det værdimæssige grundlag intakt.

4: Den faglige selvforståelse fokuserer på handlinger, der bekræfter en ubetinget menneskelighed.

Den faglige selvforståelse er knyttet til begrebet 'ubetinget menneskelighed'. Formålet for faget er at bekræfte denne ubetingede menneskelighed, først og fremmest gennem handlinger, fordi det er handlingen, der konstituerer faget. Denne bekræftelse, som udøves fra et menneske til et andet menneske, er en næstekærlig relation, der tager sit udgangspunkt udenfor diakoniudøveren selv, således forstået at mennesker kan elske og handle kærligt, fordi Gud først elskede og handlede kærligt mod os. Dette har den konsekvens for diakonifagligheden at det er personbåret, og derfor kan den udøves af personer i alle typer relationsbårne professioner og fagligheder. Altså også udenfor de traditionelle diakonale arbejdsfelter.

5: Diakoniens faglighed forholder sig til begrebet tro som en dimension af at være fagperson på.

I diakoniens faglighed vil man skulle forholde sig til begrebet tro. Det beror både på kravet om at den enkelte udøver skal have et individuelt forhold til det kristne trosgrundlag og synet på tro som en faglig ressource.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

6: Til beskrivelse af hvordan kompetence bliver til og udvikler sig anvender diakoniens faglighed sig af modeller fra andre fagområder.

De modeller, der er med til at beskrive kompetenceforståelse i diakonien faglighed forstår alle relationsarbejde som mere end effektiv kunnen, og integrerer også den (med)menneskelige dimension, som går ud over teoretisk viden og teknik og inddrager det levede liv.

Det gælder dels Dreyfus og Dreyfus's beskrivelse af den menneskelige læreproces, som med udgangspunkt i menneskelighed inkluderer de praksishandlinger, der er erfaret gennem levet liv, dels Aristoteles tre kundskabsformer episteme, techne og pronesis. I de tre tilgodeses både den rene viden, den tekniske handling og samværet med andre mennesker. Når det gælder kompetenceforståelse og udtryksformer i forhold til tro, så er udgangspunktet, i nogen grad inspireret af Bordieu, at tro har forskellige udtryksformer, der tilgodeser diakoniudøvere med forskellige forudsætninger til kristen tro, hvilket betyder at den trosmæssige dimension af diakoniens faglighed ikke af trosmæssige årsager, vil afholde nogle fra at kunne udøve den. Som sidste model anvendes 3P-modellen, der i en danske sammenhæng indenfor relationsbårne professioner har dannet skole, som en metode til at indgå i kontakt med andre på en bevidst måde ud fra tre zoner, den privat, den personlige og den professionelle. Modellen danner her et skelet, hvorpå kompetenceforståelse i diakoniens faglighed udbygges og forklares.

10.2. Drøftelse

Med udgangspunkt i de 6 analysespor har jeg valgt at samle drøftelsen i fire nedslag, der udgøre de væsentligste elementer i drøftelsen af, hvad diakoniens faglighed egentlig består i, når den operationaliseres i det offentlige rum.

I drøftelsen er derved lagt vægt lagt på hvorledes man mere konkret beskriver diakoni som faglighed, og ikke på *om* den kan udøves i det offentlige rum.

Dette valg er taget ud fra indholdet i analysespor 2, hvor der med Habermas fra et samfundsteoretisk udgangspunkt og Luther fra et kristent udgangspunkt tilkendegives, at diakoni som faglighed *har* mulighed for at udføres i det offentlige rum. Undervejs gennem opgaven har jeg konstateret, at det ikke er på dette punkt, at det vanskelige ligger, men det

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

ligger i beskrivelsen af hvad den diakonale faglighed består i, og derfor har jeg bevidst valgt at prioritere dette i drøftelsen. Derved bliver spørgsmålet om man kan tale om diakoni som fag i den offentlige rum den konstateringen, at ja, det kan man godt, og denne konstatering anvendes som forudsat præmis for den videre drøftelse af operationaliseringen af diakoni som faglighed i det offentlige rum.

Ud fra antagelsen i analysespor 1, som viser at diakoni *har* en egen faglighed, vil dette heller ikke indgå i drøftelsen i de fire nedslag. Her vil legitimiteten af diakoni som en egen specifik faglighed tages for givet. Imidlertid ønsker jeg alligevel kort at drøfte konsekvenser af de dannende elementer for hvorledes diakoni er en faglighed, nemlig diakoniens heterogene og heteroteliske natur (afsnit 7.1).

Traditionelt har faget diakoni indtil de sidste år været regnet som en del af den praktiske teologi og ikke som en egen specifik faglighed. Imidlertid har diakoni haft svært ved at finde en egenlig faglig form, hvilket har afsæt i fagenes forskellige identiteter. Mens kundskaberne i teologi, som et homogent fag, stammer fra *samme* videnskabelige disciplin, så stammer kundskaberne i diakonien, som et heterogent fag, fra flere *forskellige* videnskabsdiscipliner eller kundskabsfelter (Grimen 2008:72). Det betyder, at diakoni som faglighed som en del af sin natur sammensættes af forskellige fagdiscipliner, hvor teologi, samfundsvidenskab og socialvidenskab ofte indgår, men der kan også indgå andre. Derfor er et definerende element ved diakoniens faglighed, at der altid indgår flere videnskabelige discipliner eller kundskabsfelter. Og det er det heteroteliske element i diakoniens faglighed, der afgør hvilke. Det heteroteliske element, at det definerende for diakoniens faglighed ligger udenfor faget selv, betyder at det er tilfredsstillende af dette udenforliggende formål, der definerer fagligheden. Og da formålet for diakoniens faglighed er ”at bekræfte en ubetinget menneskelighed”, hvilket aldrig kan gøres ens, fordi situationer og mennesker er forskellige, er det udtryk for endnu et definerende element, nemlig at diakoniens faglighed altid er kontekstafhængig. Diakoniens faglighed vil derfor med afsæt i den aktuelle kontekst, altid ud fra hver ny situation skulle beslutte hvilke videnskabelige discipliner og kundskabsfelter, der er relevante at inddrage.

Med denne tydeliggørelse af, hvad jeg mener, der tages for givet i forståelsen af diakoni som en egen specifik faglighed, så vil jeg gå videre med drøftelse af de fire nedslag.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

De fire nedslag indeholder:

- en fremstilling af kompetenceforståelse og udtryksformer i diakoniens faglighed (refererer til analysespor 6)
- en drøftelse af hvilke krav til tro der fordres for udøvelse af diakoniens faglighed (refererer til analysespor 5)
- et bud på, hvad det betyder, at bekræfte en ubetinget menneskelighed (refererer til analysespor 4)
- hvorledes forstås videnskab i diakoniens faglig (refererer til analysespor 3)

10.2.1. *En fremstilling af kompetenceforståelse og udtryksformer i diakoniens faglighed*

Hvorledes beskrives kompetenceforståelse i diakoniens faglighed og hvilke udtryksformer er svarende til de forskellige niveauer?

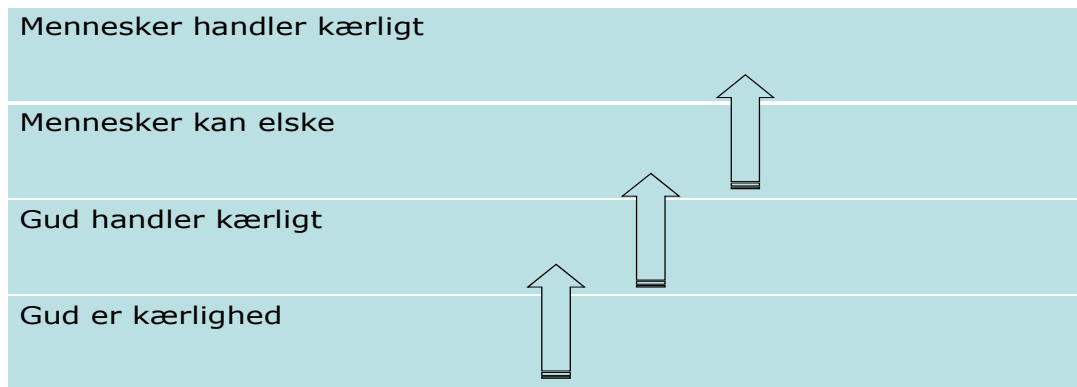
I det følgende vil jeg sammenstille Dreyfus og Dreufus modellen og 3P-modellen, der er beskrevet i det teoretiske udgangspunkt for kompetenceforståelse (afsnit 9.4) med diakoniens kristne værdigrundlag (afsnit 9.2.). Denne sammenstilling danner grundlag for drøftelse af hvad diakoniens faglighed egentlig består i.

Diakoniens kristne værdigrundlag omsat i handling tager sit udgangspunkt i 1. Joh. 4, 19 ”Vi elsker, fordi han elskede os først” (afsnit 9.2.1). Det kan beskrives som den kædereaktion, - at fordi Gud *er* kærlighed, så handler han kærligt mod os mennesker. Og fordi vi oplever Guds kærlige handlinger mod os lærer vi kærligheden at kende og derved kan vi elske og handle kærligt mod andre. Det vises således:

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

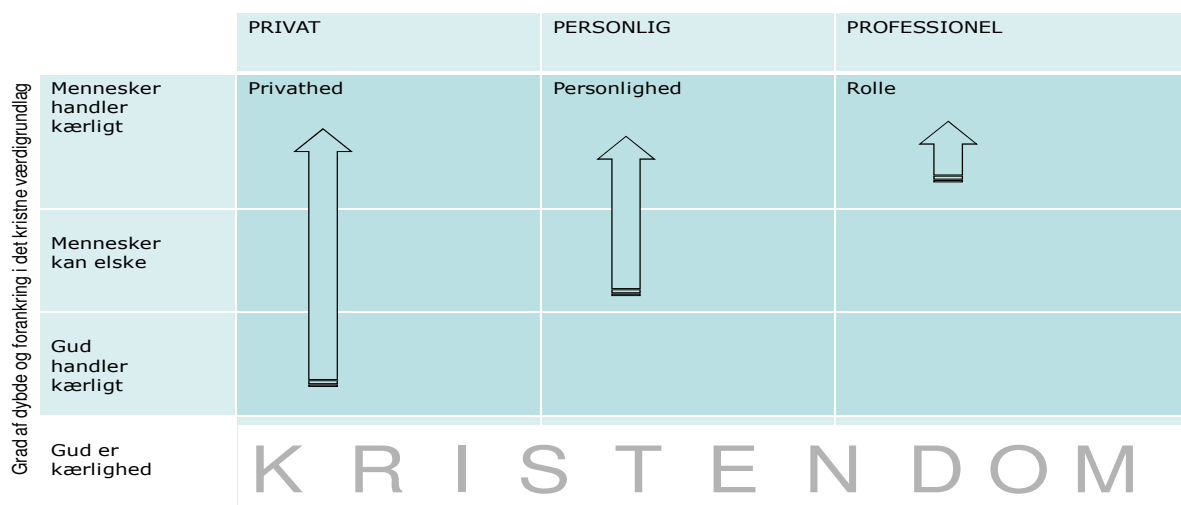
Diakoniens kristne værdigrundlag

Figur 6: Diakoniens kristne værdigrundlag omsat i handling.

Hvis vi dertil kobler 3P-modellen, som viser hvorledes vi kan indgå i relationer til andre fra 3 forskellige zoner, henholdsvis en privat, en personlig og en professionel, tegnes grundstrukturen til kompetenceforståelse i diakoniens faglighed. Det ser således ud:

Diakoniens faglighed - kompetenceforståelse

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Figur 7: Grundstrukturer til kompetenceforståelse i diakoniens faglighed. (Bilag 3).

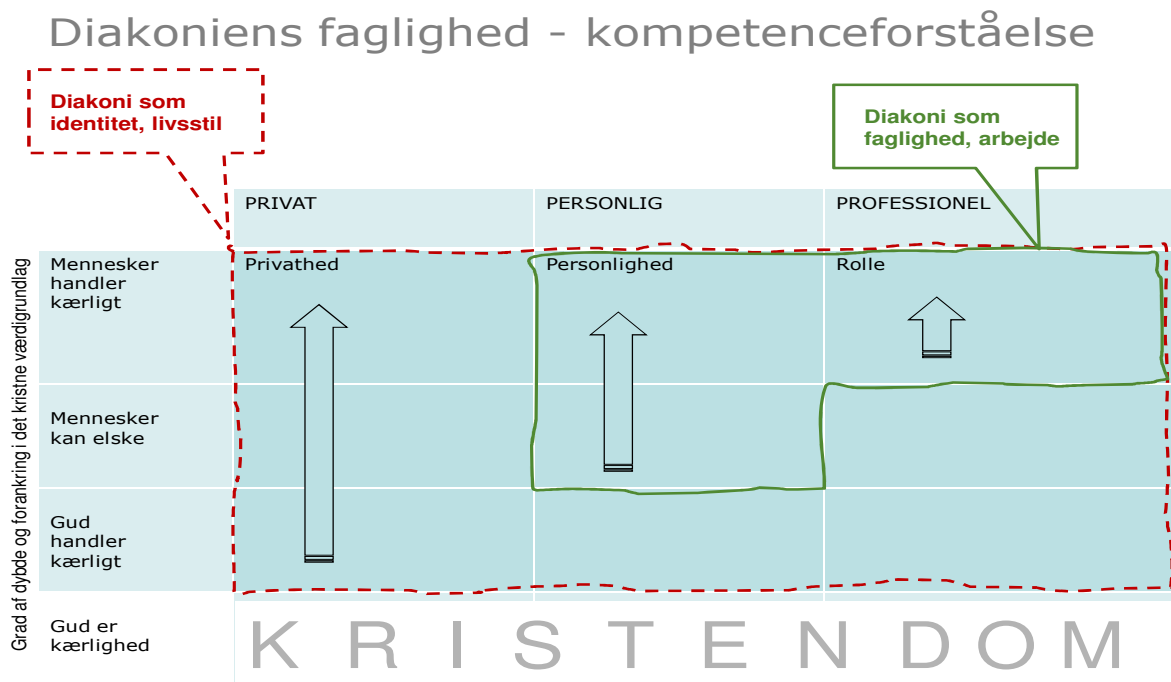
I figurens venstre side ses forskellige dybder i forankringen i det kristne værdigrundlag. Det nederste lag er kristendommen, hvor Gud er kærlighed og Gud er her transcendent i forhold til vores verden, og hvor kristendommen er fundament for diakoniens faglighed. De tre lag overpå viser hvorledes mennesker kan forholde sig til diakoniens værdigrundlag ud fra forskellige dybder. Det tredje lag, hvor Gud handler kærligt, er udtryk for den dybde, hvor et menneske er fortrolig med at modtage Guds kærlige handlinger fx. knyttet til nadver, bøn, meditation, lovsang osv. Det andet lag, hvor mennesker kan elske, er udtryk for den dybde, hvor kærlighed er en vigtig grundsubstans i livet som en mægtig kraft. Den forstås som en iboende evne i mennesket, men ses ikke nødvendigvis i sammenhæng med Guds kærlighed. Det øverste lag, hvor mennesker handler kærligt, er udtryk for den almene menneskelighed, hvor vi omsætter kærlighed i handling. Det sker ud fra forskellige afsæt og kan benævnes på mange måder, alt fra ansvarlighed, pligt, medmenneskelighed til spontanitet osv.

Øverst i figuren ses de tre zoner, hvorfra man kan indgå i mødet med et andet menneske, henholdsvis den private, den personlige og den professionelle. Den personlige og professionelle zone er knyttet til en arbejdsrelation, mens den private zone er den del af et menneske, der ikke sættes i spil i en faglig sammenhæng. Som fagperson har man selvsagt altid den private zone med på arbejde, men den indgår ikke i udøvelsen af fagligheden.

Som figuren viser, så er dybden af forankring i diakoniens værdigrundlag forskellig om man er i den private, den personlige eller professionelle zone. Den dybeste forankring i diakoniens værdigrundlag, hvor Guds kærlighed er en aktiv del af livsforståelsen, knyttes alene til den private zone, mens dybden i den personlige og professionelle zone relaterer til værdigrundlaget via en mellemmenneskelig relation eller rolle og ikke via en gudsrelation. Imidlertid er det vigtigt at pointere, at al handling i figur 5 forstås som diakoni.

Som et skridt på vejen til at finde ud af hvad diakoniens faglighed egentlig består i, er det vigtigt at tydeliggøre snitfladen mellem diakoni som (en troendes) livsstil og diakoni som (en trosbåret) faglighed. Det kan illustreres således:

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Figur 8: Snitflade mellem diakoni som livsstil og som faglighed. (Bilag 4).

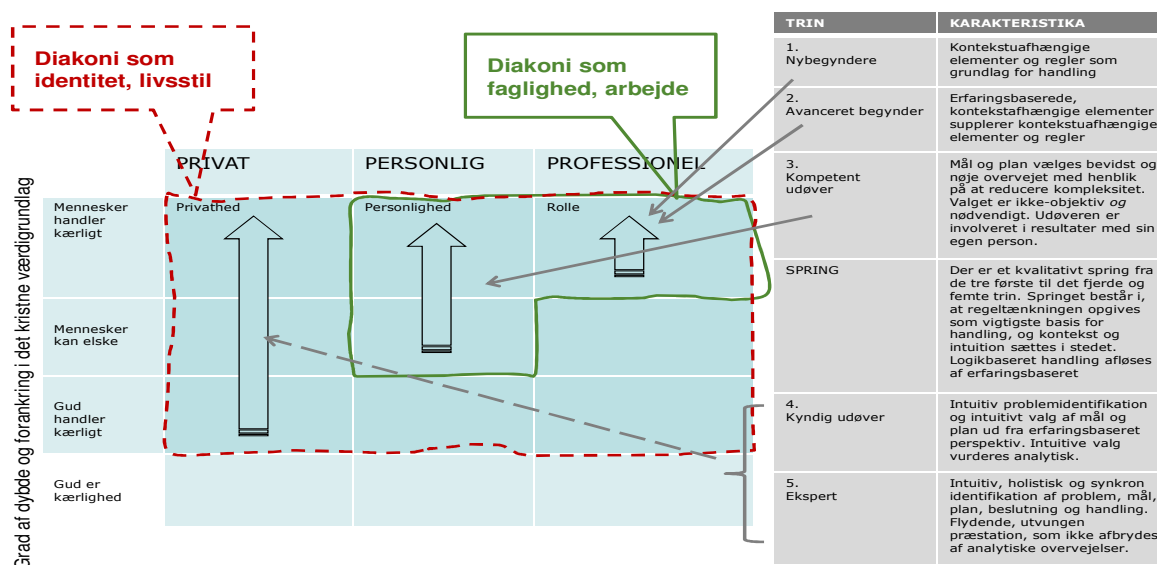
Ud fra figur 8 ses, at diakonien har mindst omfang, når den udfoldes som faglighed og størst når den udfoldes som som identitet og livsstil. Denne illustration har imidlertid sin svaghed. Svagheden er at det kan se ud som om, at diakoni som identitet og livsstil automatisk også indebærer en faglighed. Det er ikke hensigten. Med figuren ønsker jeg at tydeliggøre to ting, nemlig, at diakoni som faglighed også kan ses som en del af diakoniens udtryk og at diakoni som faglighed ikke er hele diakoniens udtryk. Skal hele potentialet i diakonien udfoldes, må også medtages den dybde, som indregner Guds kærlige handlinger mod os.

Trods svagheden ved figuren holder jeg alligevel fast ved den, fordi den indtil nu er det bedste bud, jeg har på at tydeliggøre snitfladerne mellem diakoni som livsstil og som faglighed.

Som det sidste vil jeg tilføje kompetenceniveauerne i Dreyfus og Dreyfus´model for menneskets læreproces (afsnit 9.4.1) og derved vise, hvorledes kompetenceforståelse i diakonien faglighed således ud:

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Diakonens faglighed - kompetenceforståelse

Figur 9: Kompetenceforståelse i diakoniens faglighed set ud fra Dreyfus og Dreyfus. (Bilag 5).

Når man forbinder de forskellige læringsniveauer til de eksisterende felter i grundfiguren, ses en overraskende tendens. Det overraskende i figur 9 er, at der vendes op-ned på den normale forståelse af begynder og ekspertniveau. Denne vendes op og ned svarer til det inversionsprincip, der kendetegner kristendommen, og som er med til at danne det teoretiske grundlag for sammenhæng mellem teori og praksis i diakoniens faglighed (afsnit 9.3.1). I og med nybegynderniveauet hos Dreyfus og Dreyfus kendetegnes af regler og metoder som handlingsgrundlag svarer det i 3P-modellen til den professionelle funktionen, hvor fagligheden udføres via den rolle, man udfylder. På det næste niveau, avanceret begynder tages stadig udgangspunkt i rollen, men kan indimellem afvige fra det regelrette. Som figuren viser, så mener jeg at indholdet i både niveau 1 og 2 kan kobles til den traditionelle forståelse af den professionelle rolle. Niveau 3, kaldet kompetent udøver, kendetegnes blandt andet ved en større grad af involvering af egen person samtidig med at der gives plads til en større grad af ikke-objektivitet. Jeg mener, at dette stemmer godt overens med indholdet i den personlige zone.

De to sidste niveauer 4-5, som Dreyfus og Dreyfus kalder kyndig udøver og ekspert, er væsensforskellige fra de første tre. Det afgørende anderledes ved disse niveauer, er at de ikke

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

tager udgangspunkt i regler eller metoder, men tager først og fremmest udgangspunkt i konteksten. Her sker den faglige handling ud fra intuition og praksiserfaring. Hos den kyndige udøver indgår analyse som et vurderingsredskab i den erfaringsbaserede intuitive handling, mens ekspertniveauet beskrives som en væren og gøren på én gang, der ikke afbrydes af analyse, men hvor det levede liv er sammensmeltet med den levede faglighed. Disse niveauer kobler jeg i ovenstående figur til den private zone, fordi deres udgangspunkt ikke er regler, roller, rammer eller aftalebaseret styring, men gennem intuition og erfaring lever med i og lever sammen med den aktuelle situation, som faget udfoldes i. Og i figuren er det den private zone, der bedst svarer til dette indhold. Imidlertid er der det aber dabei, at den private zone ikke kan operationaliseres i arbejds- og fagrelationer, men kun i private sammenhænge med familie, venner etc.

Set således, så er det ikke muligt at anvende trin 4-5 som faglig kompetence i diakonien faglighed, fordi de vil associeres med en privathed, som indeholder egenskaber, vi ellers tillægger den private zone, og derfor ikke anses for at være faglig. Samtidig er det netop indholdet af trin 4-5, der på en adækvat måde bedst omsætter definitionen på diakoniens faglighed – at bekræfte en ubetinget menneskelighed. De andre trin kan også i mindre grad indgå i udøvelsen af diakoniens faglighed, men er væsenetligt begrænsede i og med de tager udgangspunkt i regler og rammer, der derfor opstiller betingelser.

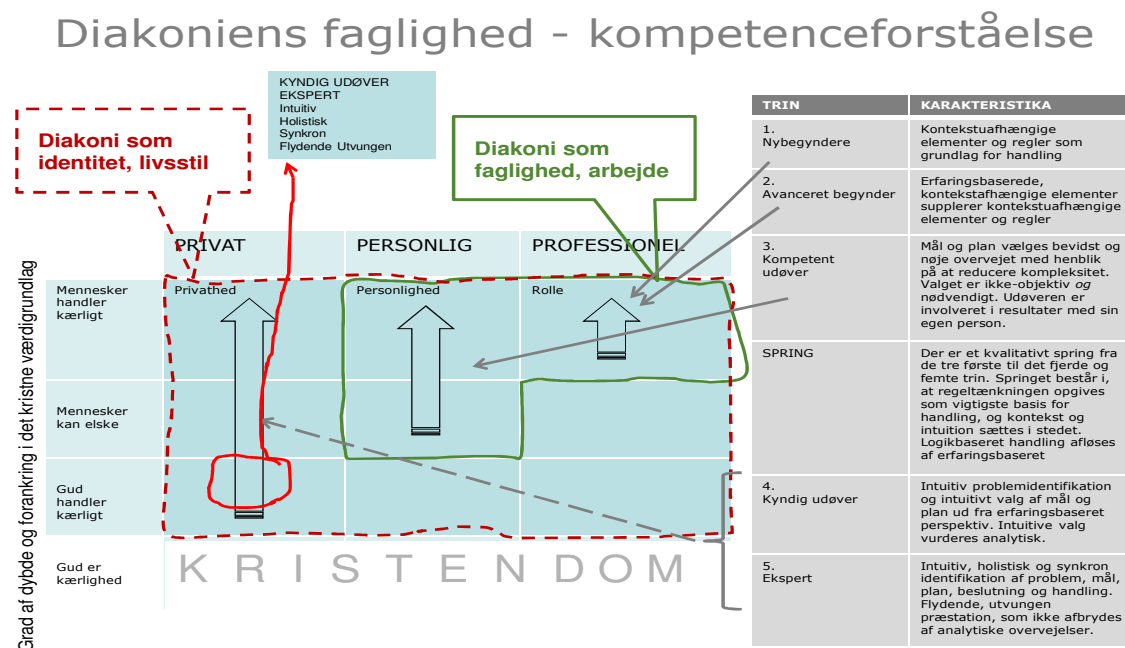
I en offentlig kontekst har trosbårne værdidebatter ofte har været henvist til privatlivet, og dermed har de ressourcer, der ligger i værdierne været ”lagt øde” i en faglig sammenhæng. (Leenderts 1995:133). Spørgsmålet er derfor, om det er muligt at placere indholdet i trin 4-5, således at det kan få en faglig udfoldelse og indgå som en ny kompetencekategori i diakoniens faglighed. Denne kategori har ikke noget benævnelse, men indholdet i den knytter sig til Leenderts formulering ’livshistorisk kundskab’ (Leenderts 1995:78).

Jeg mener, at vi her står over for et fremtidigt udredningsarbejde, hvis opgave bliver at udskille hvilke elementer i den faglige kompetencer knyttet til trin 4-5, der hører til den private udgave af intuition og erfaringer, og hvilke der er udtryk for faglig kompetence. Når denne forskel beskrives, kan den gøres til en ny selvstændig kategori og løftes frem som en faglig diakonal kompetence, der ligger ud over kompetenceindholdet i den personlige og

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

professionelle zone. Jeg vil kalde den specialist²⁰ zone. Dette illustreres i nedenstående figur med den røde pil.

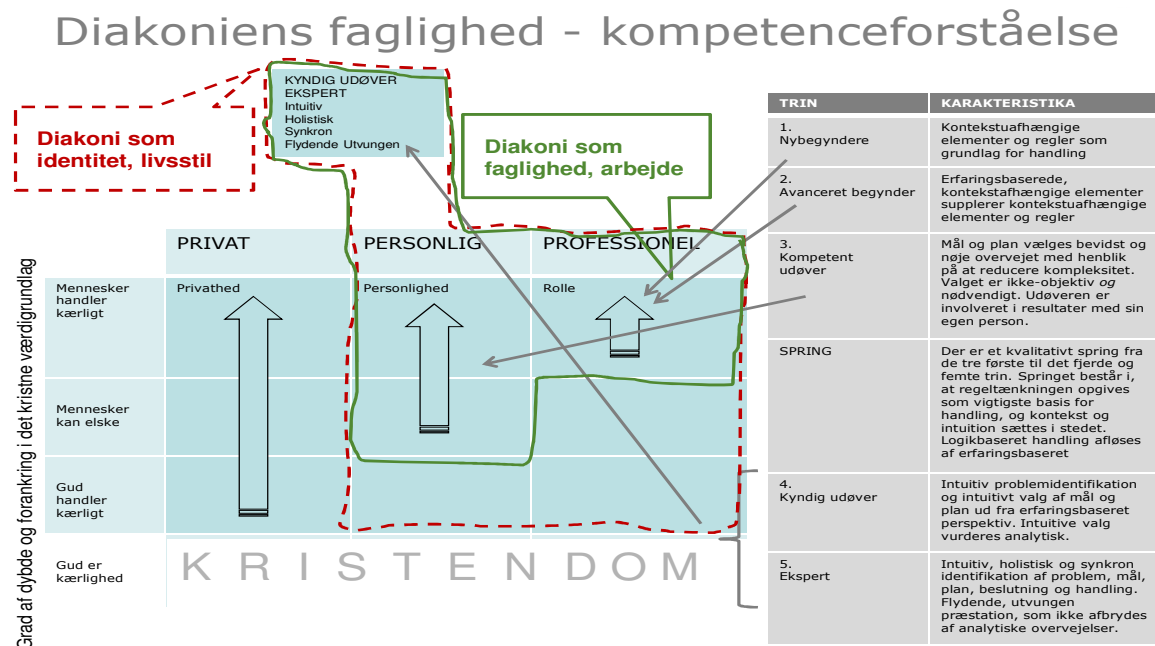

Figur 10: Specialistzonen, en ny faglige diakonal kompetencekategori, der ligger ud over kompetenceindholdet i den personlige og professionelle zone. (Bilag 6).

Dette udredningsarbejde er stadig på et fremtidigt stadie. Når det er tilendebragt vil diakoniens faglighed både have et nyt detaljeret og fyldestgørende fagsprog og en tydelige kompetencebeskrivelse, som vil betyde, at det bliver lettere at gøre fagligheden i diakonien begribelig både for diakonale institutioner internt og i samarbejdet med offentlige aktører. Og det kan illustreres således:

²⁰ Jeg har valgt denne formulering fordi det svarer til udtrykket specialiseret diakoni (afsnit 4.1), der betegner den diakoni, der udøves i diakonale institutioner.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Figur 11: Kompetenceforståelse i diakoniens faglighed. (Bilag 7).

Herved udviskes snitfladerne mellem diakoni som livsstil og som faglighed, fordi fagligheden nu rummer diakoni som livsstil. Man kunne spørge, hvad sker der så med diakonien i den private zone? Da fokus i denne opgave er faglighed, har jeg valgt at forblive tro mod 3P-modellen, som i en faglig kontekst kun inkluderer den personlige og professionelle zone, og derved holde den private zone udenfor i den videre drøftelse. Det vigtige her, var at tydeliggøre, at elementer, som fra offentlig side traditionelt blev placeret i den private zone, nu ses som en ny diakonal kompetencekategori. Og hvis jeg alligevel skal kommentere, hvad der sker med diakonien i den private zone, så er det vel her den får næring fra trosrelationen til Gud.

Kompetenceforståelsen i figur 11 falder godt i tråd med Aristoteles' opdeling af kundskab i kategorierne i episteme, techne og pronesis, som Flyvbjerg også refererer til (afsnit 7.2.4). Jeg mener, at de i diakoniens faglighed fordeler de sig således, at den diakonifaglige kundskab og kompetence, der knytter sig til den professionelle zone kan ses som episteme og den der knytter sig til den personlige som techne, mens pronesis vil kendetegne den kundskab der knyttes til den nye kategori (figur 2 i afsnit 9.3.1), specialistzonen.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Hvis vi her vender blikket tilbage mod figur 1 i afsnit 4.3, så kan man diskutere om der overhovedet er nogle af ovenstående kompetenceniveauer i spil i det første projekt 'Med hånd og hjerte'. I og med at rammerne for diakonien ligger hos den enkelte placeres ud fra ovenstående skema diakoniudøvelsen i den private zone, som ikke indregnes i kompetenceforståelsen af diakoni som fag. Kompetenceanvendelse i 'Babysalmesangsprojektet' vil afhænge af den person, der udfører arbejdet, hvad der kendetegner hans eller hendes trosudtryk. De folkekirkelige rammer giver imidlertid mulighed for at anvende kompetencer på alle niveauer. Når det gælder projekt 'Sundhedsrummet', så mener jeg, at her for størstedelen anvendes de kompetencer, der er knyttet til den personlige zone, og mindst de, der er knyttet til den professionelle zone, mens jeg tror at anvendelse af kompetencerne knyttet til specialistzonen sker sjældnere, fordi det fordrer en lang erfaringsbaseret livsstil, hvor der ikke skelnes mellem hvem brugerne og de ansatte er som mennesker. Disse ansatte findes absolut, men er sjældne, ikke mindst fordi arbejdet med så udsatte mennesker slider meget, og man har brug for at skifte branche.

10.2.2. *En drøftelse af hvilke krav til tro der fordres for udøvelse af diakoniens faglighed*

Hvilke fordringer af krav om tro kan kræves i udøvelse af diakoneins faglighed?

Det er uvant at tale om tro i rent faglige sammenhænge. Alligevel er forholdet til tro en del af indholdet i diakoniens faglighed, ikke i betydningen af, hvad eller hvordan den enkelte tror, men i betydningen af at diakoniudøveren må have et bevidst individuelt forhold til kristendom, fordi det er diakonifaglighedens grundlag og udgangspunkt og fordi tro dermed ses som en faglig ressource.

Jeg har valgt at anknytningen til kristendom som grundlag i denne opgave ses ud fra en skabelsesteologisk synsvinkel samt ud fra en forståelse om en almen åbenbaring (afsnit 9.2.1). Det betyder, at spørgsmål om frelse eller tro på Helligånden ikke er aktuel som en del af udøvelsen af trosdimensionen i diakoniens faglighed, men fokus er på, at vi er skabte til kommunikation og fællesskab, samt at begrebet religion, forstået som undren over livssyn og livstolkning, hører til den menneskelige identitet.

Masteropgave

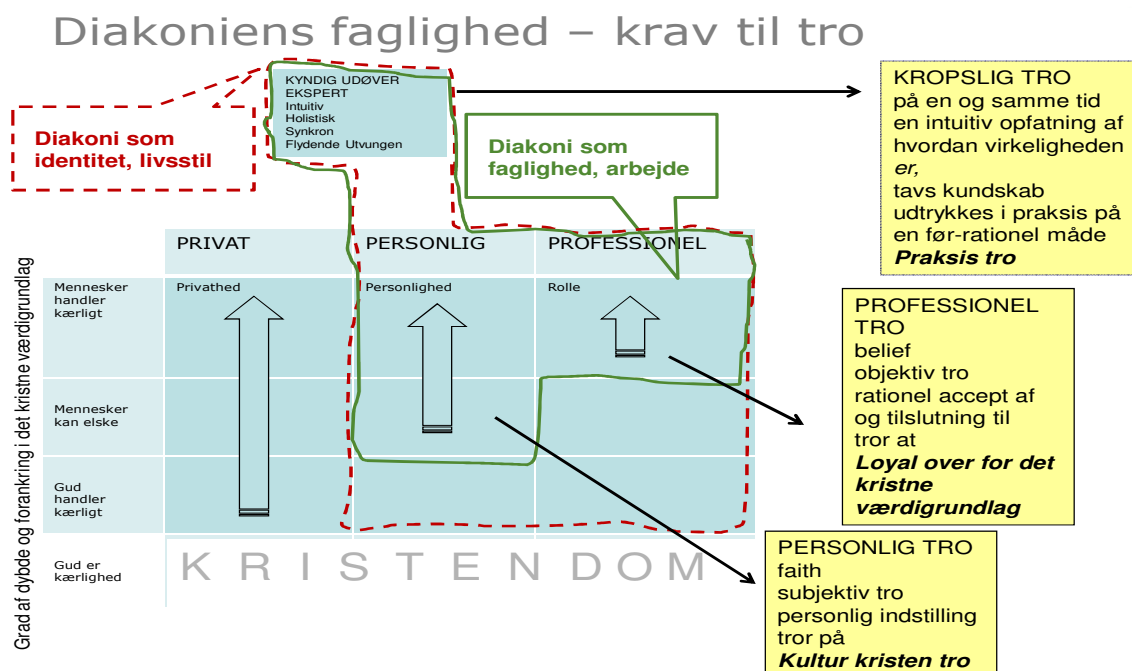
Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Når der i diakoniens faglighed implicit ligger et krav om et ikke nærmere defineret forhold til tro, er det naturligt at spørge om, hvor meget trosdimensionen skal fylde eller tydeliggøres for at man kan udøve diakoniens faglighed og den kan operationaliseres i et offentligt rum. Og hvad består den i?

Hvis vi taler om det ud fra ydre rammer, så mener både Hald og Bordieu, at det trosmæssiges udøvelsesområde er uindskrænket. Hald siger, at den kristne kirke ikke har synlige grænser, og derfor kan for det første ingen udelukkes og for det andet kan den være alle steder, også i et offentligt rum (afsnit 9.2.2). Bordieu sætter heller ingen grænser for tro, fordi han kobler det til menneskets natur, og siger at det dannes indefra på samme måde som et modersmål.

Hvorledes kan så fordringen om tro i diakoniens faglighed se ud?

I drøftelsen af dette har jeg igen valgt at gå ud fra den referenceramme, som påbegyndtes i afsnit 10.2.1, og koble den med tabellen om tro (afsnit 9.4.3), hvilket giver dette resultat:

Figur 12: Krav til tro for udøvelse af diakoniens faglighed. (Bilag 8).

Ud fra figur 12 kan ses, at de udtryk, som tro har i diakoniens faglighed, relateres til de tre zoner personlig og professionel og specialistzonen. Troens udtryk i henholdsvis den

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

professionelle og personlige zone svarer til den højre kolonne og midterkolonnen i tabel 5 (afsnit 9.4.3), med betegnelsen objektiv tro og subjektiv tro. Den venstre kolonne beskriver troens udtryk i specialistzonen og betegne en kropslig tro.

Min udledning af dette er, at den tro som diakoniens faglighed kan fordre i den professionelle zone kendetegnes af en bevidst loyalitet over for de kristne grundværdier. Den trosmæssige side af diakoniens faglighed udøves her som fastsatte regler eller metode og moral (forstået som bestemte handlemåder). Diakoniudøveren behøver ikke have en aktiv trosrelation til Gud, men arbejder under den habitus, at alle mennesker er skabte i Guds billede (skabelsesteologisk udgangspunkt) og at religion er et alment element i ethvert menneskes liv (den almene åbenbaring). Konkret kan det for eksempel betyde, at diakoniudøveren her holder andagt ved at læse et stykke højt og bede Fadervor, forudsat, at det er en del af regelsættet på arbejdspladsen.

Den tro, som diakoniens faglighed kan fordre i den personlige zone består af en tro, der som en grundlæggende værdi kendetegner diakoniudøveren som person (Aadland 2012:48). Den trosmæssige side af diakoniens faglighed udøves her som etik med overvejelser om ret og galt. Diakoniudøveren behøver heller ikke her have en aktiv trosrelation til Gud, men arbejder ud fra de kristne værdier, der ligger som kristen kultur i samfundet. Konkret kan det for eksempel betyde, at diakoniudøveren naturligt markerer de kristne højtider og livsmarkeringer, som dåb, konfirmation, bryllup og begravelse.

Troens udøvelse i specialistzonen er en praksis, der udleveres gennem diakoniudøverens livsstil. Troen er her formet af de troserfaringer diakoniudøveren har oplevet gennem en aktiv trosrelation til Gud, og diakoniudøveren bærer troen indeni som en aktiv ressource og som en tavs kundskab. Konkret kan det for eksempel betyde, at diakoniudøveren ofte naturligt kommer i samtale om eksistentielle eller åndelige emner, fordi han eller hun bærer troen i kroppen, så at sige.

Ud fra ovenstående ses det, at alle ansatte i en diakonal institution kan udøve den trosmæssige side af diakoniens faglighed, og hverken en aktiv trosrelation til Gud eller det modsatte er diskvalificerende for udøvelse af diakoniens faglighed, men det kommer i spil på forskellige måder. I den professionelle zone udtrykkes troen som moral gennem regler og metoder, i den

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

personlige zone som etik ud fra de kristne kulturelle værdier og i specialist zonen som dyd gennem livsstil, der fordrer en aktiv trosrelation til Gud.

Og skal vi tale om hvorledes diakoniens faglighed udfoldes i virkeligheden, så er jeg langt hen af vejen enig med Aadland (Aadland 2012:50) i, at diakoni som etik er en del af tolknings- eller oversættelsesmulighed, når det gælder om at integrere diakoni på institutioner, der opererer på offentlige betingelser. Jeg mener, at diakonien i dag anvender sig ganske meget af det etiske niveau, som findes i den personlige zone, og hvor debatter om værdier, menneskesyn og etik udfoldes og omsættes til reflektiv praksis. Og derved udfoldes størstedelen af diakonifaglighed i det offentlige rum sig ud fra den personlige zone.

Jeg mener imidlertid, at diakoniens faglighed langt mere end tilfældet også ville kunne udfolde sig på det moralske niveau, og derved i større grad operere ud fra den professionelle zone. Her vil udviklingen af flere diakonale metoder og koncepter, være med til at diakoni som faglighed kan udføres i en kontekstuafhængig sammenhæng. Eksempelvis forefindes allerede metoderne 'Se-bedømme-handle'²¹, og 'Exposuremetoden'²². Opfindsomheden vil kunne producere flere måder og metoder. En anden mulighed er ritualisering som metode²³. Ritualisering kan praktiseres både i en diakonal og en offentlig kontekst og har de helbredende elementer, at give "rom for å bearbejde eksistentielle utfordringer og skape mening" (Danbolt og Stifoss Hanssen 2014:213) og at mennesket gennem at være deltagende i ritualen, ikke bliver tilskuer, men agerende i eget liv. Omsat til praksis kunne det betyde, at man med udgangspunkt i Velsignelsen²⁴ indfører den metode at alle, der kommer ind i et værested bliver hilst på med hånd og set i øjnene.

Og endelig tænker jeg, at hvis de diakonale institutioner tog specialistzonen til sig og gav rum for diakoniens faglighed på ekspertniveau, vil det udfylde et tomrum for faglig ageren i det

²¹ Det er en diakonal metode, der fokuserer på frigørelsesperspektivet (inspireret af befrielsesteologien) i en kompleks hverdag eller livssituation (Korslien og Notland 2011: 234).

²² Det er en diakonal metode, der fokuserer på udvidelse af handlingskompetence (udviklet af de reformerte kirker i Holland). Den inddrager påvirkning af og refleksion over egen og andres udsathed (Korslien og Notland 2011: 234).

²³ Denne metode er ikke beskrevet nogen steder, men ideen er fremkommet under dette masterstudie.

²⁴ Her menes den aronitiske velsignelse "Herren velsigne dig og bevare dig! Herren lade sit ansigt lyse over dig og være dig nådig! Herren løfte sit ansigt mod dig og give dig fred!"

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

offentlige rum, som ofte opleves både hos ansatte og 'brugerne'. Indenfor flere professioner, fx sygepleje og socialrådgivere, er der med en større og større grad af krav om akademisering af uddannelsen skabt et meningstomt gab²⁵ mellem det praktiske arbejde, der foregår i en relation med et menneske og den akademiske prægning, der i største grad tilgodeser de kompetencer, der kan fremstå som videnskabelige i positivistisk forstand. Mange sygeplejersker og socialrådgivere går ind i faget for 'at gøre en menneskelig forskel', men oplever at de bruger langt størstedelen af arbejdstiden på at forholde sig til og formidle regler og love og klinisk behandling, samt dokumentation af dette. Og dette skaber et tomrum både for udøver og modtager. Her er diakoniens faglighed et vældig godt bud på udfyldelsen af dette meningstomme rum.

Og hvis vi også her vender blikket mod figur 1 i afsnit 4.3, så vil udfoldelsen af trosdimensionen i diakoniens faglighed fordele sig således, at i projektet 'Med hånd og hjerte' er afsættet for trosudfoldelsen den enkeltes livsstil (specialistzonen), men de andre niveauer vil også kunne anvendes afhængig af, hvad næsten har behov for. I 'Babysalmesangsprojektet' vil afsættet for trosudfoldelsen for langt størstedelen af ansatte i folkekirkerne bestå i at formidle kirkens værdier (den personlige zone) som et kulturelt kristent tilbud med anvendelse af bestemte metodikker (den professionelle zone). For enkelte ansatte i folkekirker gælder dog det samme som i projektet 'Med hånd og hjerte', at troen er en del af den ansattes livsstil. For 'Sundhedsrummet', som sidste projekt, vil afsættet overvejende være metodisk (den professionelle zone) med enkelte sjældne indspil fra de øvrige. Jeg antager, at denne fordeling først og fremmest skyldes de ansattes fremmedhed over for tro, og ikke brugernes.

²⁵ Dette forår udkom bogen "Det personlige samfund. Personalisme i praksis". På bagsiden skriver Anne Skare Nielsen, fremtidsforsker, Future Navigator og RykVerden, om tidens explanation gap, hvor det (med)menneskelige og relationelle er i underskud. Noomi Falbe og Annette Cecilie Langdahl, sygeplejersker og undervisere, skriver samme sted følgende: „Det er på tide, at personalet kræver deres fag tilbage, og at borgerne kræver at blive set som mennesker, der har ret til omsorg og nærvær. Sundhedsvæsenet må reformeres og tilbage til kernen" (Lumholt og Mortensen 2015: bagsiden).

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

10.2.3. *Et indledende bud på, hvad det betyder, at bekræfte en ubetinget menneskelighed*

At bekræfte en ubetinget menneskelighed er overordnet set, at bekræfte mennesket, sådan som det er skabt og hvad det er skabt til. Og det er uendeligt. Derfor præges drøftelsen også af, at dette kun er begyndelse på et større arbejde.

I denne drøftelse vil jeg anvende to fokuspunkter fra afsnit 9.2.1 om det kristne menneskesyn. Her nævnes menneskets evne til kommunikation og relation samt at ethvert menneske er værdigt. I den kristne forståelse af relation, som både omfatter relationen til Gud, andre mennesker og til naturen, tales ud fra en forståelse om at relationen både er præget af tiltale og (an)svar. Værdighedssynet indeholder også forståelsen af at ethvert menneske er kompetent til at leve og er fuld af ressourcer. Alt dette hører til at være menneskelig.

For at kunne bekræfte menneskelighed, må man selv kende til menneskelighed. Bekræftelsen af en ubetinget menneskelighed fordrer altså, at udøveren af diakoniens faglighed både på et kommunikativt og et relationelt plan, i større eller mindre grad, selv må være fortrolig med at være et menneske og kende til sit eget livs vilkår, muligheder, længsler, spændinger osv. på disse områder.

I den diakonale faglighed ligger derfor ikke blot krav om at kunne indgå i relationer til (med)mennesket ud fra en fysisk, psykisk og social vinkel, men også ud fra en åndelig vinkel. Man kan kalde det religiøse ressourcer (Nordstokke 2012:104).

Jeg vil sige at kravet om bekræftelse som et udtryk for ubetinget menneskelighed understreger, at diakoni i sin faglighed mere er personbåret end rollebåret. Og det er krævende, for at elske et medmenneske kan aldrig blive noget tillært, men fordrer altid at man investere af sig selv. Jeg mener, at det er her at diakoniens faglighed fremstår specifik, fordi den indeholder, at jeg bekræfter den andens menneskelighed, ikke ud fra min rolle eller professionalisme, men ud fra det menneske, som jeg selv er. At bekræfte en ubetinget menneskelighed handler ikke først og fremmest om at ændre eller give noget til den anden, lige så lidt som det handler om at gøre den andens liv god eller at fremme den andens optimisme. Det er ikke at køre med på den ”udviklingsoptimisme” (Henriksen 2010:17) eller krav til forandring eller forbedring, som det offentlige fordrer og som er en integreret del af andre faglighedens selvforståelse.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Jeg mener, at bekræftelse af en ubetinget menneskelighed er ikke målrettet på den måde, at der skal ske en forandring/forbedring hos medmennesket, men er målrettet i den forstand, at man vil arbejde for at kunne bekræfte menneskeligheden hos den anden, således at han eller hun oplever sig selv som et menneske og ikke som en sag, en klient, en borger, en patient, en narkoman, en pensionist osv. Og her sker ofte det magiske, at livet forandres eller forbedres.

Som tidligere sagt, så må diakoniudøveren selv have en høj grad af fortrolighed med de sider af menneskelivet, der kommer i spil, når man ikke formår at leve op til

udviklingsoptimismens krav. Her taler vi om begreber ”som i dybeste forstand er et konstituerende og uutslettelig trekk ved menneskelivet” (Stålsett 2004:35-39). Det være sig sårbarhed og gensidighed, skyld og værdighed samt retfærdighed og livsudfoldelse.

Menneskelig robusthed er resultatet af at vise sin sårbarhed. Når jeg viser min sårbarhed giver jeg mine med-mennesker mulighed for at handle – en generøs tilgang til sine medmennesker.

Hvilke redskaber anvendes i bekræftelsen af en ubetinget menneskelighed?

Også dette spørgsmål er for omfattende til at gøres gennemgribende i denne drøftelse. Jeg vil her kun nævne empatien. Jeg ser den ikke som specifik for diakoniens faglighed, da den anvendes i de fleste relationsbårne professioner. Dog er empati af så stor betydning i det praktiske diakonale arbejde, at jeg har valgt at medtage den her.

Slote, som er professor i etik, mener at der er en tæt sammenhæng mellem empati og moral (Slote 2007:8) og at empatisk 'caring' har moralske følger, forstået på den måde at ”caring motivations is based in and sustained by our capacity for empathy with others” (Slote 2007:4).

Man kan med andre ord sige at den kapacitet vi har for empati er forudsætning for at vi motiveres til at 'care' og hvordan vi motiveres til at 'care' har i sidste ende betydning for den måde vi begrunder diverse fordringer, som er til stede både i diakonien og i det offentlige samfund. Slote mener at den måde man udøver empati på har stor betydning, ikke bare betydning i forhold til det enkelte menneske, men også betydning for synet på hvad der er menneskeligt, - hvad der er menneskets opgave.

Derved antydes forskel på begrebet menneskelighed set fra et offentligt liberalt synspunkt og et diakonalt synspunkt. Fra en offentlig side er det både en mulighed og et krav, at man (har frihed til eller autonomi til) selv skal skabe sit liv og yder sit gode til samfundets bedste. Her gælder en betinget menneskelighed med et 'noget for noget' synspunkt. Overfor det står det

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

diakonale synspunkt, at mennesket ikke selv skal skabe sit liv, men at mennesket allerede har livet og værdighed, uanset om man bidrager til samfundet eller ej. Her tales ikke om samfundets bedste, men om fællesskab med hinanden. Man kan sige, at her gælder en ubetinget menneskelighed med et 'nåde for alle' synspunkt.

Som elementer i det ufærdige arbejde med at svare på, hvad det i en diakoni faglig sammenhæng betyder, at bekræfte en ubetinget menneskelighed, angiver jeg her i punktform ansatser, som jeg finder relevante:

- At skelne mellem den rolle, som mennesket er i og det menneske, som mennesket er
- At arbejde ud fra dannelse af karakter snarere end at lære at vælge den gode handling
- At arbejde med langsigtede (livslange) gensidige forpligtelser, fordi dannelse af karakter er langstrakt og tager tid
- At arbejdsmetoden knytter sig til mesterlæreprincipper
- At arbejde for fællesskab, hvor menneskelig forskellighed næres
- At det kræver den slags sårbarhed over for hinanden, som kun kan opstå ved, at tillid bygges op over lang tid
- At ville styrke selverkendelse. I samspil og solidaritet med den anden turde erkende, at man også selv har behov og ikke altid lykkes; det viser at det er muligt at leve opmærksomt og se sandheden (om livet, handlinger og mig selv) i øjnene og dog fortsætte ufortrødent med håbet intakt

At bekræfte en ubetinget menneskelighed tager derved først og fremmest udgangspunkt i 'at være menneske sammen med et menneske'. Fordi bekræftelse i allerførste omgang fordrer at man kan mødes som mennesker er det en kompetence, der knyttes til værensdimension som den centrale faglige kompetence. Når først mødet er i stand, kan man derefter handle sammen som mennesker og reflektere sammen som mennesker. Og derved er vi tilbage ved Hjelms kompetenceinddeling i personlig, teknisk og videns kompetence (afsnit 9.3.1).

Også i dette afsnit slutter jeg af med at sætte disse overvejelser ind i forhold til figur 1 (afsnit 4.3). Her mener jeg at bekræftelsen af en ubetinget menneskelighed kan forekomme på alle

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

kompetenceniveauer i alle tre projekter. Jeg tror det i afgørende grad afhænger af hvilket kompetenceniveau den enkelte diakoniudøver er fortrolig med, og som influeres af den enkeltes psykiske kapacitet, hvor længe man har været i jobbet og menneskelig modenhed.

10.2.4. *Hvorledes forstås videnskab i diakoniens faglighed*

Overskriften indeholder både spørgsmålet om hvorledes diakoniens faglighed selv forholder sig til videnskab og hvorledes kan den fremstå videnskabelig i det offentlige rum.

Hvorledes forholder diakoniens faglighed sig til videnskab?

Som andre relationsbårne professioner og fagligheder kan det også for diakoniens faglighed svært ved at finde sit eget ståsted, når man skal beskrive den diakonifaglige videnskab.

Jeg er ikke i tvivl om, at diakoniens faglighed i lighed med andre beslægtede fagligheder *er* videnskabelige, men spørgsmålet om eller hvorledes diakonien selv giver mulighed for at den udfoldes. Diakonien har en lang tradition for tavs kundskab og det særlige i diakonien, som man ofte har forklaret ved at det 'sidder i væggene', ønsker vi i dag at formulere som videnskab. Ikke for den diakonale praksis' skyld, men for at faget kan fremstå kompetent og regnes på lige fod med andre fagligheder. Ellers står diakoni, i al fald i en dansk sammenhæng, i fare for at privatiseres i sådan en grad at det ikke fremover vil være en medspiller ind i det offentlige rum. Denne lange tradition for tavs kundskab har haft ydmyghed som følgesvend. Diakoniens tidligere selvopfattelse som en (usynlig) ydmyg omsorgstjeneste har fastholdt ønsket om en tavs kundskab, der ikke verbaliserede den diakonale handling. Med Collins paradigmeskifte får den diakonale handling myndighed, og jeg tror, det kan være med til at der nu ikke længere er (stor) modstand hen imod en mere videnskabeliggørelse af diakonien (afsnit 5.5).

Imidlertid er det afgørende at pointere, at diakonal videnskabelighed *altid* begynder i praksis, ellers bliver det tanker og gode hensigter, hvilket i sig selv er fint, men diakoni bliver det ikke.

Jeg mener derfor, at Nordstokkes model (afsnit 5.4) for en god teoretisk ramme for diakoniens videnskabelighed, *fordi* den betrykker koblingen af det epistemologiske og det praksislogiske

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

indhold i diakonien. Med andre ord, den sikrer den afgørende sammenhæng mellem teori og praksis.

Alligevel har jeg et enkelt forslag til ændring. Jeg er vældig enig i grundopstillingen, men jeg mener at den epistemologiske akse skal udbygges, således teologi ikke er den eneste teoretiske disciplin (Nordstokke 2011b:36). Som en heterogen faglighed vil diakoniens faglighed på lige fod med teologi anvende andre fagligheder som fx samfundsvidenskab eller socialvidenskab afhængig af konteksten for den diakonale praksis.

Hvorledes kan diakoniens faglighed fremstå videnskabelig i det offentlige rum?

Jeg synes, at det er et vældigt svært spørgsmål at svare på! Det skyldes to forhold. Det første er, at den videnskabelige beskrivelse af diakoniens faglighed endnu ikke er færdig, den er vel bare for så vidt begyndt, og det andet er at jeg (vi) er så prægede af den naturvidenskabelige tænkning, at det er svært at sætte sig ud over den, og tænke i nye baner. Sidste mener jeg også det kræver nye ord til argumentation og beskrivelse, hvilke jeg endnu er i opdagelse af.

Måske kan man sige, at diakoniens faglighed ind i den etablerede videnskabsopfattelse for nuværende fremstår som en ”grænseattityde”, hvor synsvinklen anbringes ”hverken udenfor eller indenfor, men på grænserne mellem det tilsyneladende mulige og det tilsyneladende umulige, i den klare hensigt at flytte disse grænser” (Flyvbjerg 2009:149). Den ressource diakoniens faglighed kan være ind i det offentlige bliver derved ikke at skabe ro og orden, men at skabe den uro og være en frugtbar moddiskurs (Foucault 1999:8) eller formuleret ud fra en diakonal tradition, at være en protesterende/profetisk diakoni. Andet sted i opgaven har jeg brugt ordet vækkelsesdiakoni (afsnit 9.2.2) som udtryk for at diakoni som faglighed kan vække længslen efter menneskelighed og vinde lydhørhed for at man med en faglighed i hånden kan imødekomme dette vakuum og derved få gennemslagskraft.

Jeg mener trods ovenstående, at vi med Flyvbjergs bud på det konkrete videnskab *her* har fået en platform, hvorfra man kvalificeret kan begynde at etablere sig som en specifik faglighed indenfor det konkrete videnskabelige ramme. Vi kan allerede nu begynde at tale om det kontekstafhængige, det partikulære og det narrative som modstykke til den etablerede videnskabsopfattelse, der bygger på det kontekstafhængige, det generelle og det rationelle.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Der genstår et stort arbejde med at beskrive diakonifaglighedens videnskabelighed, således at den fremstår forståelig og overbevisende i det offentlige rum. Et sted at begynde er at tydeliggøre forskellen i anvendelse af Aristoteles intellektuelle dyder episteme, techne og pronesis (afsnit 10.2.1) for videnskabelig aktivitet. Den naturvidenskabelige forskning tager udgangspunkt i episteme, og ud fra teorier og regler løses de konkrete problemer, men videnskabelighed der er knyttet til studiet af mennesker og samfund med udgangspunkt i pronesis, kommer frem til den praktiske ”rationelle løsning af konkrete problemstillinger” (Flyvbjerg 1992:82) via værdier og ønsket om en *praktisk* handling.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

11. Konklusion

På et kursus forledes sad tre deltagere fra samme diakonale institution. Institutionen har et mangefaceteret arbejdsfelt, som for langt størstedelen er finansieret via driftsoverenskomst med det offentlige og er bundet af de medfølgende offentlige krav til styring, regelsæt, dokumentation osv.

De tre sad altså og diskuterede om de udøvede diakoni. Den ene var diakonisse, den anden administrationschef og den tredje sygeplejerske. Administrationschefen ville gerne udøve diakoni, men vidste ikke om hun kunne det, når nu ikke hun var sådan 'rigtig' kristen og kun arbejdede med tal. Sygeplejersken gik i kirke til højtider og kunne godt li' kristendommen og mente, at der egentlig ikke var forskel på den omsorg, hun udøvede og det en diakon kunne gøre. Og diakonissen sagde egentlig ikke så meget, - ikke andet end at hun ikke havde svaret på, hvad der er diakoni og hvad der ikke er diakoni, hun levede bare sit liv.

Mange diakonale institutioner i Danmark kender til denne drøftelse. Og det typiske billede er, at man får en god snak, og så sker der ikke mere. Men det kunne være spændende, hvis der kunne gives et kvalificeret tilbagemelding til de tre. Det vil kunne bevidstgøre dem og det vil tydeliggøre den diakonale profil i samarbejdet med det offentlige.

Mange møder med situationer lignende denne har motiveret mig til at undersøge, om diakoni ud over at være et kald til kristen næstekærlighed og at være kirke, også kan være en faglighed, som alle kan udøve? Og om denne faglighed kan finde udfoldelse i det offentlige rum uden at den mister sin forankring i det kristne værdigrundlag.

Min problemstilling og mine hypoteser for denne opgave har derfor været:

”Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?”

- Diakonien har en egen faglighed, der kan operationaliseres i det offentlige rum
- Diakonien faglighed i det offentlige rum er personbåret

Denne konklusion vil opsummere følgeslutningerne knyttet til problemstilling og hypoteser.

Ja, det er muligt at tale om diakoni som fag i det offentlige rum. Habermas på sin side, mener at det er nødvendigt at man kan tale ud fra religiøst betingede værdier i det offentlige rum,

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

fordi vi mennesker er fælles om de store spørgsmål til forståelse af tilværelsen, men han pointerer at man gør klogt i at oversætte dem til et almindeligt sprog, hvis man vil forstås. I den kristne tænkning gælder udsagnet også, og bygger på Luthers to-regimente-lære og på hans kald og stand tænkning, hvor det offentlige rum også er et rum, hvor vi tjener Gud. Og så udførte Kristus jo selv det meste af sin gerning i det offentlige rum.

Ja, diakoni har en egen faglighed, der kan operationaliseres i det offentlige rum. Diakonien faglighed kendetegnes af at

- Diakonien faglighed er heterogen, hvilket betyder at den teoretisk dannes af indspil fra flere andre fagligheder, typisk teologi, samfundsvidenskab, social- og sundhedsfaglig viden, filosofi osv. Det betyder også, at den i sin væsen er tværfaglig og derfor er anvendelig inden for alle relationsbårne professioner. Diakonien faglighed er også heterotelisk, hvilket betyder, at det er opfyldelsen af fagets formål, som er bestemmende for hvorledes kundskaberne i faget består af. Sagt med andre ord, så er diakonien faglighed kontekstafhængig. Og at det er konteksten, der afgør hvilke fagligheder, der er aktuelle. Det betyder at fx teologi og samfundsvidenskab er nyttige for den diakonale kundskabsdannelse i én kontekst, men ikke nødvendigvis i en anden. Det sidste afgørende element til rammesætningen for diakonien faglighed er en insisteren på sammenknytning af teori og praksis. Ingen af dem kan stå alene.
- Definitionen af diakonien faglighed tager udgangspunkt i at 'bekræftelse af en ubetinget menneskelighed', og her er det kristne menneskesyn med fokus på mennesket som skabt til kommunikation og relation og værdighed afgørende. Den ubetingede menneskelighed får den betydning, at når diakoniudøveren indgår i en relation, altid først møder et menneske, med sig selv som et menneske. Ikke en tigger, en patient eller en sygeplejerske eller en direktør. I mødet indregnes alt, hvad der hører det skabte menneske til fysisk, psykisk, åndeligt og socialt. Det fordrer først og fremmest en personlig kompetence (væren) for at kunne etablere mødet, og derefter en teknisk kompetence (handling) og videnskompetence (teoretisk viden).
- Diakonien faglighed kan opdeles i forskellige læringsniveauer fra nybegynder til ekspert, som vender op og ned på den gængse opfattelse af læringsniveauer. Den går over et spænd, hvor nybegynderen er afhængig af diakonale instrukser, regler eller

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

modeller via mellemliggende niveauer til ekspertniveau, der kendetegnes af intuitiv, tavs kundskab. Det sidste niveau bliver i opgaven til en ny kategori i diakoniens faglighed, der kaldes specialistzone.

- Det konkrete videnskab angiver en videnskabelig ramme, som diakoniens faglighed kan genkende sig i. Der genstår imidlertid et stort arbejde med at udfolde dette, således at diakoniens faglighed som videnskab fremstår forståelig og troværdig i samarbejde med offentlige aktører.

Diakoniens faglighed er mest personbåret, men også rollebåret. Det viser sig, at diakoniens faglighed kun på de øverste læringsniveauer er personbåret, fordi det er her der gradvis gives større og større plads for integration af diakoniudøverens egen person. På nybegynderniveau er diakoniens faglighed imidlertid rollebåret, da det her er de givne instrukser, regler og modeller, der bærer diakonien. Hermed er den anden hypotese kun i nogen grad bekræftet.

Det er brug for at arbejde videre med at udfolde diakoniens faglighed. Mit sigte i denne opgave har været at finde ud af *om* man kan tale om diakoni som fag i det offentlige rum, herunder *om* diakonien har sin egen specifikke faglighed og *om* denne kan operationaliseres i det offentlige rum. Jeg har kun beskæftiget mig ganske lidt med, *hvordan* denne faglighed omsættes i praksis, og vil det næste spørgsmål være ”Hvad *er* diakoni som faglighed i det offentlige rum?”. Blandt de delelementer, som jeg synes, det vil være relevant at inddrage kan nævnes: begrebet magt; præcisering af rationalitetsforståelse; krav til uddannelse i diakoni; udvikling af et egentligt fagsprog samt en kortlægning af de konkrete faglige redskaber, der indgår i diakoni som faglighed. Og meget andet.

Og så til allersidst. Måske kan nogle mene at indførelse af diakoni som faglighed er med til at udvande diakonien og at samfundet derfor `vinder over` diakonien, således forstået at diakonien reduceres til at tilpasse sig samfundets normer. Jeg synes imidlertid, at det er en nødvendighed at opdatere diakonien således at den fortsat kan være en kompetent medspiller ind i den offentlige samfundskontekst.

Og udarbejdelsen af masteropgaven har for mig været en dejlig lille del af denne rejse.

Masteroppgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Litteraturliste:

Aadland, E. (2009). *Kan institusjoner elske? Samtidsessayer om diakonale virksomheter*. Oslo: Akribe.

Aadland, E. (2012). Tro er praksis – diakoni er etikk. I: E. Aadland (red): *Ledelse i diakonale virksomheter*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Angell, O. H. (1994). *Misjon eller terapi i rusmiddelomsorga? Tradisjon og modernitet i religiøse behandlingsinstitusjonar*. Oslo: Diakonhjemmets høgskolesenter.

Aristoteles (1996). *Etikk*. E. Stigsen (oversat). 2. utgave. Helsinki: Werner Söderström OY.

Bibelen (1992). København: Det Danske Bibelselskab

Brandt, A. K. og Böwadt, P. R. (2011). *Gud på borgen*. Danmark: Forlaget UCC.

Brodd, Sven-Erik (1997). Diakonin gjennom kyrkans historia. Fem ekklesiologiske modeller. I: *Diakonins teologi*. Stockholm: Verbum.

Casanova, J (1994). *Public religions in the modern world*. Chicago: Chicago Press.

Christoffersen, L. (2012). Den aktuelle danske religionsrettslige model. I: *Fremtidens danske religionsmodel* L. Christoffersen (red), H.R. Iversen, N. Kærgård og M. Warburg. Frederiksberg: Forlaget Anis.

Dahler-Larsen, P. (2012). Dokumentation, penge, praksis, teori, verdier og strategi: Om løse og knap så løse koblinger i organisationer, der udfører socialt arbejde. I: S. Madsen (red): *Læring unplugged*. Frederiksberg C: Frydenlund.

Danbolt, L.J. & Stifoss-Hanssen, H. (2014).” Ritualisering: å skape mening gjennom symbolske handlinger” I: Danbolt, L.J., Engedal, L.G., Stifoss-Hanssen, H., Hestad, K. & Lien, L. (red) *Religionspsykologi*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Daidsen-Nielsen, M. og Leick, N. (1992). *Den nødvendige smerte – om sorg, sorgterapi og kriseintervention*. København: Munksgaard

Fanuelsen, O. (2009). Kirkens omsorgstjeneste. I: *Diakoni – en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Flyvbjerg, B. (1992): *Rationalitet og magt. Bind 1: Det konkrete videnskabelige rum*. København: Akademisk Forlag.

Flyvbjerg, B. (2009). *Samfundsvidenskab som virker*. Akademisk Forlag: København.

Foucault, M. (1999). *Diskursens orden*. Oslo: Spartacus Forlag.

Frankl, V. E. (1980). *Den ubevidste Gud. Psykoterapi og religion*. København: G.E.C.Gads Forlag.

Gilje, N. og Grimen, H. (2011). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gregersen, N. H. (2008). Religion i det offentlige rum. Luthers to-regimente-lære mellem privatisering og givnermentaliserings. I: J. Brønnum (red) *Præsteforeningens Blad*, 71 (34-35)737-745 og 767-772. Præsteforeningen.

Grimen, H. (2008). Profesjon og kunnskap. I: A. Molander og L.I. Terum (red). *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.

Grimen, H. (2009). Debatten om evidensbasering – noen utfordringer. I: H. Grimen og L.I. Terum (red) *Evidensbasert profesjonsutøvelse*. Oslo: Abstrakt forlag.

Hald, H. (1982). *Kirken der forarger*. Thisted: Kirkens Korshær.

Haugen, H. M. (2012). Hvem skal en trosbasert organisasjon være ansvarlig overfor? Eksemplet Kirkens Nødhjelp. I: E. Aadland. *Ledelse i diakonale virksomheter*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Hegstad, H. (2009). *Den virkelige kirke. Bidrag til ekklesiologien*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Henriksen, B. L. (2010). Mennesket bag facaden. I: *Temanummer om Haldor Hald*. Århus: Videnscenter for diakoni og pædagogik. Set 8.1.2014 på [http://www.diakonhojskolen.dk/fileadmin/billeder/Videncenter for Diakoni og Paedagogik/udgivelse_haldor_hald.pdf](http://www.diakonhojskolen.dk/fileadmin/billeder/Videncenter_for_Diakoni_og_Paedagogik/udgivelse_haldor_hald.pdf)

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Henrichsen, C. (red), (2013). 30 år med NPM – Et kritisk review af New Public Management I: *Futuriblerne*, 41(3-4). Selskabet for Fremtidsforskning. www. Fremtidsforskning.dk. Set 22.8.2014 på: <http://artikelbibliotek.fremtidsforskning.dk/wp-content/uploads/Futuriblerne-dec-2013-update.pdf>

Henriksen, Jan-Olav og Christoffersen, S. A. (2010). *Religionens livstolkning. Innføring i kristendommens religionsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Henriksen, Jan-Olav og Schmidt, U. (2010). Religion, etikk og moral: Nye sammenhenger. I: P.K. Botvar og & U. Schmidt (red). *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hjelm, C. (2007). *Diakoniens faglighed og kompetence – en model*. Set 7.1.2014 på [http://www.diakonforbund.dk/fileadmin/filer/PDF/Beskrivelse af diakoniens faglighed og kompetence.pdf](http://www.diakonforbund.dk/fileadmin/filer/PDF/Beskrivelse_af_diakoniens_faglighed_og_kompetence.pdf)

Holm, Anders, 2012: Mellem frihed og orden. Den danske religionsmodel kirkehistorisk betragtet. I: *Fremtidens danske religionsmodel* (red) Christoffersen, L., Iversen, H. R., Kærgård, N. og Warburg M..Frederiksberg: Forlaget Anis.

Ingemann, B.S. Lysets engel går med glans. I: *Den danske salmebog* (2003) 3. oplag. København: Det kongelige Vajsenhus' Forlag.

Jakobsen, J. (2009). Den krænkede religion. Habermas, Honneth og profetens turban. I: *Etikk i praksis. Nordic Journal of Applied Ethics*, 3 (1), s. 9–26. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Jelved, M. (2014). Set den 29.12.14 på <http://www.folkekirken.dk/fast-indhold/nyhed/article/styringsreform-opgivet/>

Kleiven, T. (2014). Empirisk diakoniforskning og normativitet. I: G.L. Engedahl (hovedred.) *Tidsskrift for praktisk teologi* 1/2014. Oslo: Luther Forlag A/S.

Kirkerådet, Den norske kirke (2008). *Plan for diakoni i Den norske kirke*. Oslo: Kirkerådets kommunikasjonsavdeling.

Masteroppgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Korslien, K. K. og Notland, A. (2011). Metodiske overveielser i diakonalt arbeid. I: S. Dietrich, K.K. Korslien og K. Nordstokke (red) *Diakonen – kall og profesjon*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Kühle, L. (2009). Bourdieu om det religiøse felt. I: *Praktiske Grunde. Nordisk tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab*, 2 (1-2) s.7-20. Foreningen Hexis - forum for samfundsvidenskabelig forskning. www.hexis.dk.

Lumholt, K. og Mortensen, J.N. (red). (2015). *Det personlige samfund. Personalisme i praksis*. Frederiksværk: Forlaget Vindelsti.

Leenderts, T. A. (1995). *Person og profesjon*. Oslo: Universitetsforlaget.

Leirvik, O. (2012). Religionsdialog, sekularitet og eit felles forpliktande språk. I: S. Bangstad, O. Leirvik og T.I. Plesner (red). *Sekularisme – med norske briller*. Oslo: Unipub.

Lodberg, P. (2010). Kirken der forarger – en åben favn. I: *Temanummer om Haldor Hald. Århus. Videnscenter for diakoni og pædagogik*. Set 8.1.2014 på [http://www.diakonhojskolen.dk/fileadmin/billeder/Videncenter for Diakoni og Paedagogik/udgivelse_haldor_hald.pdf](http://www.diakonhojskolen.dk/fileadmin/billeder/Videncenter_for_Diakoni_og_Paedagogik/udgivelse_haldor_hald.pdf)

Mellomkirkelig råd for Den norske Kirke (2014). *Sett undertrykte fri*. Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene. Dokument til Kirkemøtet 2014. Set 5.9.2014 på <http://www.google.no/url?url=http://www.kirken.no/%3Fevent%3DdownloadFile%26FileID%3D350952&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ei=kmkIVIzONcaaygO73oGoAQ&ved=0CBcQFjAB&usg=AFQjCNF8MsJ9MbaAtSJNEw9dwPNtw3AoMA>

Mørch, S. I. (2009). *Individ, institution & samfund*. 1. udgave, 3. oplag. Århus: Academica.

Nielsen, H.K. (1994). *Han elskede os først*. Århus: Århus Universitetsforlag.

Nissen, J. (2008). *Diakoni og menneskesyn*. Frederiksberg: Aros Forlag.

Nordstokke, K. (1994). *Ordet tar bolig. Om folkelig bibellesning*. Oslo: Verbum

Nordstokke, K. (2011a). Bibelsk-historisk bakgrunn for diakontjenesten I: S. Dietrich, K. K. Korslien og K. Nordstokke (red) *Diakonen – kall og profesjon*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Masteroppgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Nordstokke, K. (2011b). *Liberating Diakonia*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Nordstokke, K. (2012). Faith-based Organizations – egenart og rolle. I: E. Aadland. *Ledelse i diakonale virksomheter*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Nordstokke, K./Stubkjær, H. (2005). *Det dyrebare menneske*. Frederiksberg: Unitas Forlag.

Nordstokke, K. (2014). Mapping Out and Mobilising Diaconal Assets. I: *Diaconia As Christian Social Practice. An introduction* (red) S. Dietrich, K. Jørgensen, K.K. Korslien og Nordstokke, K. Oxford: Regnum.

Olivius, A. (2003). *At møde mennesker*. Valby: Unitas Forlag.

Rüegger, H. og Sigrist, C. (2011). *Diakonie – eine Einführung. Zur theologischen Begründung helfenden Handelns*. Zürich: Theologischer Verlag Zürich.

Skjervheim, H. (2002). Deltakar og tilskodar. I: *Mennesket*. Hellesnes og G. Skirbekk (red). Oslo: Universitetsforlaget.

Slote, M. (2007). *The Ethics of Care and Empathy*. New York: Routledge.

Sløk, C. og la Cour, A. (2005). Modets nærvær. I: *Social Kritik: tidsskrift for social analyse og debat*, (99):28-41.

Sommerfeldt, A. (2010). Kirken og kirkelige organisasjoner som politiske endringsagenter. I: *Halvårstidsskrift for praktisk teologi*, 27 (2/2010).

Stålsett, S. (2004). Sårbarhet, verdighet og rettferdighet. I: K. Fretheim (red.). *Mennesker kjemper for livet: Menneskeverd og menneskerettigheter i en globalisert verden*. Oslo: Verbum.

Utdanningsforbundet (2008). *Evidens og evidensdebattens betydning for utdanningssystemet*. Oslo: Utdanningsforbundet.

Weber, M. 1995. *Den protestantiske etik og kapitalismens ånd*. København: Nansensgade Antikvariat, 2. oplag.

Wingren, G. (1970). Kallestanken. I: G. Wingren. *Luther frigiven. Tema med sex variationer*. Lund: Unipub

Masteropgave

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Wyller, T. (2006). Heterotopisk diakoni. Diakoni i spenningen mellom kall og profetisme. I: *Kirke, protestantisme og samfunn. Festskrift til professor dr. Ingun Montgomery*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Bilag.

Bilag 1:

Figur 1:

PROJEKT	Med hånd og hjerte	Babysalmesang	Sundhedsrummet
INDHOLD	Praktisk hjælp	Fællesskab	Heroinindtagelse og skadesreduktion
REGI	Foreningsrammer	Kirkelige rammer	Offentlig/diakonal partnerskab
FINANSIERING	Enkeltpersoners tid og overskud	Folkekirke	Stat og kommune
Hvad sætter rammerne for diakonien	Den enkeltes tro og handling	Kirkens væsen og virke	Regler og love i det offentlige samfund
Hvad er diakoniens indhold	Privat omsorg Diakoni som almen næstekærlighed	Menighedens omsorg Diakoni som kirke	Samfundets omsorg Diakoni som fag

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Bilag 2:

Figur 3:

Menneskets læreproces ifølge Dreyfus og Dreyfus modellen

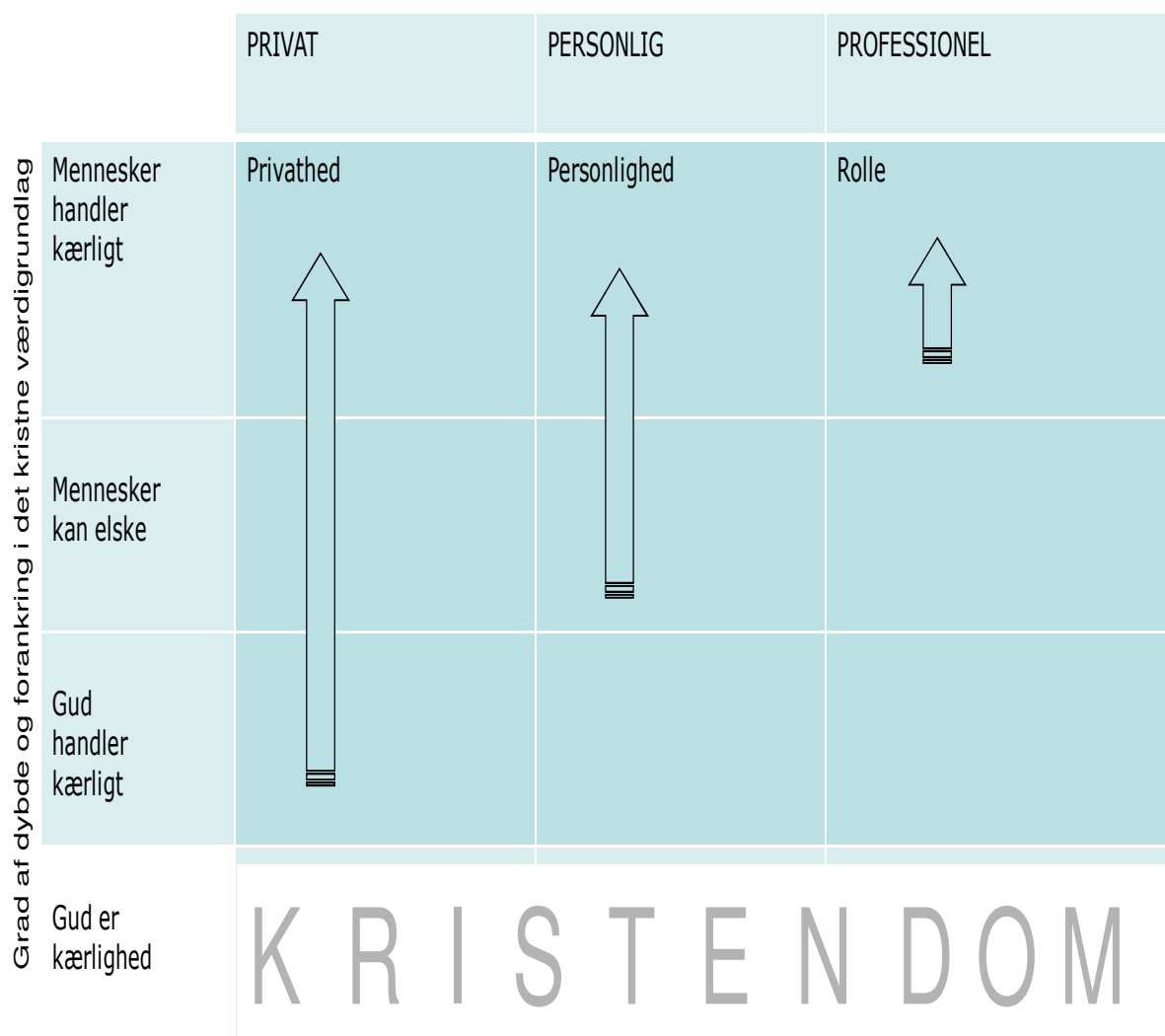
TRIN	KARAKTERISTIKA
1. Nybegyndere	Kontekstuafhængige elementer og regler som grundlag for handling
2. Avanceret begynder	Erfaringsbaserede, kontekstafhængige elementer supplerer kontekstuafhængige elementer og regler
3. Kompetent udøver	Mål og plan vælges bevidst og nøje overvejet med henblik på at reducere kompleksitet. Valget er ikke-objektiv og nødvendigt. Udøveren er involveret i resultater med sin egen person.
SPRING	Der er et kvalitativt spring fra de tre første til det fjerde og femte trin. Springet består i, at regeltænkningen opgives som vigtigste basis for handling, og kontekst og intuition sættes i stedet. Logikbaseret handling afløses af erfaringsbaseret
4. Kyndig udøver	Intuitiv problemløsning og intuitivt valg af mål og plan ud fra erfaringsbaseret perspektiv. Intuitive valg vurderes analytisk.
5. Ekspert	Intuitiv, holistisk og synkron identifikation af problem, mål, plan, beslutning og handling. Flydende, utvungen præstation, som ikke afbrydes af analytiske overvejelser.

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Bilag 3:

Figur 7:

Diakonien faglighed - kompetenceforståelse

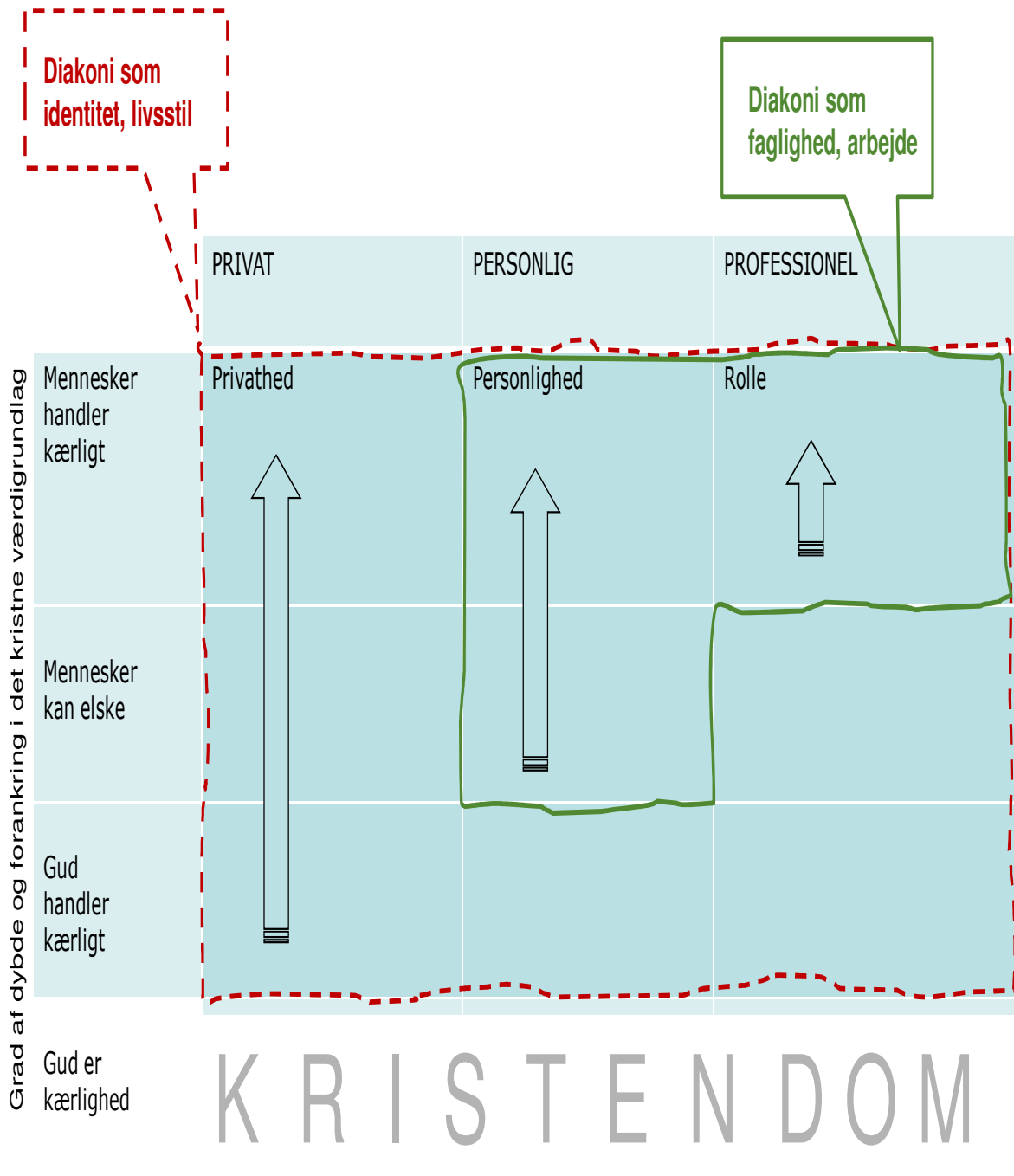

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Bilag 4:

Figur 8:

Diakoniens faglighed - kompetenceforståelse

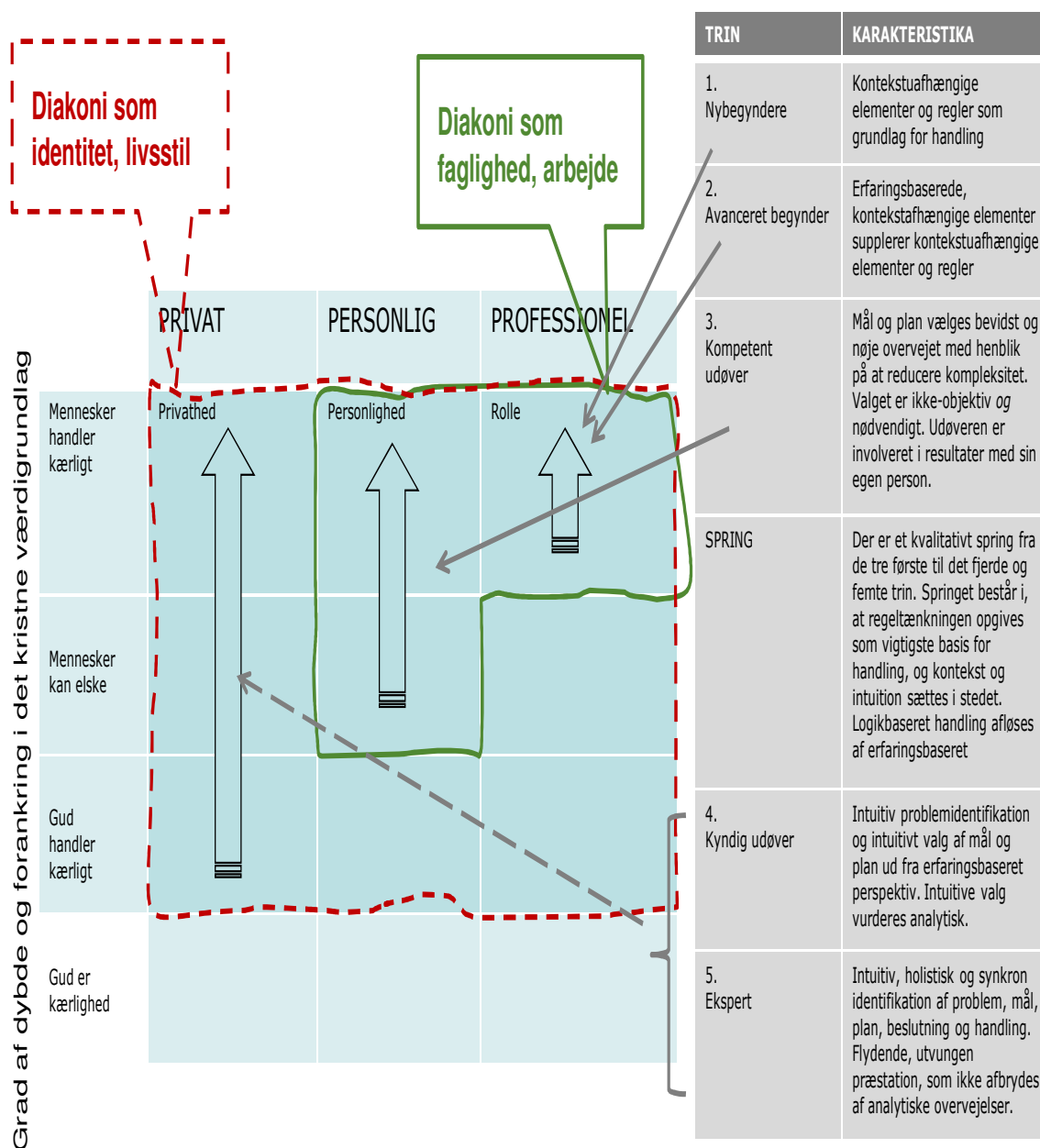

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Bilag 5:

Figur 9:

Diakoniens faglighed - kompetenceforståelse

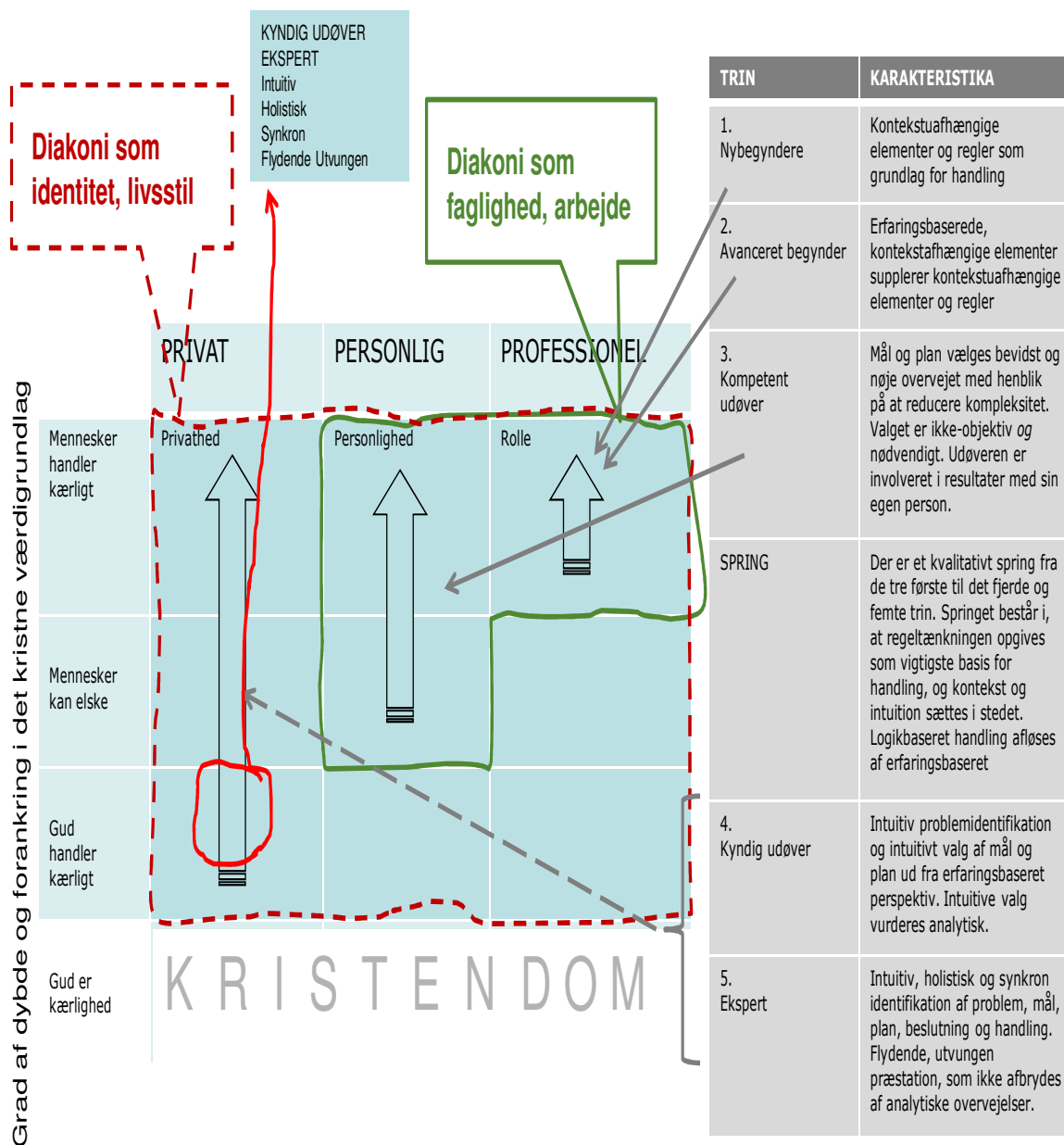

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Bilag 6:

Figur 10:

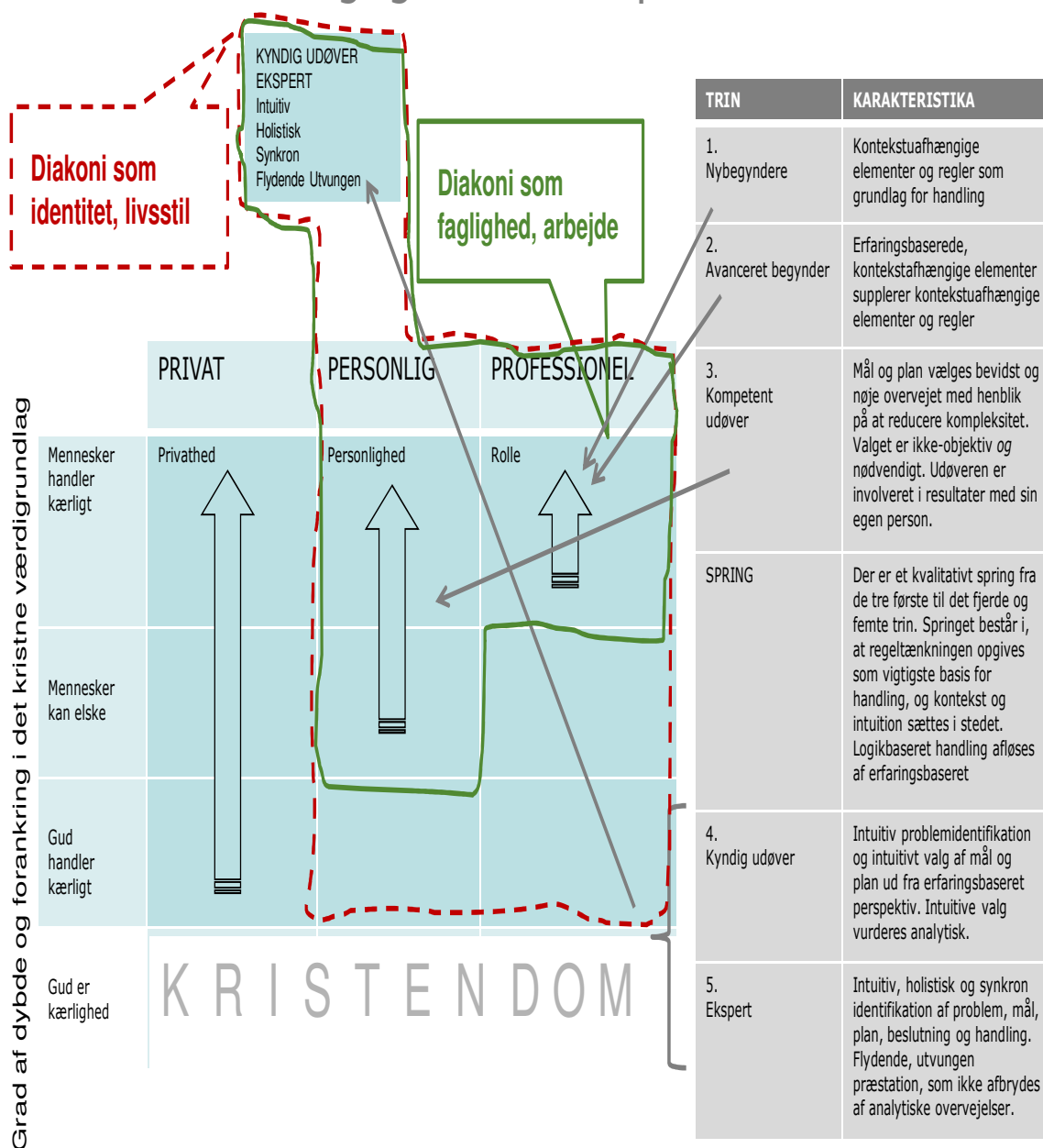
Diakonien faglighed - kompetenceforståelse

Bilag 7:

Figur 11:

Diakonien faglighed - kompetenceforståelse

Kan man tale om diakoni som fag i det offentlige rum?

Bilag 8:

Figur 12:

Diakonien faglighed - krav til tro

